ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىگى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

كورەش

سان 7-8

بو سانىدا :

منان قيوم : . . . . = ١ بەت
1 . ئۇلكولوك كيڭەش ھەيئەسى . . . . . (« قزىل اوزبكستان » دىن) 4 . =
2 . تارىخنى ساختىلاشتۇرغۇچىلار . . . . « ھەقيقەت » . . . 26 . =
3 . خلق دوشمەنلىرى . سيئالەميلار(ئ) اۋاوم
4 . كوممونىستىك پارتيەلەر انفورمباسيە بيوروسىنىڭ كيڭەشى توغرىسىدا اخبارات
(« قزىل اوزبكستان » دىن) . . . . 30 . =
5 . ياتمىغىن (شعر) . . . . « دوستى » . . . . 42 . =
6 . زەڭ (= =) . . . « بەھار » . . . . 43 . =
7 . رايش الدىن (خاطرە) . . . « حن » . . . . 4 =
8 . اويغو نوك (شعر) . . . م . عثمانى . . . 50 =
9 . شنجاڭدا تنچلىق وە خلقچىللىقنى حمايە قىلش اتفاقى قورولدى . 51 =
10 . تبرىك نامە 52 =

ناشرى : شرقى توركستان انقلابچىل ياشلار تشكيلاتى مركزى كوميتەتى

ژورناللنىڭ مسئول محررى : س . سيف الله يف محررنىڭ اورون باسارى :
د . نورئاخمەتوف ، كاتبى : م . عثمانى .

آدرىسى : شهرى غولجا ، مركزى كوچا ، قورا نومرى : 49 .

شرقى توركستان انقلابچىل ياشلار تشكيلاتىنىڭ مركزى كوميتەت باسماخانەسى .

بھاسى : 2000 دوللار . تىراژى 2300 دانە .

№ 7 — 8
(31 — 30)
ميلادى : 1948 — يىل
ايىول — آوغوست

كورەش

سان ٨ — ٧
(٣١ — ٣٠)
هجريه
١٣٦٨

اولكولوك كيگەش حقيدە

خەلقچيلق چوڭ پەردىسى ايچيگە اورالغان خطلى عكسالعر كنچيلارينك بولغاى ناحيەلك وە اولكولوك كيگەش مجلسيدور . خطلى عكسالعر كنچيلارينك دەيەرلك بشقارلش ؛ اورگوز وشيەو فقط شو كيگەشلەرنى تشكيل قلىبلا قويوشدىن عبارەت ؛

1945 - يىلى او - جوك - تىن شرقى توركستانلى ارلكولرك حكومتگە رەئيس بولوب تعيينلنيب كەلگەندىن كيين ، او ؛ ... - مون - جونى السيەڭكى ، حقيقى خلقچيلق ، نى تولوق اجرا قليمەن ، شو اساسدا خلق حقوقينى احترام ... ، دەب خلقنى چاپ قلشقا ، خلقنك كوزينى بوياشقا اومتولدى وە شو نسبتدە قورچاق اولكولوك ، ناحيەلك ، ركيگەش ، ارنى دوازدى بلەن تشكيل قلغان ايدى ؛ كيينكى واقتلەردە خلقنك خلقچيلق دوسى بلرغانلىرى بولغانى كورنوب تورغانلىكيدن چوچوب بو كيگەشلەرگە سالام بيرە كوندى ؛

جەنوبدىن 1945 يىلى قيشدا اورومچى شەرلك كيگەشكە سايلام يوركوزولگەندە جوڭ - شىن توڭ (مركزى تعلم — تربيە اومىنى) قاتمال ارتوقچىلارنى قوراللى كيلوروب ارلارغا شو ادملك طرفيدىن كورسەتيلگەن كشيلەرگە مجبورى تاووش بەرگوزدى . بو سايلام مجلسگە خلقنىڭ برمو كشى قاتناشمىسى ديمەك اولدى ؛ اولك دەپرى ، شەرلك كيگەشكە قالاچيلار سايلانغى ، دەپ تالاپ املارنى كوروب خلق الك - تاڭ قالدى ؛ ديمەك كيگەشلەرگە يوركوزولگەن باراق سايلاملار ، تلك هەمەسى شو طرفيدن ساختيلق بلەن بولدى ؛ كيگەشلەر شو طريقيدە تشكيل قلىندى ؛

1946 - يىلى 11 مادەلق تو-ندم امضالنيب اولكولك حكومت قايتا تشكيل قلنغاندىن كيين ، خلقنىڭ سياسى ... قلنغىشىنى حقوقى ، اونىڭ ... اوزەكى تعيىنلگكارى

ئىقتىدارغا چىقىپ ئولتۇرۇم ۋە سىياسىي ئەرك
زادىچىلىك بەلگىلىنىشى بويىچە ناھىيەلىك
ھاكىم ۋە معاۋىن ھاكىملەرنى ، ناھىيە
لىك ۋە ئولكىلىك كېڭەش ئەزالىرىنى شە
ئەن سايلاش ئوقۇرلۇق توغرى چوشەن-
دۈرۈلگەن ئەمەل قىلىندى . سايلامغا
نەزارەت قىلىش گۇرۇپپالىرى بەلگىلىنىپ ،
پۈتۈن شەرقى تۈركىستان بويىچە 1946 -
يىلى ئۆكتەبىر ئايىدىن باشلاپ سايلام ئۆت
كۈزۈلدى : 3 ۋىلايەتتە سايلام نەزامنا
مىسىغا ئاساسەن ئوقۇرى سايلام يۈرگۈ
زۈلۈپ ، ھاكىم ۋە معاۋىن ھاكىملەرنى ،
ناھىيەلىك ۋە ئولكىلىك كېڭەش ئەزالىرى
نى خەلق ئۆزلىرى خالىغان ، سۈيۈ-
گەن كىشىلەردىن سايلىدى ، 7 ۋىلايەتتە
بولسا ، خىتاي ھەربىيلىرى سايلامغا ئارا-
لىشىپ ، ئىلاج ، سۆز ئەمەس ئۆز گۈزۈشىدىن
تاشقىرى ، سايلام نەزامىنى ئوقۇرى تو-
لۇپ ، خەلقنىڭ قىلىنغان تۈركۈش بىلەن ھەر
بىر ھالەتتە خەلقنىڭ ئۆز ئىختىيارى
بىلەن خالىغان كىشىلەرنى سايلاپ ئې-
لىشقا قويمىدى . شۇنىڭ ئۈچۈن خەلق ئارا-
لىق كۆرۈش قىلىشلىرى ئارقىسىدا قىسمەن ئۆز
ۋەكىللىرىنى سايلىيالىغان ئىدى .

خەلق سايلىغان ئولكىلىك كېڭەش
ئەزالىرى ۋە خىتاي ئەكسىلئىنقىلاپچى ھەر-
بىيلىرى زورلۇق بىلەن خەلققە سايلاتقۇزغان
ھەم خەلق سايلىغانلىرىنى ئورنىدىن قالدۇرۇپ
ئورنىغا ئەكسىلئىنقىلاپچىلار تەرىپىدىن كۆر-
سىتىلگەن ، ئولكىلىك كېڭەش ئەزا-
لىرى : بىز مۇنداق ئولكىلىك كې

كېڭەش يىغىنى 1947 - يىلى 5 - ئاي
دا ئېچىلىشقا بەلگىلەنگەن ئىدى :

شۇنىڭ بىلەن بىللە ئولتۇرغان ئە
ئەھلى ئولكىلىك كېڭەش ئەزالىرى ئىچى
دە ئەكسىلئىنقىلاپچىلارنىڭ ئورۇنلىرى ، ت
كېڭەش ، ئالدىنى ، ھازىرلانغانلىقىغا ئوت
نى ، ئىلگىرى ئولتۇرغان ھەربىيلەر تەرەپ
تىن كۆرسىتىلگەن ، ئولكىلىك كې
ڭەش ئەزالىرى ، خىتاي ئەكسىلئىنقىلاپچى
لىرى تەرىپىدىن ھەممىدە ئارقا ئىلتىپ
ئەرزىم جايىغا چۈشۈرۈلۈشى باھانىسى ئولار ئار
قىلىق قىلىپ ئىشلىگەن بولدى . ئولكىلىك
كېڭەش ئەزالىرى ئاپرېل - ئاخىر 25
ئايدا ئۈرۈمچىگە يېتىپ كېلىشى بىلەن
ئولكىلىك كېڭەش يىغىنى بولۇشى ھەر
بىر مەسىلىگە قارالدى : ئۈرۈمچىدىكى
بارلىق جاسۇسلار ، تۈرمە كۆككۆزۈ
قىلىپ ئولكىلىك كېڭەش ئەزالىرى
ئىچىگە ئولكىنىڭ سىياسىي ئېچىش مەقسى
تىلىگە كىرگۈزۈلدى :

ئەكسىلئىنقىلاپچىلار ھەممىنى قىلدى ئارا
كىرگۈزۈلگەن بولسىمۇ ، ھەممە خەلق بۇ
ئولكىلىك كېڭەش يىغىنىنىڭ ئېچىلىشىدىن
بارلىق چېكىش مەسىلىلەر ھەل قىلىنىپ ، ۋە
تىنچلىك ياخشىلىنىپ كېتىشىگە زور ئۈمى
د باغلاپ تۇرغان كۈنلەردە ، 28 -
ماي كۈنى ، ئولكىلىك كېڭەش يىغىنى
نىڭ ئېچىلىش مۇراسىمى ، مەجلىسى ئېچىلىپ
ئەكسىلئىنقىلاپچى مەسئۇدنىڭ ئولكىلىك
ھۆكۈمەتكە رەئىس بولغانلىقىنى ھەم ئېلان
قىلىندى ، ئەكسىلئىنقىلاپچىلارنىڭ بۇ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

خەلقنىڭ ئىگىلىك ئۈمىدلىرىنى بوزۇۋالا
لامادىن اولكولوك كىڭەش اعضالرى
نى قانتىق غضبلەندوردى :
29 - 30 - مای كونلری اول-
كولوك كىڭەش يىغىنىنىڭ تەييارلىق ھەي-
ئىتى كىڭەش اعضالرىنىڭ وەكالەتىنى
تاشلاپ توروپ مجلس ئاچىش بلەن تيار
لىق كوروش ھەيئتى باشلىغى والى - زىنۇن-
دىن خەلق سايلىغان خلقچىل اولكولوك
كىڭەش اعضالرىغا تور موەللىرنى چاپ
لاپ اولارنى ئادىن قالدوروشقا اورونۇپ
مكسولەر كىچىلەر كىڭەش اعضالرىنىڭ
ماۋقىينى چەكلەپ ، يىغىندا : بىرنچى
مركز بلەن اولكە ارسىدىكى مناسبەت
ئايدى ، 2 - شرقى توركستاندا توردو
غان خطاى عسكرلرىنىڭ سانى وە
ئورنى توغرىسىدا ، 3 - اولكولوك ھ-
كومت رەبەر ايكىنىڭ اوز كوروشى ھەق-
قىدە ، 4 - تينچلىق بتم وە - ۋەسا سى
دا كىراميغا خىلاپلىق قىلماسلىق ھەققى-
دا تاكليف ماديەنى قطعى شرط قلوب قوي-
دى . ئىڭ اخرىدا قرار قىلىشقا 3 دىن
اوز حقوقلوق . بو ايرنىپ 3 دىن
اوزنىڭ طلبى بولسا اجرا قىلىنىدو
شرطنى بودالىغا چقاردى .
مانا بولارنىڭ ھەممىسى مكسولەر
كىچىلەرنىڭ فقط اولكولوك كىڭەش يىغى-
نى ئوچورماسلىق ارەوزلىغىنى اس-
تىدىن باشقا ترسە نيتىسى ايدى .
[illegible] اشيا لر اولكولوك كىڭەش

مجلسى واقتلىق تاركاتىلغاندىن كىيىن
اولكولوك كىڭەش يىغىنى قايتىدىن چا
قرلىشىغا قدر 7 ولايتنىڭ خلقچىل او
لكولوك كىڭەش اعضالرى اولكەدىن يل
9 - 10 - ئايلاردا شورمىز قراجىغا
قايتىپ كەلدى . قىلدوغىنا بىر يل تول-
دى . شورمىزگە كەلگەن اولكولوك
كىڭەش اعضالرى مانا موشو بىر يلدىن
بىرى يىغىنىڭ چاقىرىلىشىنى كوتوپ شورا
مزدە ياتماقتا . مكسولەر اولكولوك كى-
ڭەش اعضالرىنىڭ اولكولوك كىڭەش يىغى-
نىنىڭ ايچىلىشىنى طلب قلىپ يازغان خط
لرنى اعتبارسىز قالدوروۋاتىدو .
ھالبوكى اولكولوك كىڭەش سا او ،
اولكەنىڭ ھەر بىر بولوكى . يوچقانلر
دا ياشىغوچى خلقنىڭ فكر ، طلبلرىنى
اوتتورىغا تاشلاپ اونىڭدىن خلق منفعى
تىگە ئاييت قرار قبول قىلىش ، اولىر
حكومتكە ايجرا قىلدوروش ، اولكەنىڭ اساسى
قانونىنى تصديقلاش ، عموما ترقيات
مسئلەلرىنى حل قلىش بلەن اولكولوك
حكومتنىڭ اوچوتىدىن نظارت قلىش
حقوقىغا ايگە بولغان ئوڭ عالى ھقوق-
لوق خلق اورگانى ايدى . شونىڭ
اوچون ھەم خلق سايلىغان خلقچىل اولكو
لوك كىڭەش اعضالرى اوز اورنىدا كىشى
خلقنىڭ توردىن عرض : اعضالرىنى
قينچلىقلىرىنى اوتتورىغا تاشلاپ ھەلقلىش
اوچون ايلىپ كەلگەن ئىدى . خەلق
مو اولارغا اورغوت خطلرىنى وە كىلگەن
تۈرمىدى : لىكىن خطاى مكسولەر كىچىلەرى

يۇقۇرىدىكىدەك ... ئەمەلدارلىرىنى
قىلىپ ، ئولكىلىك كېڭەش ئە-
زالىرىنىڭ خەلق تەرىپىدىن يۈكلەنگەن ۋەزىپە-
لىرىنى ئورۇندىشىغا يول قويمىدى .
شۇنىڭ بىلەن گۇرۇلىيدىكى
قولچاق ھۆكۈمىتىنى ئورنىتىش خەتەرلىك ئەكس-
ئىنقىلاۋچىلىرى خەلقىمىزنىڭ ئەڭ ئەشەددى
دۈشمەنلىرىدۇر . ئۇ خەلقىمىز-
نىڭ ئەڭ ئەشەددى دۈشمەنلىرىنىڭ خەلقىمىز-
نىڭ ... جىنايىتىدا ... مەركىزى
ھۆكۈمەت ۋەكىلى ... تۇرغان زالىملار
... قىلىپ يول قويۇپ بېرىپلا
قالماستىن ، بەلكى ئۇ ھەركەتكە ئۆزلىرى
بىۋاستە ئىشتىراك قىلدى . شۇ سەۋەبتىن
ئولكىلىك ھۆكۈمەت تەركىبىدىكى ئەھمەت
ئەپەندىم ۋە رەھىمجان ئەپەندىم باشلىق
ۋەكىللىرىمىز ئۈرۈمچىدە تۇرۇپ ئۆزلىرىنىڭ
خەلق تەرىپىدىن يۈكلەنگەن ۋەزىپەلىرىنى
ئورۇنداشقا مۇمكىن بولمىغانلىقىدىن ئول-
كىلىك كېڭەش ئەزالىرىنىڭ كۆپچىلىكى بىلە
غۇلجىغا قايتىپ كەلدى .

ئولكىلىك كېڭەش يىغىنى ئېچىلماي
يارلىق خەلق تەلەپلىرى ئېتىبارسىز قالدۇ-
رۇلۇپ ئولكىلىك كېڭەش ئەزالىرى ۋە
ئولكىلىك ھۆكۈمەت تەركىبىدىكى ۋەكىللىرى-
مىز ... قايتىپ كېلىشكەندىن
باشقا ئەكس ئىنقىلاۋچىلار 7 ۋىلايەتتە قوزغا-
لاڭ قىلىپ خەلقنى ئېزىپ ، ئات-
لاپ ، ئۆلتۈرۈپ ، قاماقلار بىلەن
قورقىتىپ قالدى . خەلقنىڭ مال مۈلكلىرىنى
قولغا ئېلىشقانلىرىچە بولاڭ - تالاڭ قىلدى .
شۇنىڭ نەتىجىسىدە 7 ۋىلايەت خەلقى
بۇ كۈنكى كۈندە ئاچ - يالىڭاچ قېلىپ
... ئاچلىقتىن ئۆلۈپ ، ئۆلۈم گىرداب-
لاردا قالماقتا . شۇ خەلقىمىزنىڭ ...
... قاتتىق ...
رۇمچىدە كەلگەن كېڭەش ئەزالىرى بۇ
كۈنكى كۈندە ... بولۇپ شۇ ... دە
تۇرماقتا .

ئەنە شۇ خەتەرلىك ئەكس ئىنقىلاۋچىلار-
نىڭ يۈرگۈزگەن ... خەلقچىلىقى ... !

... قىيۇم

تارىخنى ساختىلاشتۇرغۇچىلار .

(يېقىن ئۆتكەن ساھەدا)

... ... فىرونتىنىڭ ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈلۈشى ، گېرمانىيەنىڭ س س س رغا
ھۇجۇم قىلىشى ؛ گىتلېرچىلارغا قارشى كوئالىتسىيە ۋە ئىتتىپاقچىلار-
نىڭ ئۆز زىممىسىگە ئالغان مەجبۇرىيەتلىرى توغرىسىدىكى مەسىلە .

ئىتتىپاقى 1939 - يىل ئاۋ-
غۇست ئېيىدا ، ھۇجۇم قىلماسلىق توغرىسىدىكى
... ... س س س ر غا ھۇجۇم
... ...

... بىلەن ، گىتلېرنىڭ بۇ كۈلدۈرما-
... باشلىشىغا
... ... گىتلېرچىلارنىڭ

ئاساسى سىياسى غەرىزى بولۇپ ئېنىق بولغانلىغى ئۈچۈن سوۋېت ئاغالى ئىلە شۇنداق لەھى ئىكردە ئىدى . ئۇرۇشتىن ئالدىنقى قىرىق دەۋردە كەتكەنلەرچىلەر ھۆكۈمىتى نىڭ قالغان ھەممى ئىشلارى بۇنى ئىسپاتلاپتى

چۈنكى ئۈچۈن سوۋېت ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇراچىن ۋەزىپىسى كەتكەنلەرچىلەر تاجاۋۇزچىلارنىڭ مەغرىبى ، فرونت ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈشتىن : بېلاروسىيە ۋە ئوكرائىنا يەرلىرىنىڭ غەربى چېگرالىرى يېنىدا مەدا نەئلىنىمىسىنى بەرپا قىلىشتىن ۋە شۇنداق قىلىپ ئىمپېرىيالىستلارنىڭ شەرقكە ئاتلا نىشقا ساھىب بېرىشىغا قارشى توسوق ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈشتىن ئىبارەت ئىدى.

بۇنىڭ ئارقىسىدىن ، 1920 - يىلدا پان-لار پولشاسى تەرىپىدىن بېسىپ ئېلىنغان غەربى بېلاروسىيەنى سوۋېت بېلارو-سىيەسى بىلەن ۋە غەربى ئوكرائىنانى سو-ۋېت ئوكرائىنىسى بىلەن قوشۇش ۋە بۇ يەرلەرگە سوۋېت قوشۇنلىرىنى ئەۋە-تىش كېرەك ئىدى . بۇ ئىشنى دەر-ھال بېرىش كېرەك ئىدى ، چۈنكى باشقا تەشكىلاتسىزلانغان پولشا قوشۇن-لىرى زەئىف ۋە كۈچسىز ئىدى ، پول-شا قوماندانلىغى ۋە پولشا ھۆكۈمىتى قاچ-قانىدا ئىدى . كەتكەنلەر قوشۇنلىرى جىنى تەسەررۇفلىرى كۆرمەي ، بېلاروس ۋە ئوكرائىن يەرلىرىنى بۇ چارلارغا سو-ۋېت قوشۇنلىرى كېلىشتىن ئاۋال ئىشغال قىلالاتتى !

1939 - يىل 17 - سېنتەبىردە سوۋېت ھۆكۈمىتىنىڭ بۇيرۇقى بىلەن سوۋېت قوشۇنلارى ئورۇشتىن ئاۋالقى سوۋېت پولشا چېگراسىنى ئۆتتى ، غەربى بېلا روسىيە بىلەن غەربى ئوكرائىنانى ئىشغال قىلدى ۋە ئوكرائىنا ھەم بېلاروسىيە يەر لىرىنىڭ غەربى چېگرالىرىنى بويلاپ مۇداپ-ئە قوروللىرىنى زور بېرىپ قۇرۇش قا كىرىشتى . بۇ ئاساستا ، تارىختا كۆرۈلگەن ئىنتىھاسىز مەشھۇر بول-غان ۋە ئانتانتىنىڭ ۋېرسال كونفې-رېنسىيەسىدە بەلگىلەنگەن لىنىيەلىكتە دى ئورۇنلا ئىدى .

شۇنى كۆرسەتمەك كېرەككى، كۆپ كېيىن سوۋېت ھۆكۈمىتى ئۆز - ئارا كۆمەك-لىشىش توغرىسىدا بالتىق بويى دۆلەت-لىرى بىلەن تۈزۈلگەن بىتىملەرنى ئىمزا-لىدى . بۇ بىتىملەرگە ئېستونىيە لات-ۋىيە ۋە لىتۋا رېسپوبلىكىلىرىدە سوۋېت ئارمىيەسىنىڭ گارنىزونلىرىنى جايلاشتۇ-رۇش ، سوۋېت ئايرودروملىرى قۇرۇش ۋە دېڭىز بازالىرى ۋۇجۇدقا كەل-تۈرۈش كۆزدە تۇتۇلغان ئىدى .

شۇ تەرىقىدە شەرقى فرونتنىڭ ئاساسى قۇرۇلدى .

شەرقى فرونتنىڭ ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈ-لىشى سىياسى رەڭلىك خۇسۇسىيەتكە ئىگە مىيقلىشلا ئەمەس ، بەلكى كەتكەنلەرچىلەر تاجاۋۇزىغا قارشى كۈرەش ئېلىپ بار-غان ساخ ئۇرۇش دۆلەتلەرنىڭ ئومۇمى ئىشىغا چوڭ خىزمەت قىلغانلىقىنى

قوشۇنلىقى ئەمەس ئىدى . لېكىن
بۇ شۇلۇڭغا قارىماي ، ئەنگلىيە
فرانسىيە - ئامېرىكا دائىرەلىرىنىڭ كۈ-
چلۈكى سوۋېتكە ... نىڭ بولۇشى
دىن قىزىپ ، سوۋېتلەرگە قارشى
كامپانىيە ئېچىش بىلەن جاۋاب قايتۇرۇشى
ۋە بولۇشىنى ... چاقىرىپ تۇرار ئىدى
شۇنىڭ بىلەن بىللە سوۋېت ئىتتىپا-
قىنىڭ مەنپەئەتىنى چۈشۈرۈپ ، ئەنگلىيە
فرانسىيەنىڭ تۇزۇلۇشىنى توغرى دەپ
ئېتىراپ قىلىش ئۈچۈن ئۇزاقنى كۆرمىگەن
بىلەن ئەربابلاردىن ئېلىپ قالدى .
پولات ئارېستىدا جەنەرال جىنابلىرى رىنىچ
ئوردىنى ئالدى . جەنەرال جىنابلىرى شۇ
ۋاقىتتا ھەربىي - دېڭىز مىنىستىرى ئىدى .
1939 - يىل 1 - ئوكتەبىردە را-
دىئو ئارقىلىق سۆزلىگەن نۇتقىدا سوۋېت
ئىتتىپاقىغا نىسبەتەن دۈشمانە بولمىغان بىر قانچە
سۆزلەرنى ئېيتقانىدىن كېيىن مۇنداق دېدى :
«رۇس ئارمىيەسىنىڭ پولشىغا
قوشۇلۇشى نېمىسلار تەرىپىدىن
بولۇۋاتقان تاجاۋۇزغا قارشى دۇ-
نيانىڭ خەۋپسىزلىكىنى ساقلاش ئۈ-
چۈن مۇتلەق زۆرۈر ئىدى . ھەر حال
دا ... نىڭ ئىشغال قىلىنىشى ،
شەرقىي فرونت ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈلدى
، نېمىسلار گېرمانىيە بۇ
فرونتقا ھۇجۇم قىلىشقا جۈرئەت قىلالماي...
... . فون ... جىنابلىرى
... ئېيتقىنىدەك ...

قىلغان ۋاقتىدا ئۇ ئەنە شۇ پاكىتتىن
خەۋەردار بولۇش ۋە قانائەتسىزلىك
بىلدۈرۈش دەۋلەتلىرى ھەممە ئوكراپ-
نىڭ ئانسىدا ... ئوبدان بول-
غان لىدېرلىرىگە خاتىمە بېرىش لازىملىق-
ىنى باب ئېتىراپ قىلىشقا ئۈچۈن
مۇنداق قىلغان ئىدى .
س.س.س.ر نىڭ موسكۋادىن ، مېنسك
ۋە كىيېۋدىن شۇنچىلىك ئۇزاقتا
بولغان غەربىي چېگرالىرىدا س.س.س.ر نىڭ
مۇداپىئەسى خېلى قانائەتلىنەرلىك بولسىمۇ
س.س.س.ر نىڭ شىمالىي چېگرالىرى توغرى-
سىدا مۇنداق دېگىلى بولماس ئىدى .
چۈنكى فىن قوشۇنلىرى لېنىنگرادتىن
32 كىلومېتىر ئارىلىقتا تۇرار ئىدى .
فىن قوشۇنلىرى كوماندا سوۋېتنىڭ
كۈچلۈكى گېنېراللىرى بىلەن گېرمانىيە
سىگە تايانغان ئىدى ، فىنلاندىيەدىكى
رەھبەر دائىرىلەر ئاسىيادا گېنېراللىرى بىلەن
بىللە مەھكەم باغلانغان ۋە فىن ئارمىيە
سىگە چوڭ تەسىر كۆرسەتكەن قاتتىق
مەنسۇرلارنىڭ لېنىنگرادنى قولغا ئېلىشقا
ئومتۇلۇۋاتقانلىقى سوۋېت ھۆكۈمىتىگە
ياخشى مەلۇم ئىدى . گېنېرال ئارمىيە
بەش باش شتابىنىڭ باشلىقى گېلدېر
فىن ئارمىيەسىنىڭ چوڭ خىزمەتلىرىگە
رەھبەرلىرىگە بولۇپ كۆرسىتىش ئۈچۈن
1939 - يىل يازدا فىنلاندى
يەگە كەلدى ، بولىسىدىن بىر ھال
دەپ ھېساپلانغان بولاس ئىدى . فىنلاندىيە
دىكى رەھبەر دائىرىلەرنىڭ گېنېرال بىلەن بىللە

ئىتتىپاقى بولغانلىقىدا ۋە ئۇلارنىڭ فىنلاندىيە
تەرەپىنى گىتلېرچىلار گېرمانىيەسىنىڭ
س س س ر گە ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن بىر
مەيدان ئالغا ئېلىپ قۇرۇش ئىشىدە ئىكەنلىكىگە
شۈبھە يوق ئىدى .

شۇ سەۋەبدىن س س س ر نىڭ ھەر
ئىككى مەملىكەت ئوتتۇرسىدىكى مۇناسىبەتلەرنى
ئىشلەشدا فىنلاندىيە ھۆكۈمىتى بىلەن بىر
قارارغا كېلىش يولىدىكى ھەممە ئۇرۇنۇشلارى
نەتىجىسىز قالغانلىقىنى تەجرىبە ئىسپاتلىدى
ئەمەس :

سوۋېت ئىتتىپاقى فىنلاندىيەنىڭ
قانۇنلۇق تەلەپلىرىنى قاندۇرۇشقا راضى بولا
تۇرغىنىغا قارىماي فىنلاندىيە ھۆكۈمىتى سو-
ۋېت ھۆكۈمىتىنىڭ س س س ر خەۋپسىزلىگى-
نى ۋە خۇسۇسان لېنىنگرادنىڭ خەۋپسىز-
لىكىنى تەئمىنلەشكە قاراتىلغان دوستانە
تەكلىپلىرىنىڭ ھەممىسىنى كەينى - كەينى-
دىن رەد قىلدى .

فىنلاندىيە ھۆكۈمىتى س س س ر
نىڭ كارېلىيە بويىدا فىنلاندىيە چېگ -
راسىنى بىر نەچچە ئون كىلومېتىرلاپ
ئىچكىرى تەرەپكە ئېلىش توغرىسىدىكى
تەكلىپىنى رەد قىلدى ، ھالبۇكى سوۋېت
ھۆكۈمىتى ئۇنىڭ بەدىلىگە سوۋېت كارېلىيە-
سىدىن ئىككى ھەسسە چوڭراق تېررى -
تورىيەنى بېرىشكە راضى بولغان
ئىدى .

فىنلاندىيە ھۆكۈمىتى س س س ر
بىلەن ئۆز ئارا ياردەملىشىش توغرىسىدا

ياردەم ئۆزئارا شەرتنامىسى تۈزۈش تەكلىپىنى رەد
قىلدى ۋە بۇنىڭ بىلەن فىنلاندىيەنىڭ
س س س ر خەۋپسىزلىگىگە ھەيۋە
قىلغانلىقىنى كۆرسەتتى .

فىنلاندىيە سوۋېت — فىن
چېگراسىدا دۈشمەنلىك روھىدىكى قو-
شۇنلار ھەرىكەتلىرى ۋە باشقا خىرىجلارى
ھەممە ئىشلىرى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا
قارشى ئۇرۇش باشلىدى .

سوۋېت — فىنلاندىيە ئۇرۇشىنىڭ
نەتىجىلىرى مەلۇم . فىن — شى-
مالدا ۋە خۇسۇسان لېنىنگراد رايونىدا
س س س ر چېگرالىرى ئۇزايتىلدى-
سى ، ۋە س س س ر نىڭ خەۋپسىز-
لىگى مۇستەھكەملەندى . بۇ ھال گىتلېر-
چىلار ئاداۋىتىدا قارشى سوۋېت ئىتتىپا-
قىنى مۇداپىئەلىشدا مۇھىم رول ئوينىدى ،
چۈنكى گىتلېرچىلار گېرمانىيەسى ۋە
ئۇنىڭ فىنلاندىيەدىكى شېرىكلارى
س س س ر نىڭ فىن — شىمالىدى-
كى ھۇجۇملىرىنى لېنىنگراد يېنىدىن
ئەمەس ، بەلكى ئۇنىڭدىن ئىچكىرى 150
كىلومېتىر شىمالدىكى ... دىن
باشلاشقا مەجبۇر بولدى :

ۋ . م . مولوتوف س س س ر
ئالى سوۋېتىنىڭ سېسسىيەسىدە 1940 -
يىل 29 — مارتدا سۆزلىگەن نۇتقىدا
مۇنداق دېگەن ئىدى :

. . . « فىن قوشۇنىسى
نى ... تەييار كەلتۈرگەن ۋە ...

فینلاندیەنی ئشغال قلیش
اوچون تولا امکانیتکە ایگە بول-
غان سوویت اتفاقی مونداق
قلمیدی وە اوزینىڭ حربی حرکتلارینی
قاپلاش اوچون [illegible] قاندای دەو
اتتاوان (تولەم) طلب قلغینیدەك
هیچ قاندای تاوان طلب قلمیدی
بلکی اوز قبالە کارلینی از دەربەندە
قالدوروش بلەنلا چەکلاندی . . .
بو صلح شرطنامەسیدا لینینگراد
نسلك، مورمانسك للك وە مورمانسك
تومور یولینىڭ خوفسیزلیکینی تامین
قلشدین باشقا هیچ ناداق مقصدینی
الدیمغا قویمیدوق . .
شونی ئیتیش کیرەککی، فینلان-
دیەدیکی حکمرانلار دائیم س س-
س ر گە دشمنانە معاملە اشـورغان
سیاسەتلاری بلەن گیتلارچیلار گیرمانیە-
سینىڭ توکەیتیگە سو قویغانلیقیغا قارا-
مای، ملتلار اتفاقیدیکی ئەنگیلیز، فران-
سوز ئیش بلەمەلاری دەرحال فینلان-
دیە حکومەتی طرفیدە اوتتی. ملتلار
اتفاقی س س س ر نی تاجاو-
زوزچی دەپ اعلان قلدی وە بولارنىڭ
بلان فینلاندیە حکمرانلاری طرفیدین
سوویت اتفاقیغا قارشی باشلانغان او-
رشنی اوچوندین - اوچوق مقوللیدی
وە قوللیدی، یاپون تاجاوزچیلاری
وە لیبس — ایتالیان تاجاوزچیلاریغا بول
[illegible] وە اولارنی قزقتووروش
بلەن اوز [illegible] نیگە داغ چوشورگەن.

ملتلار اتفاقی ئەنگیلیز - فرانسوز ئش
بلەرمەنلارینىڭ توپ وقتیغا اطاعت قلب
سوویت اتفاقیغا قارشی اوزرلەنگەن
ئیز الیوشیەنی یالاب اوتی بەردی وە
س س س ر نی تماشی قلماق سو رەبیدە
ملتلار اتفاقیدین چیقاردی.
اوتوك وستیگە، فینلاندیەدەکی اوز
حرکەتلاری طرفیدین سوویت اتفاقیغا
قارشی باشلانغان اوروشدا ئەنگیلیە وە
فرانسیە فینلاندیە حربیلاریگە هر طرف-
لیمە یاردم بەردی: ئەنگیلیز، فران-
سوز حکمران دائرەلاری فینلاندیە
حکومتینی اوروش حرکتلارینی داوام
اتدوروشقا اوندەوەردی!
ئەنگیلیز - فرانسوز حکمرانلاری فین-
لاندیەنی دائم یاراق - یراغ بلەن
تامینلەپ توردی وە فینلاندیەگە یوز-
میڭ کشیدین عبارەت ایکسپدیتسیە کور-
پوسینی ئەوەتیشکە زور تیاریب تیارگەر-
لیك کوردی.
چیمبرلەینیڭ 1940 - یل 19 -
مارتدا عموم پالاتاسیدا ایتقان سوزلاریگە
قاراغاندا، ئەنگیلیە اوروش باشلانغینیدین
کیین توتکەن اوچ ای ایچیدە فینلاندیە-
گە 101 ایروپیلان، 200 دین ارا-
توق زەمبەرەك، یوز میڭلاب سنارید
وانتسیە بومبالارنی وە تاکی [illegible]
[illegible] میڭلار تەوەتکەن: شونی
[illegible] دالادی فرانسیە بولسا فینلاندیە-
گە 175 ایروپلان، 500 کیین
زەمبەرەك، 5000 دین ارتوق پلیموت

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

1000000 سنارىدوو قول گراناتلارى ۋە باشقا ھەربى ياراق ئەسلىھەلەر ئەۋەتىلگەنلىكىنى دىپوماتلار پارلامېنتدا مەلۇم قىلدى.

بىرىتانىيە ۋە فرانسىيە ھۆكۈمەتلىرىنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى پىلانلىرى نېمىدىن ئىبارەت بولغانلىقىنى 1940 - يىل 2 - مارتتا ئەنگلىيەلەر تەرىپىدىن شۋېتسىيەگە تاپشۇرۇلغان خاتىرە نامىدىن ئېنىق بىلىۋېلىش مۇمكىن. بۇ خاتىرە نامىدە توبەندىلەر ئېيتىلغان ئىدى:

«ئىتتىپاقچى ھۆكۈمەتلەر فىنلاندىيەنىڭ ھەربى ئەھۋالى ناھايىتى ئېغىرلىشىپ بېرىۋاتقانلىقىنى بىلىپ، ئۇلار ياردەم ئىمكانىيەتلىرىنى سىنچىلاپ كۆزدىن كەچۈرۈپ چىققاندىن كېيىن فىنلاندىيەگە ئۈنۈملۈك ياردەم بېرىش مۇمكىن بولغان بىردىن-بىر ۋاسىتە - ئىتتىپاقچىلارنىڭ قوشۇنلارنى ئەۋەتىشتىن ئىبارەت، دېگەن خۇلاسىگە كەلدى. ئۇلار فىنلاندىيەنىڭ ئىلتىماسى بويىچە مۇنداق قوشۇنلارنى ئەۋەتىشكە تەيياردۇر» (1).

چېمبېرلېننىڭ 19 - مارتتا ئەنگلىيە پارلامېنتىدا ئېيتقانلىرىدىن قارىغاندا، «ئېكىسپېدىتسىيە قىسىملىرى
[illegible]
[illegible]
[illegible]

فېلدمارشال مانېرگېيم بۇ ئارمىيەنىڭ يېتەكچىلىكىنى ئۇرۇش يېڭى - ۋولغاندىن مۇددەتتىن ئىلگىرى ئارمىيە دۇۋالدىن ... لاندى.

چېمبېرلېن سۆزىگە قوشۇپ قىلىپ، بۇ قىسىملارنىڭ مىقدارى 100000 كىشىگە يېتەتتى، دېدى.

شۇ ۋاقىتلاردا فرانسىيە ھۆكۈمىتى ھەم فىنلاندىيەگە بىر نەچچە توپ - تەنۇرۇقلۇك ئارماق ئەۋەتىش ئۈچۈن 50000 كىشىدىن ئىبارەت ئېكسپېدىتسىيە كورپۇسىنى تەييارلاپ قويدى.

گېنېرال ۋېيگاننىڭ گېرمانىيەگە قارشى فرونتتا ئەنگلىيە ۋە فرانسىيە ھېچ قانداق فائالىيەت كۆرسەتمەي، فرونتتا ئاكتىپ ئورۇش ئېلىپ بېرىلغان بىر پەيتتە ئەنگلىيىز — فرانسۇز ھۆكۈمەتلىرى شۇنداق ھەربى فائالىيەت كۆرسەتمەكتە:

ئەمما سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى فىنلاندىيەگە ياردەم بېرىش پىلانى ئەنگلىيىز — فرانسۇز ئىمپېرىيالىستلىرىنىڭ كەڭ كۆلەملىك پىلانلىرىنىڭ بىر قىسمى ئىدى، خالاس.

شۋېتسىيە تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكىنىڭ يېقىندا نەشر قىلغان «ئاق كىتابى»دا شۋېتسىيە تاشقى ئىشلار مىنىستىرى گيۇنتېر قولى بىلەن يېزىلغان بىر ھۆججەت بار. بۇ ھۆججەتتە ...

1) ئېنىقلىما بېسىلىپ چىققان 1940 - يىل 2 - مارتتىكى نوتاسى. شۋېتسىيە تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكىنىڭ «ئاق كىتابى»؛ ستوكگولم؛ 1947 - يىل؛ 120 - بەت.

« بۇ قوشۇنلارنى ئەۋەتىش سوۋېت
ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىشنىڭ ئومۇمى پىلانىدا
بار ئىدى » دەپ يوزىلاتتى . 15 —
مارتتىن باشلاپ ، باكۇغا قارشى ،
مۇددەتتىن ئىلگىرىرەك فىنلاندىيە ئارقىلىق
ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ » (1) .
پىير بېلىسەدە دى گوللى — دېكتاتور »
دېگەن كىتابىدا بۇ پىلان ھەققىدە تۆۋەن —
دىكىلەرنى يازغان ئىدى :
« پول رېينو (2) ماگا يازغان
مەكتۇبىدا (بۇ مەكتۇبنى ساقلاپ كەل —
مەكتەيمەن) مەنگە بۇ پىلاننىڭ ئا — ساسى
خۇسۇسىيەتلىرىنى بايان قىلىپ بەرگەن ئى —
دى . بۇ پىلانغا مۇۋاپىق ، فىنلاندىيە
گە قوشۇن ئەۋەتىلگەن ۋە تور لاشتۇرۇلغان ئېكس —
پېدىتسىيە كورپۇسى نورۋېگىيە ئارقىلىق
روسىيەنىڭ تەئمىنسىز قوشۇنلىرىنى يات
تار — مار قىلىۋېتىپ ، لېنىنگراد قاراپ
يول ئالغان بولاتتى ... (3) .
بۇ پىلاننى فرانسىيەدە دى گوللى ۋە شۇ ۋاقىت —
تا سۈرىيەدىكى فرانسۇز قوشۇنلىرىغا قوماندان —
لىق قىلغان گېنېرال ۋېيگان تۈزگەن ئىدى .
ئۇ ئېرفانچەمەدىن كۆچۈپ 200 ئايروپلان
بارلىق كاۋكازنى ئىگەللىگەن بولار ئىدىم
ۋە روسىيە گەۋدىسىدىن قىلىچ سوغارغاندەك
كۆز يۇمغان بولاتتىم » دەپ ماختىغان ئىدى .
فرانسۇز گېنېرالى گېملېننىڭ

1940 — يىلدا ئەنگلىيە — فرانسۇز —
لارنىڭ س س س رگە قارشى ئۇرۇش —
ھەرىكەتلىرىنى ئېلىپ بېرىش توغرىسىدىكى
پىلان تەرغىبىلىقىدىن مەلۇم . بۇ پىلان
باكۇ ۋە باتۇمىنى بومباردىمان قىلىش
بولسىمۇ ، جۇڭ ئەھمىيەت قىلىنغان ئىدى .
ئەنگلىيە فرانسۇز ھۆكۈمرانلىرى س —
س س رغا ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن زور
پېرەپ تەييارلىغان گورۇشتى . ئەنگلىيە
ۋە فرانسىيەنىڭ باش شتابلىرىدا شۇ ۋاقىت —
تىكى ھۇجۇم پىلانلىرى چاپسان تەييارلاندى .
بۇ جەنابلار گېنېرال چىلەر گېرمانىيە سېپىگە
قارشى ئۇرۇش قىلىش ئورنىغا سوۋېت
ئىتتىپاقىغا قارشى ئۇرۇش باشلاشنى خام —
لىغان ئىدى .
ئەمما بۇ پىلانلارنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش مۇم —
كىن بولمىدى . شۇ ۋاقىتتا فىنلاندىيە
سوۋېت قوشۇنلىرى تەرىپىدىن تار — مار
قىلىتىۋىلىندى ۋە ئەنگلىيە ھەمدە فرانسىيە
فىنلاندىيەنىڭ تەسلىم بولۇشىغا يار كۆرۈ —
ئارىيەتلىك قاراشلىق كۆرسەتكەن بولسىمۇ ، فىن —
لاندىيە تەسلىم بولۇشقا مەجبۇر بولدى .
1940 — يىل 12 — مارتتا سو —
ۋېت — فىنلاندىيە سۈلھ شەرتنامىسى
ئىمزالاندى .
شۇ ۋاقىت قاپ قالدى ۋە ، لېنىنگرا

---

1) « كرونتېيرنىڭ 1940 — يىل 2 — مارتتىكى خاطىرىلىرى » شۋېتسىيە تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىقىنىڭ « ئاق كىتابى » ستوكگولم ، 1947 — يىل 119 — بەت .

2) شۇ ۋاقىتتا فرانسىيە ھۆكۈمىتىنىڭ ئەزاسى ئىدى .

3) ئانرى دى كېرىلىس ، « دى گوللى — دېكتاتور » مونرېئال 1945 — يىل 363 — ۋە 364 — بەتلەر

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

...نىدىمۇ گېنېرال چېلەر تاجاۋۇزىغا قار
...س س س ر مۇداپىئەسى مۇستەھكەملەن
ى، چۈنكى بۇ رايوندا مۇداپىئە لى-
نىيەسى لېنىنگرادنىڭ شىمالىدا ۋىبارگقىچە
150 كىلومېتىر ئېرىغا سوزۇلادى.
ئەمما مۇداپىئە بالتىق دېڭىزىدىن قار
قارا دېڭىزغىچە «شەرقى» فرونت
...زۇش تامام بولدى دېگەن مەنا كې-
...چىقماتتى. بالتىق بويىدىكى دۆ
...ار بىلەن بۇتۇن تۈزۈلگەن بولسى
، لېكىن بۇ مەملىكەتلەردە مۇداپىئە قىلا-
...دىغان سوۋېت قوشۇنلىرى يوق ئىدى.
...لداۋىيە ۋە بۇكاۋىنغا رەسمى جەھەتتىن
س س س ر بىلەن قوشۇلغان بولسىمۇ، ئەمما بۇ
...دىمۇ مۇداپىئە قىلالايدىغان سوۋېت قو
...لىرى يوق ئىدى. 1940 - يىل
...ىڭ ئوتتۇرلىرىدا سوۋېت قو
...لىرى ئېستونىيە، لاتۋىيە، لىتۋاغا
...دى. شۇ يىلنىڭ 27 - ئىيۇنىدا
سوۋېت قوشۇنلىرى بۇكاۋىنا ۋە مول
...ۋىيەگە كىردى. ئوكتەبىر رېۋولىيۇ...
...سىدىن كېيىن رومانىيە ئولى س س ر
...دىن تارتىپ ئالغان ئىدى:
گېنېرال چېلەر تاجاۋۇزىغا قارشى بال
دېڭىزىدىن قارا دېڭىزغىچە
...گىزغىچە «شەرقى» فرونت شۇ يوسۇندا
...ى بىلەن ۋوجۇدقا كەلتۈرۈلدى.
ئەنگلىيە - فرانسۇز رەھبەر دائىرە
...س س س ر نى «شەرقى» فرونت
ۋوجۇدقا كەلتۈرگەنلىكى ئۈچۈن
...رۇزچىلىقىدا ئەيىبلىدى. ئولار «شەرقى»

فرونتنىڭ ۋوجۇدقا كەلتۈرۈلۈشىنى گېنېرال
چېلەر ئىستىبدادىغا قارشى ئۇرۇشتا دېمو
كراتىيەنىڭ غەلىبەسىنى تەمىن قىلىشتا
كەسكىن بۇرۇلۇش باسقۇچى نەزەردە
تۇتماقتا بولسا كېرەك.

ئولار گەپ فىنلاندىيە، لىتۋا، لاتۋى
يە، ئېستونىيە. بولشانىڭ مىللى ھوقۇق
لىرىنى كەمسىتىش يانى كەمسىتمەسلىك
توغرىسىدا ئەمەس، بەلكى بۇ مەملىكەت-
لەرنىڭ گېنېرال چېلەر گېرمانىيەسىنىڭ ھوقۇ-
قسىز مۇستەملىكىسى بولۇپ قېلىشىغا يول
قويماسلىق يەنى لانجىسلار ئۈستىدىن
غەلىبە قازىنىش يولى بىلەن بۇنىڭغا يول قوي-
ماسلىق توغرىسىدا بارغانلىقىنى چۈشەنمىدى.

ئولار گەپ: ئەلاجى بولسىدى ھەممە
رايونلاردا نېمىس قوشۇنلىرىنىڭ ئىلگىرىلى-
شىگە دەرھال بېرىش، مۇستەھكەم
مۇداپىئە ۋوجۇدقا كەلتۈرۈش ۋە كېيىن
قارشى ھۇجۇمغا ئۆتۈپ، گېنېرال قوشۇن
لىرىنى تار - مار كەلتۈرۈش ۋە شۇ
يول بىلەن مەزكۇر مەملىكەتلەرنىڭ ئەركىن
لىكىنى قىلىشى ئۈچۈن ئىمكانىيەت ۋوجۇدقا
كەلتۈرۈش توغرىسىدا بارغانلىقىنى
چۈشەنمىدى.

ئولار گېنېرال چېلەر تاجاۋۇزى ئۈستىدىن
...دىن غەلىبە قازىنىش ئۈچۈن باشقا يوللار
يوق ئىكەنلىكىنى ئاڭلىمىدى.

ئەنگلىيە ھۆكۈمىتى ئۇرۇش ۋاقتىدا
...مەرلەرنىڭ تاپشۇرۇقىغا ... مىسىر دېڭى
...زى كېمىلەرنىڭ قاتنىشىدىن گۈرەش تۈشىنگە

قاريماي ، اوز قوشۇنلارىنى مسردا قالدوروب ، توغرى ئش قلديمو ؟ شبهسز ، توغرى ئش قلدى ! بو گيتلر چيلەرنىڭ سوۋيت ئتتفاقى طرفيگه قليدىغان تجاۋۇزىنىڭ بوليغى توسوش مسرنى گيتلير طرفيدين بولوديغان هجوم لاردين ساقلاش ، گيتلر اوستيدين غلبەنى اريشدوروش وەشوندئاق قاب مسرنىڭ گيتلار دستەلىگەسى بولوب قۇليشىغا يول قويماسلق اوچون اڭ مۇم واسطه ايدى ، ديموكراتيه دوشمەنلارى پاكى نەس — هوشىنى يوقوتوب قويغان كىشىلەرلا ئەنگليه حكومتىنىڭ شو بويتده گورگەن شو چارەسى تجاوزچيلقدين عبارەت ئيدى دەب دەۋا قلالاتتى :

امريكا قوشما شتاتلرى حكومتى مراكش لقلارنىڭ ياراضلقيغا قاريماي ۋە مراكش گيمو حكمرانلق قلغان فرانسيه ديكى ويشى حكومتىنىڭ حربى يول باشچى بى واسطه قارشىلاق كورسوتۇشيگه قاريماي ، كاسابلانكاغا عسكر چوشوروب توغرى اش قلديمو ؟ شبههسز ، توغرى ئش قلدى ! بو ، غربى ياوروپاغا بى واسطه ييقين جايدا ئيمس تجاوزيغا قارشى كوريشىش ئوچون بازا وجودغا كەلتورۇش ، گيتلير قوشونلارى اوستيدين غلبەنى ئەيشتوروش وە شوندئاق قاپى فرانسيەنى گيتلرنىڭ دستەلىگىچىڭ طاوقىدىن آزاد قلش اوچون امريكا ئيش توغرا ودرش بوليدىگى ئڭ مۇم واسطه ايدى ، ديموكراتيه دوشمەنلارى پاكى نەس — هوشىنى يوقوتوب قويغان كىشىلەرلا امريكا قوشۇنلارىنىڭ بو حركتلىرىنى تجاوزلق دەب اوبلۇم الاتتى .

اما 1940 — يىلنىڭ ياز فصلىدە گيتلرچيلەر انگليسيەگە قارشى ، شرقى ، فرونت تشكيل قلغان ، اوز قوشونلارينى لينينگراد ، موسكوا كيىيف دين مكين قدر ئيريدا غربي طرفده جايلاشتورغان سوۋيت حكومتىنىڭ كورگەن تدبيرلرى توغريسيدا هيچ قۇددى شو سوزلەرنى ايتش كەرەك . بو ايمس قوشونلارينىڭ شرقه اوسالقوسىز ساجيب يوروش يولىنى توسوش ، مستحكم مدافعەنى وجودغا كەلتوروش ، بولەسىكى دە كيين اتفاقچيلارنىڭ قوشونلارى بلەن بىرليكدە گيتلير چيلار ارميەسىنى تار — مار كەلتيروروش اوچون وە شوندئاق قلب ، ياوروپاديكى صاح پروەر مەمليكتلرنىڭ شوجملەدين فنلانديه ، استونيه ، لاتوويه ، ليتوا ، پولشانىڭ گيتلير دستليگيسى بولوب قيلىشىغا يول قويماسلق اوچون قارشى هجوم قلاروش بوليدىگان يردىن بر واسطه ايدى . ديموكراتيه دشمنلرى پاكى نەس — هوشىنى يوقوتوب قويغان كشىلەرلا سوۋيت حكومتىنىڭ كورگەن بو تدبيرلرىنى تجاوزچيلق دەب اتالاتتى .

اما اولگەندىن بەلە شۇنداق خلاصە نى چىقىرىش كېرەككى ، سوۋېت ھكومە- تىنىڭ بو سىياسىتىنى اجاۋوزچىلىق دەب تەبىرلىگەن وە سوۋېت اتفاقىنى ملەلىر اتفاقىدىن چىقارغان چىمبېرلەين ، دالادى وە اولارنىڭ اطرافىدىكى كىشىلەر دېموكرا- راتىيەنىڭ دوشمەنلىرىدەك پاكى نەس- ھوشىنى يوقوتوپ قويغان سارانكلاردەك حركت قىلدى ؛

اولگەندىن بەلە شۇنداق خلاصەنى چىقىرىش كېرەككى ، بېۋىن وە بېدو جنابلىرى بىلەن ھمكارلىق قىلىپ ، گرما- نىيەگە قارشى « شرقى » فرونتنىڭ او- زولوشىنى اجاۋوزچىلىقدىن عبارەت ايدى ، دەب تعبىرلەە والغان ماشرىقى تورمەلىچى- لەر وە تارىخنى ساختىلاشتورغۇچىلار بو دېموكراتىيەنىڭ دوشمەنلىرىدەك پاكى نەس- ھوشىنى يوقوتوپ اوزغان سا- رانكلاردەك حركت قىلماقتا .

گرمانىيەنىڭ ھجوم باشلىشىدىن اوۋال س س س ر ئوزىنىڭ گرانىڭا چگرالرى- دىن اوزاق مسافەدىكى غربىيە شر- قى فرونتىنى وجودقا كەلتورە بىلگەنىدە- وە فرونت ۋيبارگ - كاوناس - بيالوسـ تولە ، اورنىدە ادىرو رواىدىن اوتمەي ، ئەسكى گرا چگرا بويلاپ ، لېنىنگراد ناروا - مېنىسك - كىيېف بويلاپ اوتكە- ندىگە قانىيراق اجوالى اوزى بىرگەن بولور ايدى ؟

او حال گېرمانىلەر اوشۇندارىغا نىمېس فرونتىنى لېنىنگراد - موسكوا - مېنىسك كىيېف قا 200 - 300 كىلومېتىرغا يىقىنلاشتوروپ بر نەچچە يوز كىلومېتىرلىك يېنى اوزوشلارىغا ئىگە بولگەن بولور ايدى ، نېمىسلار نىڭ س س س ر ئىچكىرى طرفىگە ساجىب كىرىشىنى غايت تىز - لەشتورەر ، كىيېف وە اوكرائىنانىڭ تىزرەك قولدىن كېتىشىگە سبب بولار ايدى ، نېمىسلارنىڭ موسكوانى اشغال قىلىشىغا امكان بېرەر ايدى ، نىمىس وە فىنلاندلارنىڭ برلەشكەن كوچلىرى لېنىنگرادنى اورابا آلغان بولور ايدى وە س س س ر اوزاق داۋام قىلىشقان مدا- فعەگە كوچوشكە مجبور بولور ايدى .

بو حال نېمىسلارغا ئىشغال قىلىنغان يېرلەردە چو- شوروش اوچون وە مصر داۋودا ايمىس ايتاليان فرونتىنى كوچەيتىش اوچون شرقىدىن 50 دىۋىزىيەنى ايلىپ كېتىش امكانىيتىنى بىرگەن بولار ايدى . بو حالدا انگلىيە ھكومتى كانادادا كو- چوشكە مجبور بولار ؛ مصر وە سودانى قالدى بولسا گېرمانلار اولىيا البتە چوڭ- شوپ قالغان بولور ايدى .

امرېكىدىن گىپ شۇلوكىدىكىلا عبارتكەمەس . س س س ر ارزىدانىنە سىياسىتى كوچەيتىش اوچون مانجورىيە چگرالرى- دىكى اوشولارنىڭ چولق ايسىياغا ، شرقى ، فرونتلارغا كىسە مجبور بولوردى ، بو بولسا [illegible]

مانجورىيەدىن 30 چە دىۋىزىيەنى ئايرىپ، ئولارنى خطايغا قارشى ، ھەمدە شەرقى - جەنۇبى ئاسىياغا قارشى ، ۋە ئەڭ ئاخىرىدا ئامېرىكانىڭ ئوزاق شەرقتىكى قوراللىق كۈچلىرىگە قارشى ئەۋەتىشكە ئىمكانىيەت تۇغۇلغان بولار ئىدى .

بولارنىڭ ھەممىسى ئۇرۇشنى يولۇققاندا يەنە ئىككى يىل سوزۇلۇپ ، ئىككىنچى جاھان ئۇرۇشى 1945 - يىلدا ئەمەس ، بەلكى 1947 - يىلى ياكى ئۇنىڭدىن كېيىنرەك تامام قىلىنغان بولۇر ئىدى .

شەرقى فرونت ئىستىلادىكى ئەھۋال ئەنە شۇنداق ئىدى .

شۇنىڭدەك غەربىيدىكى ۋاقىئەلەر ئوۋالدىكىدەك داۋام قىلىۋەردى . نېمىسلار 1940 - يىل ئاپرېل ئايىدا دانىيە بىلەن نورۋېگىيەنى ئىشغال قىلدى . نېمىس قوشۇنلىرى ماي ئايىنىڭ ئوتتۇرلىرىدا گوللاندىيە ، بېلگىيە ۋە لۇكسېمبورگقا باستۇرۇپ كىردى . نېمىسلار 21 - مايدا لا - مانش قولتۇقى ۋە فلاندرىيەدە ئىتتىپاقچىلارنى بىر - بىرىدىن ئاجرىتىۋەتتى . ماي ئايىنىڭ ئاخىرىدا ئەنگلىز قوشۇنلىرى دىونكېرگنى تاشلاپ چىقتى . فرانسىيەدىن مەغلۇب ئەنگلىيەگە قاراپ يول ئالدى . ئىيۇن ئايىنىڭ ئوتتۇرلىرىدا پارىژ قولدىن كەتتى . 22 - ئىيۇندا فرانسىيە گېرمانىيەگە تەسلىم بولدى .

شۇنداق قىلىپ ، گىتلار ھۇجۇم قىلىۋاتقان ئوغۇرسىدا فرانسىيە ۋە ئەنگلىيە بىلەن بىللە چىقارغان بارلىق ۋە ھەرقانداق دېكلاراتسىيەلىرىنى ئايان ئەتتى قىلدى ۋە بۇ ، تىنچلىقپەرۋەرلىك سىياسىتىنىڭ بىرلىككە خەۋپسىزلىكتىن باش تارتىش سىياسىتىنىڭ ، س.س.س.ر.نى يالغۇزلاپ قويۇش سىياسىتىنىڭ تامامى بىلەن بىرلا بولغانلىقىنى كۆرسەتتەر ئىدى .

س.س.س.ر.نى يالغۇزلاپ قويۇش بىلەن فرانسىيە ۋە ئەنگلىيە ھۆرىيەتپەرۋەر مەملىكەتلەرنىڭ بىرلىك فرونتىنى بۇز - غانلىقى ، ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنى ئۆزەغا ئەشقۇرۇپ قويۇپ ، يالغۇزلىنىپ قالغانلىقى تامامى بىلەن ئايان بولۇپ قالدى .

نېمىسلار 1941 - يىل مارتىدا بول - غارىيەنى ئىشغال قىلدى .

5 - ئاپرېلدا س.س.س.ر. ھۇجۇم قىلىشماسلىق توغرىسىدا يۇگوسلاۋىيە بىلەن تۈزۈلگەن پۈتۈمنى ئىمزالىدى .

شۇنىڭدەك 22 - ئىيۇندا گېرمانىيە س.س.س.ر.غا ھۇجۇم قىلدى .

ئىتالىيە ، رۇمىنىيە ، ۋېنگرىيە ، فىن - لاندىيەلەر گېرمانىيە تەرىپىدە تۇرۇپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى ئۇرۇشقا قوشۇل - دى .

سوۋېت ئىتتىپاقى گىتلارچىلار گېرما - نىيەسىگە قارشى ئازادلىق ئۇرۇشىغا كىرىش - تى .

ياۋروپا ۋە ئامېرىكا دېگەن دۆلەتلەر - دە نېمىلەر بۇ ۋاقىئەگە قورۇلۇپچە قارى - دى !

گىتلار طرفىدىن قوللونۇلغان ئېيتقان خلقلار ، گىتلار ئىككى فرونت ارىسىد-ـا ، غربى وە « شرقى » فرونت آرى-سىدا بېلىنىپ سالدۇروپ قويۇدر ، قوپ ئەركىن نەفەس الدى .

فرانسىيە دېگى حكمران دائىرەلەر تەسلىمچى قسقا واقت ئىچىدە « روسىيە تار-مار كەلتورولودە دەپ ، بونىڭغا زادى شبهە قىلماي ، زەھەر خەندە (ئىچبىتىش) بلەن خورسەند بولدى .

امرىكا قوشما شتاتلارى سىناتىنىڭ كونگرە گورودەرلىك اعضاسى ، امرى-كا قوشماشتاتلارىنىڭ حضرتى پرىزدېنت-نىڭ ترومىن جنابلارى گرمانىيە س س س ر گە هجوم قىلغىنىدىن ار كون كېيىن موندا دېدى :

« اگر گرمانىيەنىڭ غلبە قازى-نىۋاتقانلىغىنى كورسەك ، اوحالدا روسىيەگە ياردەم بېرىش كېرەك ؛ اگر روسىيە غلبە قازىنىدىغان بولسا ، اوحالدا گرمانىيەگە ياردەم بېرىشىمىز لازم اولار بىر - بىرىنى ممكن قەدەر كوپ ئولدراق قىرىۋەتسون » (1) .

شۇ واقتدا بۇيۇك برىتانىيە آوىيات-سىيە صناعتى منىستىرى بولغان موربرا-بازون مو 1941 - يلدا خودى شون-داق سوزلارنى قىلدى ، او ، مسئلە بو-يوك برىتانىيەگە تعلوق بولمىغانلىقى اوچون « شرقى » فرونتدا گرمانىيە بلەن س س س ر نىڭ بىر - بىرىنى تىلماشو ...

روپ قويۇشى كورىشنىڭ نىڭ باشنى عاقىبىتى بولور ايدى . بونىڭ نتىجەسى-دە ئەنگلىيە حكمران بولوپ قالاتتى ؛ دېدى .

موندا سوزلەر امرىكا قوشما اشـ-تاتلارى وە بۇيۇك برىتانىيە دېگى عكـ-سىلەر گەنچى دائىرەلەرنىڭ فكرىسىنى الىنە اوچرق اظهار قىلدى .

اما ئەنگلىيە وە امرىكا خلقلارىنىڭ چوڭ كوپچىلىگى س س س ر غا تەرەفدار بولوپ گىتلارچىلار گرمانىيە-سىگە قارشى موفقيەتلىك كورەش ايليپ بېرىش اوچون سوويت اتفاقى بلەن بر-لىشىشنى طلب قىلدى .

بۇيۇك برىتانىيە باش منستىرى چر-چىل جنابلارىنىڭ 1941 - يل 22 - ايون-دا ايتقان سوزلارى شونداق كەيفىيات-لارنى عكس ئەتتورى دەپ حسابلاش ممكن . چرچىل جنابلارى موندا دېگان ايدى :

« روسىيەگە تەھدىد قىلىۋاتقان خوف بزگە وە امرىكا قوشما اشـ-تاتلارىغىمۇ تەھدىد قىلىدو . روسىيەنى وە اوز يورتى اوچون كورىشىۋا-تقان هر بر روسنىڭ ئىشى يەر يۈزى-نىڭ هممە قسمىدىكى آزاد كىشىلار وە آزاد خلقلارنىڭمۇ ئىشىدور » .

امرىكا قوشما اشتاتلارىدىكى روز-ويلت حكومتىمو س س س ر غا تـ-بئا = خودى شونداق يول تۇتتى .

1) « نيو-يورك تايمس » 1941-يل 24-ايون

بولوشى تېيىش ئىدى . گىتلېرچىلار گېرما-
نىيەسىگە قارشى ئەنگلىز - سوۋېت -
ئامېرىكا ئىتتىفاقى ئاجىز قويۇل-
مىسى .

گىتلېرچىلارگە قارشى تۈزۈلگەن
ئىتتىفاق گىتلېرچىلار ئۇسۇل ئىدارىسىنى
تار - مار كەلتۈرۈشنى ۋە گىتلېرچى
گېرمانىيە تەرىپىدىن قۇللۇققا ئېلىنغان
خەلقلەرنى ئازاد قىلىشنى ئۆز ئالدىغا مەق-
سەت قىلىپ قويدى . ئايرىم ئىتتىفاقچى دۆلەت-
لەرنىڭ مەفكۇرە ۋە ئىقتىسادى سىستېمالىرى بىر-
بىرىدىن پەرق قىلىشىغا قارىماي ئەنگلىيە
سوۋېت - ئامېرىكا ئىتتىفاقى گىتلېرىزمغا
قارشى ئازادلىق كۈرەشىدە ئۆز كۈچ-
لىرىنى بىرلەشتۈرگەن خەلقلەرنىڭ قۇدرەت-
لىك ئىتتىفاقى بولۇپ قالدى .

شۇ دەۋردە ئۇرۇش ۋاقتىدىمۇ بەزى
مەسىلەلەر توغرىسىدا ئىتتىفاقچىلار ئوت-
تۇرىسىدا ئەلبەتتە ئىختىلاپلار بار ئىدى .
مەسىلەن 2 — فرونت ئېچىش مەسىلىسى ،
ئىتتىفاقچىلارنىڭ ئۆز ئۈستىلىرىگە ئالغان مەج-
بۇرىيەتلىرى توغرىسىدىكى مەسىلە ، ئو-
لارنىڭ بىر - بىرىگە نىسبەتەن مەنىۋى بورچ-
لىرىدەك مۇھىم مەسىلىلەردە چىققان ئىختىلاپ-
لارنىڭ قانداق ئەھمىيەتكە ئىگە ئىكەنلىكى
مەلۇم .

تارىخنى ئەكسىيەتچىل قوچىلار ۋە
باشقا ھەر قانداق ئۇرۇشقۇمار نەزەرى شۇ
ئىختىلاپلارغا پىششىق ئېلىپ ، ھەقىقەت
ھالىغا خىلاپ [illegible] ، گىتلېرچى-
لەر تەجاۋۇزىغا قارشى كۈرەشىدە

س . س . س . ر ھەممە ۋە ساداقەتلىك ئىتتىفاقچى
ئەمەس ئىدى ۋە موندان ئىتتىفاقچى بولالماس
ئىدى ، دەپ [illegible] ئىسپات قىلىشقا ئورۇ-
نۇدى . ئەمما گىتلېرچىلار گېرمانىيە-
سىگە قارشى بىرلىكتە ئېلىپ بېرىلغان
كۈرەش ۋە بۇ كۈرەشتە س . س . س . ر-
نىڭ تۇتقان ئورنى ھەر قانداق شۇ بۇ-
سۇندا [illegible] ئاساس بولالمىغان
ھېچ قانداق ماتېرىيال بەرمىگەنلىكى
ئېنىق . ئۇلار ئۇنتۇشقا ، ئۇرۇشنىڭ
ئاۋۋالقى دەۋرىگە مۇراجەت قىلىپ ۋە
1940 — يىلدا [illegible] گېرمانىيە
مۇزاكىرە [illegible] ئېلىپ بېرىلغان ۋاقتىدا
سوۋېت ئىتتىفاقىنىڭ ۋە كېيىن ئىتتىفاقچىلارغا
خاس بولۇپ تۇرماي ، بەلكى [illegible]
[illegible] قالدى ، دەپ دەۋا قىلدى .

ئۇلار ، بېرلىن مۇزاكىرەلىرى
ۋاقتىدا [illegible] پىلانلىرى —
[illegible] بولۇپ ئېلىش پىلانلىرى ،
سوۋېت ئىتتىفاقىنىڭ ، سوۋېت ئىتتىفاقىدىن
جەنۇب تەرەپتە ھىندى ئوكيان تەرەپكە
[illegible] ، [illegible]
دەۋالىرى ، تۈركىيە ، ئىران ، بۇل-
غارىيە توغرىسىدىكى پىلانلار ۋە باش-
قا مەسىلەلەر مۇھاكىمە قىلىنىپ تۇرۇل-
غانىدى ، دەيدۇ . تۆھمەتچىلەر شۇ
مەقسەتتە [illegible] ئەلچىلىرىنىڭ ۋە باشقا
گىتلېرچى ئەمەلدارلارنىڭ ماتېرىيالىدىن ،
ھەر قانداق خەتلەردىن ۋە [illegible]لارنىڭ
[illegible] ۋە [illegible] لايىھىلىرى
ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش باشقا ھۆججەتلەر-
دىن قايىل بولمىدى .

ئاپىدە بېرلىندا قالدى. ئەھۋال ئوڭ بەرمەي ۹ نويابر ئايىنى كېرەككى، 1940 - يىلىدىكى بېرلىن مۇذاكەرەلرى، ھالبۇكى رىببېنتروپنىڭ موسكواغا ئىككى قېتىم قىلغان سەفەرىگە جواب ۋە م. مولوتوفنىڭ بېرلىنغا بېرىپ كېلىشىدىن باشقا بىر نەرسە ئەمەس ئىدى. ئىككى ئوتتۇردا بولغان سۆھبەتلەردە ئاساسەن سوۋېت گېرمان مۇناسىبەتلىرى ھەققىدە تىلغا ئېلىندى. گېبېلىس بۇ سۆھبەتلەرنى گېرمانىيە بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرسىدا كەڭرەك بولۇم تۈزۈش ئۈچۈن بىر ئاساس قىلىندۇرماقچى بولدى. سوۋېت تەرەپى بولسا، ئەكسىچە، بۇ سۆھبەتلەردىن نېمىسلار بىلەن بىرەر تولۇم تۈزۈش ئىمكانىيەتى بولماسلىقى، نېمىسلارنىڭ فىكرىنى ياپ ئېلىش ئۈچۈن پايدىلاندى. گېبېلىس بۇ سۆھبەتلەردە، سوۋېت ئىتتىپاقى غەربى ئىراننى ۋە ئافغانىستانلارنىڭ ئىراندىكى ئىمتىيازلارىنى ئىشغال قىلىپ، ئىران كۆرفىزىگە ئىراپ چىقىدىغان يوللارنى ئېلىش كېرەك ئىدى، دەپ ھېسابلىدى: گېرمان رەھبەرلىرى، گېرمانىيە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ تالاپلار ئوتتۇرسىدا مۇتتەفىقلار ئوزارا كەلگەن شەرتنامىنى قوزغۇتۇشقا قادىر بولۇركويەگە ئىبقا قويغان دۆلەتلەرنى دائىما ئۇرۇشتا ياردەم بېرەلەيدى، دېدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە گېبېلىس ئۇرۇ-
ركىيەنىڭ ... [illegible]

يە ئالىپ، ئىراننىڭ مەنپەئەتلىرىنى ئەمەلياتتا كۆزەتمەيتتى؛ گېبېلىس تۈركىيەنى ئوچۇقتىن - ئوچۇق ئۆزىنىڭ ھاشىرى ئىتتىپاقچىسى ياكى ھەر ھالدا كەلگۈسىدىكى ئىتتىپاقچىسى دەپ بىلگەن ئىدى؛ بالقان مەملىكەتلىرى ۋە تۈركىيەگە كەلگەندە، شۇنى ئېيتىش كېرەككى، ئىلگىرىدىن ئولارنى گېرمانىيە ۋە ئىتالىيەنىڭ تەسىرى ئاستىدا قالىدىغان مەملىكەتلەر دەپ ئويلىغان ئىدى.

سوۋېت ھۆكۈمىتى بۇ سۆھبەتلەردىن تۆۋەندىكى خۇلاسىنى چىقاردى: گېرمانىيە ئىران بىلەن بولغان ئالاقىلىرىنى قىرقىمەيدۇ، گېرمانىيە ئەنگلىيە بىلەن ئالاقە باغلىغان ئەمەس ۋە ئالاقە باغلاشنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمەيدۇ، دېمەك سوۋېت ئىتتىپاقى كېيىنكى چاغلاردا گېرمانىيەگە قارشى ئەنگلىيە بىلەن سادىق ئىتتىپاقچى دەپ بىلىشى مۇمكىن؛ بالقان دۆلەتلىرى (بولغارىيە، رومانىيە، ۋېنگرىيە) ياسىلىپ ئېلىندى ۋە گېرمانىيەنىڭ شەرقىگە ئايلاندۇرۇلدى ياكى يېقىنلىشىۋاتىدىغان ئارىلىقتا ئاستىغا قاد... ياكى گېرمانىيەدىكى ئارىلىقتا قويۇش ھەرىكىتىدە تۇرىدۇ؛ يۇگوسلاۋىيە بالقاندا شۇ ھالدا بىرىدىن-بىرى بولماغانلىقى، گېرمانىيەگە قارشى ئىتتىپاقدارىشىدە ئۇنىڭ ئىتتىپاقچى بولۇشىغا ئۈمىد باغلاش مۇمكىن؛ تۈركىيە گېبېلىسچىلار گېرمانىيە بىلەن مۇستەھكەم ئالاقە باغلىغان ياكى ئۇنىڭ بىلەن ئالاقە باغلاش قىلىۋاتىدۇ.

سوۋېت ھۆكۈمىتى شۇندان فايدىلىق
تەكلىپلەرنى چەتكە قېقىپ كېلىن، دېمەك
روسىيەنىڭ گېرمانىيە بىلەن ئۇرۇشىغا
قاتناشىشى ئەنە شۇ سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن
باشقىچە بىر سەۋەبتىن كېلىپ چىقمىدى.

سوۋېت ھۆكۈمىتىنىڭ بۇ سەۋەبلەرگە
قارشى كېلەر ھۆكۈمەتنىڭ توغرىسى بولىشى
بىلىپ تۇرۇپ ئوچۇق قىلىپ ئاشكارا ئېيتىشى مەلۇم
بۇ سەۋەبلەر [illegible] ھېچ قاندا
[illegible] ۋە [illegible] مۇمكىن
ئەمەس ئىدى.

[illegible] دۆلەتلەر دۈشمەنلىك
بولۇشنى بىلىپ تۇرۇپ، ئوچۇق شۇندان ھەر
ركەت قىلىشى مۇمكىنمۇ؟ شۈبھىسىز، مۇمكىن.
شۇندان قىلىش مۇمكىنلا ئەمەس، بەلكى
ئىقتىسادىي - سىياسىي جەھەتتىن توغرىلىقى ضرور دۇر
[illegible] ھەرىكەت [illegible] لارنىڭ رۇخسىتى
[illegible] ۋە ئۇلارنىڭ نەتىجە
لىرى [illegible] مەلۇم [illegible] ضرور
ئەمما شۇ ۋاقىتتا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىتتىپاق
چىلىرى يوق ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى
يالغۇز قالغان ئىدى؛ ۋە ئەپسۇس
كى ئۇ، دۈشمەنلىك مەقسىتىنى باشقا
ئوچۇق [illegible] ھەرىكىتىنىڭ نەتىجى
لىرى [illegible] ھېچ كىم بىلەن پىكرلەش
[illegible] ئىدى.

شۇنى ئېيتىش كېرەككى، ئو-
رۇش ۋاقتىدا كېلەر چىلەرگە قارشى
ئەنگلىيە، ئامېرىكا قوشما شتاتلىرى - س
[illegible]

ئىنقىلابتىن كېيىن ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكا
قوشما شتاتلىرىنىڭ ۋە كېلەر گېرمان
لەر گېرمانىيەنىڭ پىكرىنى بىلىش ئو
[illegible] شۇندان. ئەمما زامان بىرھەر
كەت قىلىپ كۆرمىدى. گېرمانىيەدە سو
ۋېت [illegible] تەرىپىدىن قولغا چۈشۈ
رۈلگەن ھۆججەتلەر بۇنى [illegible]
دۇ.

بۇ ھۆججەتلەردىن مەلۇم بولىدۇكى،
1941 - يىلنىڭ كۈزىدە؛ شۇنىڭ
دەك 1942 ۋە 1943 - يىللاردا ئەنگ
لىيە [illegible]
[illegible] ئەنگلىيە ۋە
گېرمانىيە ۋەكىللىرى ئوتتۇرىسىدا مۇزا
كىرىلەر ئېلىپ بېرىلغان، كېيىن بولسا ئا
مېرىكا قوشما شتاتلىرى ۋەكىللىرى بىلەن
گېرمانىيە ۋەكىللىرى ئوتتۇرىسىدا مۇزا
كىرە ئېلىپ بېرىلغان، بۇ مۇزاكىرىلەردە
گېرمانىيە بىلەن [illegible]
مۇھاكىمە قىلىنغان.

بۇ ھۆججەتلەردىن بىرىدە، يەنى گېر
مانىيە [illegible] ئىشلار مىنىستىرلىكىنىڭ [illegible]
[illegible] بىلەن [illegible] بەرگەن
مەلۇماتلىرىدا [illegible]
1941 - يىل [illegible] ئېيىدا [illegible]
بۇندا ئېلىپ بېرىلغان بۇ مۇزاكىرىلەر
[illegible] داۋام قىلىنغانلىقى بىلەن [illegible]
بۇ ھۆججەتكە قارىغاندا، 13 - [illegible]
دە [illegible]
[illegible]
[illegible]

ئەمەلگەن ئىنگلىيە وە كىلى صفتىدە ۋە
كىر گوستاو فوش كىچور باش ئوزورات
قان . ئەگەر گېرمانىيە تاشقى ئىشلار
مىنىستىراۋىنىڭ تاپشۇرۇشىغا موافق ئو
لار بىلەن صحبەتلەشكەن . گېرمانىيەنىڭ
جەنۋەدىكى باش كونسولى كراتونىيا-
نىڭ ۋە جەنسۇرىگىر نامىغا يازغان مكتوبى
يەن بولۇپ ئۇنى بىلىش مۇمكىن .

بۇ مذاكرەلەردە نېمىگە بىن توغرى -
سىدىن - توغرى شەرتلىك سۈلىنى ئوت-
تۇرىغا قويغان : « صلح تۈزۈش مەسئىلى-
سىنى يوشۇرۇنچە مذاكرە قىلماق ئو-
چون ، ئىگىلىۋالغان يەر وە يۇرت قىسمى-
دىن قايتۇرۇلماسلىق بولمامدىكن ؟ » .

باشقا جىتالار 1943 - يىل فېۋ-
رال ئايىدا شۋېيتسارىيەدە ئامېرىكا قوشما
شتاتلىرى وە گېرمانىيە حكومەتلىرىنىڭ وە
كىللىرى ئوتتۇرىسىدا بولوپ ئوتكەن
مذاكرەلەر توغرىسىدا معلومات بېرى-
لىدۇ . بۇ مذاكرەلەردە ئامېرىكا قوشما
شتاتلىرى حكومىتىنىڭ مخصوص وە كىلى ئا-
لىن دۇللېس (جون فوستېر دۇللېسنىڭ
برادەرى) ئىيالىپ بارغان . « بالل » دې-
گەن يوشۇرۇن نىموليە بىلەن ئىش كور-
گەن بۇ ئادەم ، بىر واسطە ئارقىلىق ئونىڭ
ياپشۇرۇقى وە كالاتى بىلەن [illegible]
رگش قىلغان . ئو گېرمانىيە نامىدىن
سۆزلىگەن ئىكەنمىز . [illegible] بىلەن
صحبتلەشكەن . [illegible] گېنېرال [illegible]
[illegible]

ئىگىشى بولۇپ : گېنېرالنىڭ وە كىلى صفـ
تىدە « با اولسى » دېگەن ساختا فاميلىيە
ئاستىدا ئىش كورگەن . بۇ مذاكرە
لەرنىڭ مضمونى يېزىلغان جت گە-
لېرېچارنىڭ شرفسزلىك خىزمتى (س.د.)
ئىغلتارىدا بولغان .

جدىدىن معلوم بولىشىچە ، چېخو-
سلوۋاكىيە ، پولشا ،
رومانىيە ، ۋېنگرىيەگە تەۋەللۇق ئوم
مسئىلەلەر وە خصوصا گرمانىيە بىلەن
صلح تۈزۈش توغرىسىدىكى مسئىلەلەرگە
مە قىلىنغان .

بۇ صحبتدە ا . دالليس (« بالل »
موندىن دېگەن :

« خلقلارنىڭ گېرمانىيە قايتىدىن قوراللە-
نىشى وە مستعمرەلەردا جاي-
ليرى بىلەن [illegible] وە [illegible]
لق گورونوش بولىشىغا [illegible]-
گە مومكىن [illegible] اصلا يول قو-
يمايدۇ . گېرمان دولتىنىڭ تىنچ-
لىق وە آسايشلىك [illegible] صفتىدە
[illegible] كېرەك . گرمانىيە [illegible]
[illegible] پاكى ئوستكىيەنى
[illegible] ئىشى [illegible]
بولماسلىقى كېرەك » .

دالليس (« بالل ») بولغا نو-
[illegible] موندىن دېگەن :

« . . . پولشانىڭ شرقى طرف-
گە كېڭەيتىلىشى وە رومانىيە
[illegible] ۋېنگرىيەنى انقلاب قيلى-
شى بىلەن [illegible]

قارشى توروش وجوديدا كەلتورولوشىنى
تورمايديلار ديسەم . (1)
ركيتين صحبتنيڭ بازميسيدا ديبادىكى :
« ميستر بالل دولەت وە حكومەتنى
ركه گ ر.الەقياسىدا اويوشتوروش فكرى
گەنبالى قوشولودو وە فيدرالىف بو-
يولىكر ماھ « (اميريكا قوشما شتاتلارى-
دەك) اوزيگە قوشولغان دوناى كوتفيد
راتسيەسى بارلىق باللەمەر كزى وە شەر
اي ماوى پارادانەر اوب وە آسايشتەلك
بى ئەھلاخشى ئامونلەيەتتىن مملكت
يسراولو . (2) .

هاللىس (بالل) مو ، گىرمان
صناعيتىنيڭ اوزيني ياوروپادا ييتەكچى
صناعەتكە ايلاندوروش ھەقيدىكى دەعوالرى
غا يامى يالان قوشوليمەن ، دىگەن .

شونى ايتىش كىرەككى : ئەنگىلىز
لەر وە اميريكالار اوز انفاقچىلارى
بولغان سوويت اتفاقىنىڭ راضالىغىسىز
تاعقيرى وە اونى خبرسىز قالدوروب
چولەاق صحبت اوتكوزدى . شونوڭ بىلەن بىللە بو
صحبتنىڭ نتيجەلەرى توفريسيدا سوويت حكو
مىتىگە ھيچ قانداى اخبارات بەرمەيدى .

بو حال اميريكا قوشما شتاتلارى وە ئەن
گىلىيە حكومەتلەرىنىڭ لاھيە (سيھارات) صاح
قوش توفريسيدا گيتايور بىلەن [illegible] اكور-
رە باعلاشقا اورونغانلىقىنى كورسىتەر
ئىدى .

حكومەتلەرنىڭ موتلاق جىركىلارى انفاق
چىلىق بورچى وە انفاقچىلارنىڭ اوز ئارا
سىيگە الغان مجبوريەتلەرى خوراليغان نەل
بايلانغوچ طلبلەرنى بوزوشتىن باشقا
بر نەرسە ئەمەسلەكى اوچوق — روشەن
معلوم :

دىمەك ، تارىخنى ساختىلاشتوروغوچى
لار س س س ر نى : [illegible]
ليك ، دە عيبلاپ ، بو مسئلىدە اوزى
گناھلارىنى باشقىلارغا اقدورمانچى بو
لودو .

تارىخنى ساختىلاشتوروغوچىلار وە باشقا
توھمەتچىلارنىڭ بو جىنايەتىدىن خبردار
ايكەنلىكىدە شبھە يوق . مادامىكى اولار
شو جىنايەتنى انكار ئەتەلمەدىن يوشوروب
س س س ر گە قارشى ايليپ بىرىپ
وانقان توھمەتچىلىك كامپانيەسىدە بو جى
لارا توفريسيدا ھيچ — وز قالدىروانقان
بولسيدو ، بونىڭغا سبب شوكى ، او
لار تارىخى حقيقەتتىن وارادىن قورقا
دىلەك قورقيدو .

ايككنچى فرولتىك ايچش مسئلەسى
يدىكى انفلاتلارغا كەلگەندە شونى اي
تيش كىرەككى ، انفاقچىلارنىڭ بىر-
بىرىگە نسبەتەن بولغان مناسبەتلىرىنىڭ اوزا
اوسىيلىرىگە الغان مجبوريتلار مەرفەتل
قويىدا چوشتورولادى : سوويت كيشى
لەرى اگر انفاقچىنىڭ يېقىنىدا مومچىكول
بر ايشى چوشوب قالسا ، پارلق واسطەلەر

ئەنگىلىيە وە اميريكا قوشما شتاتلارى

1) « پاولوس — موستر بالل صحبتى » نيويوستلارنىڭ ارخوى جىنايەتى :
2) بو توغرىدا [illegible]

...ولمه اولار شو موشكولاتدين قوتۇ-
...لوش كيرەك ، اوز اتفاقچيلرىغا اوت-
...كونچە ئەر بولادىغان دەپ قارامەس ، بەلكى
...دەپ قاراش كيرەك ، اوز - ئوك
...مواقيەتلەريدىن قوۋۇنىش ، كوچلاريىنك
...شيدىن خورسەند بولوش كيرەك دەپ
...بلايدو ، ئەنگلىز وە امەريكالار-
...وە كيلارى بو فكرگە قوشولمايدو
...مواداق اوگاياقانى لەمەسياچلىك دەپ
...بلايدو ، اولار كوچلوك اتفاقچين
...رقايكدو ، اتفاقچينىنك كوچەيوب كيتىش
...بيزنىك مواقيەتلەريمىزگە زەررى
...تەمەيدو ، كوچلوك اتفاقچىدين كورە
...ف اتفاقچىغا ايگە بولوش ياخشي-
...، اگر شونىڭغا قاريماي اتفاقچين
...چويودورسە ، اونى زەمبەلەندوروش
...چارە كوروش كيرەك دەپ
...لايدو .

...مگە مەعلومكى ، 1942 — يل
...ابريلىدا ئەنگلىز — سوۋيت
...بارلايدا اىتىفاقچىيەسى ، ئەنگلىز — امە-
...ىتتفاق ياۋرۇپادا 1942 — يىلدا
...ينچى فرونت اچىش مەجبوريتىنى اوز
...رىگە الغان ايدى . بو ططەنەنىك
...ە ايدى ، بونى ئەمم دەب انىق
...ولىدو ، اوروشنىك برلچى دەۋرى-
...گيرمان فاشيزميغا بىرلكدە ضر-
...بولوب اتفاقىنى اوز زممەسيگە
...سوۋيت اتفاقى قوشۇنلارينىڭ اە
...يۈكلەشتوروش ارزوسى او يە-

...ەمەنى اوز وقتيدا بيرش كيرەك اي-
دى ، سوۋيت حكومتى سوۋيت ال-
فاقى ئىككىنچى فرونتنىك اچيليشىنى كو-
چكتورۇشكە طانسە الالمايدو دەپ بر نەچ-
چە مرتبە معلوم قيلغينغا قاريماي ، بو
وعدەنىك 1942 — يىلدا ، 1943 -
يىلدا بيرلىگەنلىگى معلوم .

ئىككىنچى فرونت اچىشنى كيچكتور-
روش سياستى ، رادى تصادفى سياست
ئەمەس ايدى . ئەنگليە وە امريكا قوش-
ما ششالاريدىكى ئەتور دائرەلەر شو
سياستنى قوللاندى . اولار گيرمانيە
بلەن اروشدا اوز مقصدلىرىنى كوزدە
توتتى . اولارنىك بو مقصدلرى گيرا
مان فاشيزميگە قارشى كورەشيكى
ازادلق وظيفەلىرىگە تامامى بلەن خلاف
ايدى . اولارنىك گيرمان فاشيزمىنى
تامامى بلەن تار — مار كەلتورۇش
نيتلارى يوق ايدى ؛ اولار اوز مقصد-
لرينيلا كوزدە توتوپ ، گيرمانيەنىك
قيرەيگە زيان يەتكوزەشدين و اسيا-
سات ، جەھان بازارىدا خوفلك رقابتچى
بولغان گيرمانيەنى مەيدين چيقيريش
منفعتدار ايدى . امما اولار گيرمانيە-
نى وە بادقا مملكتلارنى دموكراتيستلك
تيوزجيالى وەفاشيزمنك دائيمى تايانچى
اوى بولغان ئەتور كوچلار حكمران-
لىغىدين قوتقۇزوشنى اصلا خالماي-
دى ، شولوگدەك دەمو كراتيك اسا-
لاردا قۇرۇلغان اوز گورۇش ياساشتورم-
خالماس ايدى !

شۇنىڭ بىلەن بىللە اولار س س س ـ
ر نىڭ ھاجەتلىرىنى وە قىزىقىشلارىنى ـ
ىنى ھەمدە اوروش نەتىجەسىدە س س س ـ
ر نىڭ اولوغ قۇدرەتلىك دولەت سىفتى ـ
دىكى اھمىيتى اورنىنى ئانىقلا بولۇپ قالدو ـ
قىنى اميد باغلىدى وە س س س ر او ـ
روشىدىن كېيىن امرىكا قوشما شتاتلارى ـ
غا وە بۈيۈك برىتانىيەگە قارام بولۇپ قا ـ
لىشى دەپ اميد باغلىدى .

معلومكى ، سوۋېت اتفاقى اتفاقچى ـ
لارغا نسبتا مولداق مناسبەتدە بولوشنى
قبول قىلىپ ھسابلالمايدو .

اتفاقچىلار اوتتورىسىدىكى مناسبتلار
دە س س س ر طرفىدىن ھالگە اشور ـ
ۇلۇۋاتقان سىياسەت پرنسىپى تەما ـ
مى بلەن زىددور . س س س ر ھالگە
اشوروۋاتقان سىياسەت اوز اوستىگە الغان
مجبورىيەتلەرنى ئىزچىللىق بىلەن خلاس وە
وجدانان بجىرش ، اوز اتفاقچىسىغا دا [illegible]
ئىم قولىدىن كەلگىچە ياردەم بېرىشكە تەي ـ
يار تۇرۇش سىياسىتىدور ؛ سوۋېت ا ـ
ھالى اوتكەن اوروشدا عمومى دوشمەن ـ
گە قارشى كورەشدە جەڭگىۋار قولدا ـ
ارى بولغان باشقا ملەتلەرگە نسبتا ـ
شۇدى شونداق محكم اتفاقچىلىق مناس ـ
بەتلارىدە بولوش لازملىقىنى كور ـ
سەتتى .

شونداق فاكتلاردىن بىرنى كەلتى ـ
رەيمىز :

معلومكى ، 1944 ـ يلنىڭ اخىر لىرى ـ
نىڭ اخىرىدا گېرمانلار قوشونلارى غەربى
فرونتدا اردەن رايونىدا ھجوم باش ـ
لاپ ، فرونتنى بۆسۆپ اوتتى وە ئەنگلى ـ
ئىز ــ امرىكا قوشونلارىنى ايغىر اھ ـ
والدا قالدوردى ؛ اتفاقچىلارنىڭ فكرىچە ،
نېمىسلار ايشگە ضربە بېرىپ ، 1 ـ
امرىكا ئارمىيەسىنى تار ـ مار قىلا ـ
تورمەكچى ، انىڭ بىرىنچىگە چېكىپ ، 9 ـ
چى امرىكا ئارمىيەسىنى ، 2 ـ بېرىت ـ
انىيە ئارمىيەسىنى وە 1 ـ نچى كانادا
ئارمىيەسىنى بر [illegible] برسىدىن اجرات ـ
قويماقچى وە انگلىيەنى اوروشتىن چىق ـ
رىپ تاشلاش ئوچون اتفاقچىلارغا دەھشەت ـ
لىك كۆتۈرۈلمەس ضربە بەرمەكچى بولغان
ايدى :

شو مناسبت بلەن ئو . چېرچىل
1945 ـ يل 6 ـ يانواردا ئو : ي .
ستالىنغا تۆۋەندىكى مكتوب بلەن مرا ـ
جعت قىلدى :

« غربدە قاتتىق الىشىش جەڭ ـ
لەر داوام قىلماقدا ؛ بو جەڭلەر
دالى قوماندانلقنىڭ ھەر ۋاقىت
جىدى قرار قبول قىلىنوشىنى طلب
قلىشى مومكىن . تجربە واقتىچە ارا
دىن بىر الكەللىنىڭ كىيىن تۇۋانى
كەلگە فرونتدا حمايە قاشقا توغرى
كەلگەن ھەيبتى اھوالىنىڭ نە قدار
لق موشكول بولوپ قالىشىنى سز
اوزىڭىز بىرېچە گەپ بلمەسىز . گېنېرال ئېزە ـ
نخاۋېرنىڭ نلانىڭ جانبى ام كەلەكىنىڭ نە

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىن بىر ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

مـستومنى ئوروشـدا باشنى
ئولاپنى ئەلايدو وە ئولوك بولوش
تىن خبردار بولوشنى ضرور، چون
كى بۇ فرصە ئولوك وە بزنىڭ كو
زىمىزغان الله موهيم تدبير اريمزگه
البته ئاشكارا كورستولودو.

ابلنغان اخبارلارغا قاريغاندا،
بزنىڭ وەكىلىمىز اوبەلانسىيە باش مار
شالى تېدېر ئولوغون كەچقۇ-
رون هوا قراغچى ئاتوللاى بولا-
ئالىغىن اوچون قاھىرەدە قالغى،
اونىڭ سفرى ئولاپتى اوزاققا سوزۇ-
لوپ كەتكەنلىكىگە سىز سەبەبكار ئە-
مەس؛ اگر ئو هېلى سىزنىڭ حضو-
رىڭىزغا يېتىپ بارمىغان ايكەن،
ويسلا فرونتىدا ياكى باشقا بىرەر
جايدا روسلارنىڭ يانۋار ايچىدە
يە چوڭ كولەملىك هوجوم قىلىشىغا ئۈمىد
باغلاياليمىزمو؟ اگر سىز بۇ توغرى-
دا وە اوزىڭىز خالىغان باشقا مە-
سىلەلەر توغرىسىدا ماڭا خبر قىلالىسى-
ڭىز سىزدىن مىننەتدار بولاتتىم. مەن
بۇ اوتە مخفى اخباراتنى فېلد
مارشال بروك يا گېنېرال ئېيـ
زېنخاۋېردىن باشقا ھېچ كىمگە ئېيت-
مايمەن، اولارمۇ بۇ خبرنى ئەڭ قات-
تىق ئەھتىيات ئولوشلارىنى شرط قىلىپ
ايتىمەن. مەن بۇ اخباراتنى
العجلە كوتىمەن.

1945 - يىل 6 - يانۋار.

7 — يانۋاردا اورتاق چېرچىلگە يول-
لانغان جاۋابنىڭ نۇسخاسى:

سىزنىڭ 1945 — يىل 6 —
يانۋاردىكى مەكتۇبىڭىزنى
7 — يانۋار كەچقۇرۇن ئالدىم.

ئەپسۇسكى، اوبەلانسىيە باش مار-
شالى تېدېر جانابلىرى ھېلى —
موسكواغا كېلىپ يەتمىدى.

ار تىللارىيەمىزدە اوبەلانسىيە جەھەتتىن
نېمىسلارغا نسبەتەن بولغان اوستون-
لۈگىمىزدىن فايدىلىنىش ئىنتايىن
مۇھىمدۇر؛ بۇلاردىن فايدىلىنىش ئۈچۈن
اوبەلانسىيە ئۈچۈن ھاۋانىڭ ئوچۇق بو-
لىشى كېرەك وە ئارتىللېرىيەنىڭ
ياخشى مۇۋاپىق ئېلىپ ئوق ئېچىشىغا
دەخلى بېرىدىغان قويۇق تۇمان
بولماسلىقى كېرەك. بىز ھوجۇمغا
تەييارلانماقتىمىز، امما ھازىرقى ۋاقىت-
تا ھاۋا بىزنىڭ ھوجۇمىمىزغا
دەخلى بەرمەكتە. لېكىن عالى
باش قوماندانلىق ستاۋكاسى غەربى
فرونتدا ئىتتىپاقچىلىرىمىزنىڭ احوالىنى
اعتبارغا ئېلىپ، تەييارگەرلىكنى تېزلى-
تىپ تېزلىكتە تاماملاشقا وە
ھاۋا ياغىن ھېسابلاشماي، بۈتۈن مەر-
كىزى فرونتتا يانۋار ئاينىڭ ئىككىنچى
يېرىمىدىن كېچىكمەي نېمىسلارغا
قارشى كەڭ ھوجۇم حەرىكەتلىرىنى
باشلاشقا قارار بەردى. ئىتتىپاقچىلىرى-
مىزنىڭ شانلىق قوشۇنلىرىغا ياردەم

بیرنچی اوچورت قولیمزغه كه‌لگه‌ن
خه‌تنی [illegible] كوردیمز. بونونگدا
بیزه قانائه‌تله‌ندیكمز مۇبولودور :

ۋو. چیرچیلغه ئی. ۋ. ستالین دا
9 - يانواردا جواب مكتوبيدا توۋه‌ن-
دیكیله‌رنی یازدی :

« سیزنینگ یازغان خه‌ۋه‌رنینگ
ئالیدیغان مكتوبیگیز اوچون قایت
منددارمه‌ن . مه‌ن بو [illegible] توغرولوق
گینیرال تیدیرنینگ فقط اوزی
خه‌به‌ردار بولوشی اوچون لازیم ،
سیزنینگ عالی جنابلاری بیله‌ن [illegible]
قان [illegible] موفقیت
تیله‌یمه‌ن ! »

سوۋیت قوشونلارینینگ عالی باش
قوماندانلیغی فرونتدیكی اتفاقچی
قوشونلارغا تیزره‌ك یارده‌م بیریشنی
خالاپ سوۋیت - گیرمان فرونتیدا
نیمیسلارغا قارشی هجوم باشلاش
موددیتینی 20 - يانواردین 12 -
يانوارغا كوچوروشكه قرار قیلدی . 12 -
يانواردا بالتیق دیڭیزیدین كارپات
تاغلاریغا قه‌ده‌ر كه‌ڭ فرونتدا سوۋیت
قوشونلارینینگ چوڭ هجومی باشلینیب
كه‌تتی ; 150 سوۋیت دیویزیه‌سی
ئالغا قوزغولوب آرتیلیریه وه ئاویاتسیه
[illegible] یاردیمی بیله‌ن هجومغا اوتدی :
بولار نیمیس فرونتینی بوزوب اوتدی وه
نیمیس قوشونلارینی اوز [illegible]
غا اولتوروشقه باشلادی :

12 - يانواردا غربی فرونتدا
گی نیمیس قوشونلاری ، شو جملیدین
[illegible] تانك [illegible] 5 -
وه 6 - تانك آرمیه‌لاری اوز هجوملار-
ینی توختاتتی وه 5 - 6 كون ایچیده
فرونتدین [illegible] شرقتا [illegible]
هجوم قیلغان [illegible] سوۋیت
قوشونلارغا قارشی ته‌شلیدی . غربته
نیمیس قوشونلارینینگ هجومی بربات
قیلیندی :

ۋو. چیرچیل 1945 - یل 17 -
يانواردا ئی. ۋ. ستالینغا توۋه‌ندیكی
خه‌تنی یازدی :

« سیزنینگ مكتوبیگیزدین ئولوغ
منددارمه‌ن وه اوبداننسیه مارشالی تید
دیرنینگ سیزده یاخشی تاثیرات قالدور
غانلیغیدین قایت خورسه‌ند من :

شرقی فرونتدا ئولوغ
چوڭ هجوم باشلانغانلیغی منا
سبتی بیله‌ن عالی حضرتلاری حكو
متنی تابریكله‌یمه‌ن وه بوتون قلبیمدین
سیزگه تشه‌ككور اظهار قیلیمه‌ن
وه سیزنی قوتلایمه‌ن .

ئه‌مدیلیكته گینیرال تیدیرغا
دیرنینگ بولالاری ، [illegible] سیزگه
معلوم بولغانلیغیدیك هجومنی ئشنی
یوزوب بولالارینینگ عملیه [illegible]
[illegible] دوریجیده [illegible]
[illegible] معلوم . بوتون فرونا
[illegible] چوڭ قیلینیدیغان
[illegible] ؛ [illegible]

قىلدى تارىخى ئۇلۇغ ئۇرۇشى قوماندا
لىقىدىكى 21 — ئارمىيە كورپۇسى
[illegible] بولغان [illegible] جەنۇ
بىدىكى دالىرىدا ھۇجۇم باشلىدى ؛
ئى . ۋ . ستالىننىڭ 1915 —
يىلنىڭ فېۋرالىدا سوۋېت قوشۇنلىرىغا
ئاداب چىققان بۇيرۇقىدا سوۋېت
قوشۇنلىرى [illegible] شۇ ھۇجۇم تەرەپپۇ
جىدا [illegible] قىلىنغان ئىدى ؛

« قىزىل ئارمىيە شۇ ئېيىل ئايلار
دا بالتىق دېڭىزىدىن كارپات تاغلىرى
غىچە [illegible] فرونت بويلاپ ، دۈشمەن
گە [illegible] زەربە بېرىپ [illegible]
[illegible] بەردى ، قىزىل ئارمىيە
[illegible] (121) [illegible]
[illegible] ۋە [illegible] لار
مابەينىدە [illegible]
[illegible] مۇداپىئە [illegible]
[illegible] قالدى ؛ قىزىل ئارمىيە —
ھۇجۇم داۋامىدا تېز ۋە [illegible]
[illegible] ھەرىكەت قىلىپ ، دۈشمەننى
غەرب تەرەپكە [illegible] ئۆزىنى سۈ
رۈپ تاشلىدى ؛

ئىش [illegible] ھۇجۇمنىڭ [illegible]
[illegible] دەسلەپ [illegible]
[illegible] ، ئۇلار [illegible]
ۋە [illegible] سەۋەب [illegible] مەقسەد
قىلىپ [illegible] ھۇجۇ
مى [illegible] ۋە ئۆز [illegible]
[illegible]

[illegible] ئولۇش ۋە
[illegible] ئۆزلىرى [illegible]
ھۇجۇم [illegible] قىزىل
ئارمىيەنىڭ [illegible] ھۇجۇم [illegible]
[illegible] قوشۇب [illegible]
[illegible] ئىمكانىيەت بەردى ؛
ئى . ۋ . ستالىننىڭ شۇندىكى ھەرى
كەت قىلدى ؛

ھۇجۇمنى [illegible] ھەقىقى [illegible]
[illegible] شۇنداق ھەرىكەت قىلدى ؛

٨

[illegible] شۇنداق ؛

تارىخنى [illegible] قوچىلار ۋە
[illegible] [illegible]
[illegible] ئالدىدا [illegible]
[illegible] ۋە [illegible] ئىدى ؛ ئۇ
لار [illegible] ، بۇلار [illegible] ئۇز
لىرى ئۈچۈن [illegible] بىلىدۇ ؛
لېكىن ، بۇ [illegible] ھەممىگە مەلۇم بول
غان بۇ ھەقىقەتنى ، يەنى [illegible] ۋە [illegible]
[illegible] يوق بولۇپ كېتىشىنى ، ئەمما [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] ئېتىراپ قىلىشقا مەجبۇر بولىدۇ ؛
بۇنىڭغا [illegible] ئۈچۈن ھېچقانداق
ئاساس يوق ؛
[illegible] ماتېرىيالى بويىچە
تامام
(؛ قىزىل ئارمىيە [illegible])

خەلق دۈشمەنلىرىگە — سىتىلمىلارغا ئۆلۈم

ئازادلىق ئىنقىلابى چىققان ھەر-
بىر ۋەتەن ئىگىسى ، خەلق دۈشمەنلىرىگە —
سىتىلمىلارغا غەزەپلىرىنى ئىزھار قىلدى .
ئولتۇرۇشتا خىتاي ھاكىمىيەتلىرىدىن ئا-
لارنى چەك قالغان ئاتا — بوۋىلىرىمىز
بىر لەھزىمۇ ھۆكۈمەتلىك قۇربانلار بىلەن —
ئەركىن نەپەس ئېلىشقا يېتىش ئالدىدا
ياكى ئەركىن نەپەس ئېلىشقا باشلىغان-
دا شۇنداق سىتىلمىلارنىڭ مەنسەپ ،
پۇل — دۇنيا ، ئابروي پەرەسلىكىدىن
خالقنى يالغان مەدھىيە زۇلۇم ئاستىدا
قالدۇرۇشقا دۇچار بولۇپ كەلگەن
ئىدى . شۇنداق خەلق دۈشمەنلىرى ،
سىتىلمىلار خائىنلار ھەر ئىنقىلاب دەۋرىدە
ۋە ھەر يەردە پەيدا بولۇپ چىقىدۇ . بىراق
بۇلارنىڭ ھەرى ئۆزۈن بولمايدۇ ; بۇلار
خەلق ھەقىقىتى بىلەن كۆمۈلىدۇ ۋە تا-
رىخدا خەلقنىڭ ئەڭ يىرگىنچلىك دۈش-
مىنى — خائىن نامى بىلەن ئاتىلىدۇ ۋە
لەنەتلەر بىلەن يېزىلىدۇ ;

ئاما شۇنداقلاردىن بىرلىك توپا-
ئىنقىلابىمىزدىن كېيىنكى ئۈرۈم دورىدا
بىر لەھجىسىدە چىقتى : ئاتاپ ئالغاندا :
مەسئۇد ، توختىبۇش ، بوراھىمس ،
جانىم قان ، ساليس ، زاكچىن ، خادىر-
ۋە : مەسئۇد ، قالى بىك ، ھىسى ۋە
مەسئۇدلەر .

بۇلارنىڭ ھەر — بىرى ۋەتىنىمىزنىڭ
... بولۇۋىدا خىتاي گومىن ...

بىرلىك شەرتلىرىنى قايتا ئاسارەتكە يېتە-
كلەپ ، مەنسەپ ، ئابروي تېپىپ ، خەلق
ھېسابىغا بېيىپ ئېغىنلارچە كېرىلىپ —
يۈرۈش ۋە ئولتۇرۇشلىرىدە . بۇلار ۋەتە-
نىمىزنىڭ قاراڭغۇ دەۋرلىرىدە ئولگە
ۋە ئۆزىنىڭ بولۇش مەنپەئەتىنى ئۇنۇتۇپ
ئولادىمىزنىڭ ئالدىدا يىرگىنچلىك تېما
بولىدۇ .

قانداق ئادەم ئۇ خەلق — ۋەتىنىنى
ئازاتلىق دۈشمەن تەرەپكە ئۆتىدۇ ؟
ئۇلار ۋىجدانسىز ، نامۇسسىز ،
ئابروي — مەنسەپ پەرەس ! ئاچكۆز ، دۇنيا پەرەسلەردۇر . بۇلار
دىن ئېلىك نىشەندىكى ئادەملەرچىلىكىدىن
چىققان مەسئۇد مەقسەت ئوختاپ ...
قىلىدى :

47 — يىلى مايىنىڭ 28 ىدە مەس-
ئۇد ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت رەئىسى بول-
دى !

مەسئۇد بوقارىنى سەنئەتكى مەشھۇر-
دى ئادەم بولغانلىقىدىن ئۆلكە رەئىس بو-
لۇشىغا ئۇنىڭ ئۆلكە گۇاچولۇك خەل-
قى قاتتىق نارازىلىق بىلدۈردى . بۇنىڭغا
بىر قانچە ئوت مەيداندا قەشقەر خەلقىنىڭ
نامايىشى ، غۇلجا خەلقىنىڭ شەھەردە ئېلان
3 كۈنلۈك نامايىشى ئىدى . شۇنىڭ-
غا ئوخشاش ئۈرۈمچىدە يىغىلغان ئۆلكە-
لىك كېڭەش ئەزالىرىنىڭ 70 پىرسەنتى
خەلق تەلىپىگە ئاساسەن رەئىس نارازىلىقى

ياغدۇردى . ھەتتا دەھشەتلىك زال . ئاتالمىش
مەجلىسخانىدا (28 - ماي) شۇ كې-
لىش ئەزالار ئالدىدىن (مۇئاۋىن رەئىس-
لەرنى ، خەلقنىڭ باشقا ھەق تەلەپ سە-
ۋەبلىرى ھەم بار ئىدى .) مەسئۇدنىڭ
رەئىس بولۇشىغا پۈتۈن نارازىلىق ياغدۇ-
رۇلدى . ئۈرۈمچى كوچىلىرىدا خەلق
تەرەپىدىن مەسئۇدقا قارشى كۈندە نەچ-
چە تۈرلۈك ۋەرەقىلەر ياغدۇرۇلدى .
ۋەرەقىلەردە « مەسئۇدنىڭ قورچاق -لىق
رەئىس بولۇشىنى ، پارتىيەلەردە ئارا بۇز
بولۇشىنى ، ئۇنىڭدا ھېچ قانداق پىلان
ۋە خىزمەت قابىلىيىتىنىڭ يوقلۇقىنى ئوچۇق
كۆرسەتكەن ھەم ئېغىزغا ئالغىلى بولماي-
دىغان سۆزلەر بىلەن ھۆكۈم بېرىلە-
گەنلىكىنى ، ھەقىقىي مۇئاۋىن كېيىن ئىلگە
رىشىنىڭ ئېھتىياجىنى كۆرسىتىپ :
بۇلارنىڭ ھەممىسىگە خائىن مەسئۇد جاۋاب
بەر » دېگەن .

شۇ ۋاقىتلاردا ھەر — بىر ۋەرەقە
مەسئۇدنىڭ ئىش ئورنىدىن ، ھاۋلىسىنىڭ
يانچۇقلىرىدىن چىقىپ تۇردى . بۇ قار
شىلىقلارغا ۋە ئاھانەتلەرگە قارىماي ، ئو
28 - مايدا تامغا ئېسىپ قويۇپ ئىلىپ ،
قىزارماستىن ، قورقماستىن ، رەئىسلىك
نى ئالغان ، قانداق چاك كەيشى دادى-
سىغا ، رەھمەت ئېيتىپ ، ۋاسىتىچى بول-
غان چاك بىر جىرىك ، پاقىسىغا ، تەزىم
قىلدى . بۇلارنى كۆرۈپ تۇرغان ھاد
دى ئادەملەرمۇ : مەسئۇدنىڭ ئورنىدا بولغ

دا كېيىن بولسا ، ئىستىپا قىلىپ ئالار
ئىدى ، دېيىشتى :

ئابرۇي ئەرزىمەيدىغان ؛ مەنسەپ پەرەس-
لىك ، نامۇسسىزلىق ئەلبەتتە بۇنىڭدىن ئار-
تۇق بولمايدۇ .

مەسئۇدنىڭ دۇنيا پەرەسلىك ، ئەخ-
مەق ئىكەنلىكىنى شۇنىڭدىن كۆ-
رۈڭ :

ئۇ ؛ گومىنداڭنىڭ مەركىزى ئىجرا-
ئىيە ھەيئىتىنىڭ ئەزاسى ؛ بۇ مەنسەپ-
كە ئايلىق ئالىدىكەن ، مەسئۇد ئۈرۈمچىدە
تۇرغاندا (ئەنقەنىش باشلىقى ۋە كېيىن
رەئىس بولغاندا) ھەم شۇ مەنسەپنى تاش-
لىمىدىن ئالىۋېرىپ تۇرغان . بولۇپ ئو-
چۇن ئۆز ئالىدىدا بىر ئىچىش يېپىپ تا-
كىدا بىر ئېغىزىگە ئامانەت قويغان
(ئەفسۇسكى ، ئۇ خەتنىڭ ئىسمى ئېسىم-
دىن چىقتى) ، ھەر ئايدا شۇ ئىچىش-
نى مەسئۇدنىڭ ئورنىدا يېپىپ بېرىپ ، پۇل-
نى ئالىدىكەن - مەسئۇدنا مال چىقىرا-
تىكەن !

ئىلگىرى تۇرپاندا ، مەسئۇد رەئىس بول-
غاندىن كېيىن ئىلگىرىلىك كۆڭۈشلەردىن
بىر ئىزلار دەمبارىدە كەلدى ، ئاچچىق ئو-
لۇك يېنىغا چىقاندا ئو ، بولغانىدىن چىقى-
نىدىن چاي قويۇپ ، ئاماكا قويغان ؛
ھەمالار قايتقاندىن كېيىن ، مەسئۇدنىڭ
مەسئۇلىيەتچىسى ، ھاجىمى ۋە ئادەمى
(خىزمەتچىسى) بولغان ساجىرى ، ئاما-
كىلارنىڭ يەچچە تال قالغىنىنى سانىغاندا

باشلىغان ، ھە نىمە ئوچۇن ساراب ئارانو-
ۋىسىمن ھە دېگەنىدە ھەممەن بىلمەيمەن . ئەپ-
سۇس كۆرگەندە ئەچچە زاۋال قالدى ، دەپ
تۇرالمايمەن ؛

بۇ ئوزىنىڭ قالغان ئەگىشىدىن
ئاشقا بىر يولى ئابالمىش تومىلى
ھۆرچە قىلىپ نىمە قىلالىشىم ؟ — ھەممە-
سىگە ھەممىڭلار تاپى ۋە ئالدىن ئالىدىكەن .
بۇ دەرسە ، مەسئۇدنىڭ ئانىسىدىن بولغاي
ئولتۇرغۇشنى تەبدىلنىڭ قىلغىنى ئەمەس ، بەل-
كى ئوزىنىڭ قالغانلىق ۋىجدانسىز سانغۇنى
ئىلگەرىلىگەنى دۇنيا بەختسىزلىكىدە ئوچۇقى
كۆرۈۋاتقان ، چۈنكى دۇنيا پەرەست
ئادەم مانا شۇنداق ئاچ كۆزى تويمايدىغان
بولىدۇ . مەسئۇدنىڭ بۇ ئاچ كۆزلىكىگە
قارىغاندا ، ئو ، قورچاق رەئىس بولۇپ
تۇرۇۋەرسە ، بەلكى چىرىك ، شۈكلىك سەپ
ئوچۇق شىنلەردىنمۇ ئارتۇقراق بولالىشى
بولۇشى چوقۇم ؛

لېكىن بىر ئىككى خەلقنا يارغان
... ۋەكىللىرى ، مەسئۇدنىڭ بىرا
... كۆرۈپ ئەرگىشىپ چىققان .
... ؟ . . . (قىزىقا ئادەم ناموس
قىلىدۇ) ؛ گومىنداڭ ھاكىمىيتى بارا
بەردە كېرىم قاش ، مۇتاپاچىلارى
... دىرىق قىلغان . شۇنداق ، كېرىم
... شەركىچىلىك قاش = قايسى ...
... كەم ؛ ؛ ؛

ئوز خەلقىگە ، مىللىتىگە قارشى ؛
دۇشمەنگە يالغۇزچى ... مانا
شۇنداق منصب = ئابروي = ...

ناموسسىز ، ئاچ كۆزى دۇنيا پەرەست
بولىدۇ ، دۇنيادا ماناشۇنداق ئىش —
ئەرگىشىۋالىدىغان ئادەمدىن ئىككىسى بولسا ،
بىرسىنى مەسئۇد دېيىش مۇمكىن .

ئامما ئاپشۇرۇش كۈنى چاقىرىپ
قوللۇق ، مەسئۇدنى دوپپوراپچىدىن چىققان
ئىدى ئەمما . دەپ ئىنقىلابتا ؛ ئىنقىلابتا ئول-
تۇرغان ئىدى ئولتۇراتتى ، توغرىسىنى
ئوغرىلارنىڭ ئىچىدىن چىققان بىرلالماس
دەپ بولمايدى ، ھەقىقەتەن مەسئۇد ئالىم
ئەمەس لاما ، ئىنقىلابى ئىنقىلابتا بو
دۆلەت كىشى ئالدىراغاندۇرۇق (تېبىب)
لارما بولمىسا ، ئامدى سىياسى لاما .

مەسئۇد نۇر كىبىر دە تۇرغان ۋاقىت
تا نۇر كېچە سوزنى باشلاپ قالغىنى بولەي
تا ، ئانۇ كىبا ئاقىل ، بىلاخ ۋە ئەقىل دې
گەننىڭ سونوقنى تېپالمايدۇ ؛ ئەمما ئو ،
ئوزىنىڭ شۇنداقلىقىغا قارىماستىن ، زا
مانىسىدا باپ ئالغان ، ئەشۇ ھالىتىدىن چىق
قان ، بىزگە يات بولغان سوزلەر
نى خەلقنىڭ چاناق تىلىغا ئالماشتۇرۇشۋە
، بىزنىڭ تىلىمىز خەلقىچىلا يېقىن ، دەپ
خەلقنى قايمۇقتۇرۇش ۋە خاتالىقلاردۇرۇش
ئىچۈن ئاۋارە بولماقتا ؛

مەسئۇد رەئىس بولغاندىن كېيىن
لا بىر ھەپتە ئىچىدە مانا شۇنداق ئىك-
كى ئىش ئوتتى ؛

بىرىنچىسى : مەسئۇدنىڭ ھەيبىتى
... دىن ، رەئىس بولغاندىن
كېيىن خەلقە ۋەدە قىلىپ ، بىرىنچى
... ؛ ... ؛ دېگەنلەر ؛

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىن بىر ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

ەشوقىلىمو ، بولودى ئاقىلىم : بولوردە دەيدو — دە ، 3 — 4 كونگىچە هيچ قەرسە يازالمايدو ، ئاخرى ابراهيم مەيەنگە القانىدەك بىرنەرسە يازدوروپ اعلان قىلدو :

ئىككىنچىسى : كىچىكلەردىن مبارە كەلەشكە چىقانلارغا ، افندىلەر ! . الدىمىزدا كوپ ايشلار بار ، مانا تەكليماكان چولىگە سىز چقىپ ايكەن ام كىيىشى مسئلە . . . . . دەيدو . يەنە : افندىلەر ! . . . كىچىكى مجلسنى ئوما اقىغا سبب نىچوك ؟ مىنىڭ رەئيس بولغولوقمغا قارشى بولغانلىقىمو ؟ دىپ سوزلەيدو ، مانا ، عالم ، نەك عقلى

مانا شو مەرد بولالمايدىغان بىرى كو- مىنىدالىق قاشىستارنىڭ قورال كدى ئما سىدە ! رەئيس ، بولوپ كەلەمەكتە ! اوچوق قاپ اينقانىدا چالاق هەيكەل بولوپ كەلمەكتە ! مسعودنىڭ اطرافىدىكى كەلەتورغان اورالغان هرانى هنوانلار ... مەيدە سوزلەپ اولتورمىدانوز بولاردو !

، حاضرقى كورەدە 7 ولايەتنىڭ خلقى بز اواينى ايتقوسىز ابغر احوالدا كورن ركەچورمەكتە ، 7 ولايتىڭ هەممە اورىدە دىگىدەك نورمىلەردە قىنىلىپ ، دناب ويكيوالىقان دەهشتلى ملاپ چىكىپ واتقان وطـن هەرزەر دو-قادرىمىز ئەك ميلىتىمىزنىڭ ـــ بەكىمىزنىڭ نورسوشيان اقتصادى تىنچولىق ... كاداپلىق ...

لىغا ئون توققۇز خلقىمىزنىڭ داد — فريادى ئەلەككە يەتمەكتە !

ا . ش . ت . گيزىتىنىڭ 20 — ئىيول سانىدىكى ، خلقىمىزنىڭ تىنچ و هوشيارلوقى كيرەك ، دىگەن باش مقالىسى كەلتورگەن فاكتلارنى كوزدىن كەچورسەك 7 ولايتىكى خلقىمىزنىڭ قانچىلىك ايچىنارلىق حالدا ايكەنلىكىنى بىلگىلى بولودو . 10 مىڭلىغان مسلمانلار ولەنچىلىك قىلمادا ، اولار ايغرسىلىق ، ايشسىزلىك وە قىممەتچىلىك دەهشىتىدىن اولارچىلىق بىلەن اولومگە مستحق بولمادا . . هەر ولايتىدە بز چارەك (16 جىڭ) اوروق تىرىشقا بولودىغان كىچىك بر پارچە يەر كە ايگە بولالماي ديوانە ! خطاى حكومتىگە هر ايلدا يوزچىلىك پو- لە يوزچىلىك اولون ، يوزچىلىك سامان تەللىپ چيك كىچىك وە بر نەچچە اونلىغان توخوم بىرىپ تورۇشقا تىگىشلىك بو سيالقنى اوز وقتىدا تولەيەلمىگەن دىهقان قىينالاق وە قاماق جزاسىغا مستحق بولودو . موندا احوالات نتيجەسىدە ديوانىلار اوزلىرىنىڭ اوى وە يەرلىرىنى تاشلاپ خطاى ظالملىرىنىڭ تىپىپ قوغلىشىدىن قوشولوشقا مجبور بولو- دو . . !

اورومچىدە يەمەك ، ايچمەك ، مال ئولىمى ئوزلىگە سقىمى سىزىدىن ئشىپ كەتكەن مثلا : 48 - ال قيىنوردىن ايبولغىچە ؛ بىرچىلىك قىلى

5750 دوللاردىن 37500 دوللارغىچە
يەرجەك گوش 11600 دوللاردىن
132000 دوللارغىچە ، كالا گوشى
4500000 دوللاردىن 27000000
دوللارغا چىققان . ماشىنى كوزىدە بىر
دانە شەرەنگە 30000 دوللار ، بىر
باچكا ماخورگا 50000 دوللار ، بىر
دانە كىچىك ماخورگا قەغەزى 30000
دوللار بولغان . يەنى بىر كوناك ماخور
گا چىكىش 110000 دوللارغا چۈشەردۇ
دىگەن سوز . مانا موشۇلاردىن دەھشەت
لىك قەھتچىلىكدە كومبىنەلەرنىڭ اچارچىلا
تىن اولوشى طبيعى :

بو احواللارنى اوز كوزى بلەن
كوروب تورغان ، جنابى مسعود كو
زىنى يوموب ايلب ، ... دوليتنىڭ
خلقوبايغە ... اولوغ ... جوراى
نىڭ خلقچىلىق ... ... تورا
موش ... ... كايسبرلاندا .
مسعود 15 - ايبوندىن 30 -
ايبونغىچە قوي ... وە خلقنىڭ
كوش استعمال قيلشينى منع قيلش ...

روغيغىمو قمكالاشاي ... ؛
... وە اقتصادى باقەدىن مو...
داق ايشلار كورلارنىڭ يوز بيريشيغى
خلقيمز الدىدان بلگەن . شوگلاشقيمو
خلق نمايشلارى بولوب وە ...
ورەلارى چقيب ... قارشلق كور
... ، چوريگە كوميتەنىڭ ... كيمە
بقى مسعود ، عيسى هم باشقا شو
نگغا ارخيەن خلق دوشمەنلارىغى ...
... ايلب ، شرقى تورگستان خلقيە
... ايلمى مسئلەليكە قليش ممكن دىب
... خطا ... .

خلقيمز امدى قول بولمايدو . كو
... ... وە ... چونكى
مسعود ، عيسى وە باشقا ... خائن
لارغا ... .

بولگو ... وە اوللوقا قارشى
خلقيمز كورەشگە هر دائم تەيار ،
استبدادچىلارنىڭ وە اوللارنىڭ ...
... مسعود ، عيسى اوخشا
... لارنىڭ ... .
خلق دوشمەنلارىگە ، ... لارغا اولوم .

كوممونيستيك پارتيەلەر اينفورماتسيە بيوروسينىڭ كيڭەشى توغريسيدا اخبارات

بيورونىڭ ايكنجى ... دا
روماتيەدە اينفورماتسيە بيوروسىنىڭ
كيڭەشى بولدى . كيڭەشكە بول
غارىيە ايشچىلار (كوممونيستلار)
پارتيەسىدىن ... وە ... ؛

چيرو ... بولدىلار ؛ رومانيە ...
چىلار پارتيەسىدىن گ . د ... وە ...
كا وە ا . چا ... بولدىلار ؛ ...
... پارتيەسىدىن م ؛
... م ؛ ... ؛ ...

ت— ولداشلار ؛ پولشا ايشچىلار پارت-
ىيهسىدىن يا. بېرمان وه ا. زا-
وادسكى يولداشلار ؛ سوۋېت اتفاقى
كوممونيست (بولشوويك) لار پارت-
ىيهسىدىن ا. ژدانوف، گ. مالېنت-
كوف وه م. سوسلوف يولداشلار ؛
فرانسيه كومپارتيهسيدىن ژ. دوك-
لو وه ئه. فاژون يولداشلار ؛
چېخوسلاواكيه كومپارتيهسيدىن ر. سلا-
نسكى، و. شيروكى، ب. گهم-
ىندير وه گ. باراك يولداشلار ؛
ھهمده ئيتاليا كومپارتيهسيدىن پ.
تولياتتى وه پ. سهككيا يولداشلار
ره ئىل بولوب يىغىشتى.

ئينفورماتسيه بيوروسى يوگوسلا-
وييه كوممونيستلار پارتيهسيدىكى احوال
توغريسيدىكى مسئلهنى محاكيمه قىلا-
دى وه بو مسئله توغريسيدين بىر اله-
ديلشاق بلهن رىزالىق بيلدىريب قبول
قىلدى :

ئينفورماتسيه بيوروسىنىڭ يوگوسلاوييه كوممونيستلار پارتيهسيدىكى احوال توغريسيدا چقارغان قارارى

بولغارييه ايشچىلار (كوممونيست-
لار) پارتيهسى، رومانيه ايشچىلار
پارتيهسى، وېنگرييه مهنهتكهشلهر
پارتيهسى، پولشا ايشچىلار پارتيهسى،
سوۋېت اتفاقى كوممونيست (بولشې-
ۋيك) لار پارتيهسى، فرانسيه كوم
پارتياسى، چېخوسلاواكيه كومپار-
تيهسى، ئيتاليه كومپارتيهسى وه كيلا-
رىدىن عبارهت ئينفورماتسيه بيورو-
سى يوگوسلاوييه كوممونيستلار پار-
تيهسيدىكى احوال توغريسيدىكى مه-
سئلهنى محاكيمه قلب وه يوگوسلا-
وييه كومپارتيهسىنىڭ رههبهرلىرى ئين-
فورماتسيه بيوروسىنىڭ جلسىگه كېلىش-
تىن باش تارتقانلىقلارى [illegible]
يهك دىللىق بلهن توبهندىكى خلاسه-
گه كېلىشتى :

1 - ئينفورماتسيه بيوروسى شو-
نى كورسهتوب اوتودىكى، يوگوس-
لاوييه كومپارتيهسىنىڭ رههبهرلىرى كېيىن-
كى واقتلاردا ياشقى وه ايچكى سياسهت-
گه دائير اساسى مسئلهلهرده ماركسي-
زم - لېنىنيزم دين چهتكه چقيدىغان
ناتوغرى يولنى عمالدا الىب بارماقدا. شو
مناسبهت بلهن ئينفورماتسيه بيوروسى
يوگوسلاوييه كومپارتيهسى مركزى
كوميتيتىنىڭ ناتوغرى سياستىنى وه تيتو
اول يىچو، كاردېل، جيلاس، رانكو-
ۋيچ يولداشلارنىڭ ناتوغرى سياستىنى
[illegible]

ئالغان ۋ ك پ (ب) مەر-
كەزى كومىتېتىنىڭ مەكتۇبلىرىنى مەقۇللا-
لايدۇ .

2 – ئىنفورماتسىيە بيۇروسى يو-
گوسلاۋىيە كومپارتىيەسىنىڭ سوۋېت
ئىتتىپاقىغا ۋە ۋ ك پ (ب) گە نىسبە-
تەن دوستانە بولمىغان سىياسەت ئېلىپ
بېرىۋاتقىنىنى قەيت قىلىدۇ . يوگوس-
لاۋىيەدە سوۋېت ھەربى مۇتەخەسسىسلىرىنى
شەرمەندە قىلىش ۋە سوۋېت ئارمىيەسى-
نىڭ ئابرويىنى تۆكۈشتىن ئىبارەت نا-
مۇۋاپىق سىياسەتنىڭ ئولغىيىشىغا يول
قويۇلدى . يوگوسلاۋىيەدىكى سوۋېت
گراژدان مۇتەخەسسىسلىرىگە ئىستىسنا مەخسۇس
رېژىم ئورنىتىلدى ۋە ئۇلارنىڭغا مۇۋاپىق
يوگوسلاۋىيە دۆلەت خەۋپسىزلىكى ئور-
گانلىرى سوۋېت مۇتەخەسسىسلىرىنى ئوز-
نەزارەتلىرى ئاستىغا ئالدى ۋە ئۇلارنى تەقىپ
قىلىندى . يوگوسلاۋىيە دۆلەت خەۋپسىز-
لىكى ئورگانلىرى ۋ ك پ (ب)
نىڭ ئىنفورماتسىيە بيۇروسىدىكى ۋەكىلى
يولداش يۇدىنى ۋە س س
س ر نىڭ يوگوسلاۋىيەدىكى
بىر قانچە رەسمى ۋەكىللىرىنى ھەم ئوز
نەزارەتلىرى ئاستىغا ئېلىپ ، تەقىپ قىلىپ
كەلدى .

بۇ فاكتلار ۋە شۇلارغا ئوخشاش
باشقا فاكتلار يوگوسلاۋىيە كومپارتىيە-
سى رەھبەرلىرىنىڭ كوممۇنىستلارغا مۇنا-
سىۋەتلىرىنى [illegible]
[illegible]

كۆرسەتتى . بۇلارنىڭ نەتىجىسىدە يوگوس-
لاۋىيە رەھبەرلىرى س س س ر نىڭ
تاشقى سىياسىتىنى ئىمپېرىيالىست دۆلەت-
لەرنىڭ تاشقى سىياسىتىگە ئوخشىتىشقا
باشلىغان ۋە ئۇلار بۇرژۇئا دۆلەتلىرىگە
ئىستىسنا قىلىپ يول قويۇلغان بولسا ،
س س س ر گە ئىستىسنا مۇ شۇنداق
يول قويۇلمىدى ؛ يوگوسلاۋىيە كومپارتىيە-
سىنىڭ مەركىزى كومىتېتىنىڭ سوۋېتلەر-
گە قارشى ئەڭ شۇنداق تۆھمەتلىرى
قاپلىغان ئارقىلىق ۋ ك پ (ب) نىڭ ئا-
ۋتورىتېتى كەمسىتىلگەن ، س س س ر ئابرويى
كەمسىتىلگەن ، دېگەن ۋە مەكسىم ئىنقىلابى
ئارۋسكىزم ... ئاللادۇقلىرىدىن بىر قىلىنغان تۈرە
بەتچىلىك بەرخىيالى بىرلىرى ۋە ھاكازا .
ئىنفورماتسىيە بيۇروسى يوگوسلا-
ۋىيە كوممۇنىستلار پارتىيەسى رەھبەرلىرى-
نىڭ سوۋېتلەرگە قارشى قارىتىلغان -
ۋە ماركسىزم - لېنىنىزمگە خىلاپ بو-
لۇپ ، ماللاچىلار گەپلا ماقۇل كېلىدىغ-
ان شۇنداق ئولارنى قارىلايدۇ .

3 — يوگوسلاۋىيە كومپارتىيەسى-
نىڭ رەھبەرلىرى ھازىرقى ئىچكى - سىيا-
سەتكە ئاشۇرۇۋاتقان سىياسەتلىرىدە ئىشچى-
لار سىنىپىنىڭ ئورنىنى ئولىدىن چەتكە
چىقارغاندا ۋە ماركسىزمنىڭ سىنىپلار ھەققىدە
سىنىپى كۆرەش توغرىسىدىكى نەزىرىيە-
سىدىن ئوز قالغاندا . ئۇلار ئوز مەملى-
كەتلىرىدە كاپىتالىستىك ئۇنسۇرلارنىڭ كۈ-
چىيىۋاتقانلىقىنى [illegible]
يوگوسلاۋىيە [illegible] كۆرەشنىڭ

كەسكىنلىشىۋاتقانلىقىنى ئىنكار قىلماق-
دا . ماركسىزم - لېنىنىزم ، كاپىتال
ىزمدىن سوتسىيالىزمغا ئۆتۈش دەۋرىدە
سىنىپى كۈرەش كەسكىنلىشىدۇ ، دەپ
تەلىم بېرىدۇ . يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيە
سى رەھبەرلىرىنىڭ بۇنى ئىنكار قىلىشى
بولسا ، كاپىتالىزمدىن سوتسىيالىزمغا
ئۆتۈش دەۋرىدە سىنىپى كۈرەش سۆنىدۇ
دېگەن ئېپار تۈلۈشىدىك (ئەمچىلىق) نە-
زەرىيەگە ئاساسلىنىدۇ : كاپىتالىزم تىنچ
يول بىلەن سوتسىيالىزمغا ئۆسۈپ ئۆتۈ-
دۇ ، دېگەن نەزەرىيەنى تەرغىب قىلغان ،
بۇخارىنغا ئوخشاش ئەپچىلار شۇنداق
دەپ دەۋا قىلغان ئىدى .

يۇگوسلاۋىيە رەھبەرلىرى قىشلاقلاردا
توغرى سىياسەتنى ھەم ئاشۇرماقتا ،
قىشلاقتىكى سىنىپى بولۇنۇشنى ئېتىبارغا
ئالماۋاتىدۇ ۋە سىنىپلار ھەمدە سىنىپى كۈرە-
ش يوقىسىدىكى ماركسچە - لېنىنچە
تەلىماتقا خىلاپ سۆزلىمەكتە ، لېنىننىڭ ئۇ-
شاق يەككە خوجىلىقلار كاپىتالىزمنى
ۋە بۇرژۇئازىيەنى دائىم ، كۈن سايىن ،
سائەت سايىن ، ئۆز - ئۆزىچە كەڭ كۆ-
لەمدە ۋۇجۇدقا كەلتۈرىدۇ ، دېگەن مۇ-
ھىم تەلىماتىغا خىلاپ سۆزلىمەكتە يەككە
دېھقانلارنى ئەر يۇتۇن قالغان دەپ ئويلاي-
دۇ . ھالبۇكى ، يۇگوسلاۋىيە قىش-
لاقلىرىدا سىياسى ۋەزىيەت خاتىرجەم بو-
لۇۋا بولۇش ئۈچۈن ھېچ قانداق ئاساس
يوقمىدۇ . يۇگوسلاۋىيەدە يەككە ئە-
ھلى خوجىلىقلىرى كوپچىلىكنى تەشكىل

قىلغان ، يەرلەر دۆلەت ئىختىيارىغا ئېلىنمى-
غان ، يەرگە بولغان خۇسۇسى مالكىچى-
لىك ۋە يەرنى ئېلىش - سېتىش مەۋجۇد
بولغان ھەمدە ئالاي يەر ئوچا ساتقۇچىلا-
رى قولىدا توپلىنىپ ، ئادەملەر
يالىنىپ ئىش ئىشلىتىۋاتقان ۋە شۇنىڭ-
دەك ھاللار داۋام قىلىۋاتقان بىر شارائىتتا
پارتىيەنىڭ سىنىپى كۈرەشنىڭ سۆنۈشى
سىنىپى قارىمۇ — قارشىلىقنىڭ كېمى-
يىش دەۋرىدا تەرىپلەپ پۇلايدۇ .
بۇ ھال ، سوتسىيالىزم قۇرۇلۇشىدىكى
ئىچكى زىددىيەتلەر ئالدىدا پارتىيەنى قورالسىز-
لاندۇرۇپ قويىدۇ .

يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسىنىڭ
رەھبەرلىرى دېمەكچىلار : يۇگوسلاۋىيە-
دە پارتىيەنىڭ ئەھمىيىتى تۆۋەنلەيدۇ ، دەپ
دەۋا قىلىپ ، ئىشچىلار سىنىپىنىڭ رەھبەر-
لىك رولىنى تونۇمايدىغان مەسىلىدە
ماركسىزم — لېنىنىزم
يولىدىن چېكىنىپ ، ئاۋانگاردلىق ، قولاي
پارتىيىسى بولۇشتا ئۆزىنىڭ ، لېنىن ئاۋانگارد
لىقلارنى ، ھازىرقى زامان جەمئىيىتىنىڭ
ئەڭ ئىلغار ، ياكى ئىنقىلابى سىنىپى بولۇپ ،
پۈتۈن خەلقنىڭ تولا دېموكراتىك
ئۆز كۈرىشى يولىدىكى كۈرە-
شىدە ، بارلىق ئەمگەكچىلەرنى ۋە ئېكس-
پلوئاتاتسىيە قىلىنغۇچىلارنىڭ ئەزگۈچىلەرگە
ۋە ئېكسپلوئاتاتورلارغا قارشى ئېلىپ بارى-
دىغان كۈرىشىدە رەھبەر ، يېتەكچى
بولۇشى لازىم ، دەپ تەلىم بېرىدۇ .
يۇگوسلاۋىيە رەھبەرلىرى ماركسىزم

...يونىزمنىڭ نەق شۇ ئىدىيەلىرىنى
يۈرگۈزۈۋاتىدۇ.

دېھقانلارغا كەلگەندە شۇنى ئېيتىش كېرەككى، ئۇلارنىڭ كۆپچىلىكى، يەنى كەمبەغەللەر ۋە ئوتتۇرا ھال دېھقانلار ئىشچىلار سىنپى بىلەن ئىتتىپاق بولۇپ ياشىماقتا، شۇ بىلەن بىللە، بۇ ئىتتىپاقتا ئىشچىلار سىنپى رەھبەر بولۇپ قالىدۇ.

يۇگوسلاۋىيە رەھبەرلىرىنىڭ ئۇقۇرىدا ئىتتىپاق ئۇقۇمى ماركسىزم — لېنىنىزمنىڭ قائىدىلىرىنى بۇزىدۇ؛

مۇندىن يول ماركسىزم — لېنىنىزمچىلارغا ئەمەس، بەلكى مەيدە بۇرژۇئا مىللەتچىلىرىگە مەقبۇل بولغان قاراشلارنى ئىپادىلىشى تۇرغان گەپ.

4. ئىنفورماتسىيە بيوروسى يۇگوسلاۋىيە كوممۇنىستلار پارتىيەسىنىڭ رەھبەرلىرى ماركسىزم — لېنىنىزمنىڭ پارتىيە توغرىسىدىكى ئىدىيەلىرىنى ئىنكار قىلىش قىلمىشىدا: دەپ ھېسابلايدۇ. ماركسىزم-لېنىنىزم نەزەرىيەسىگە بىنائەن پارتىيە مەملىكەتتە رەھبەرلىك قىلغۇچى ۋە يول كۆرسەتكۈچى ئاساسىي كۈچتۇر. پارتىيەنىڭ مەخسۇس پروگراممىسى بولۇپ، ئۇ پارتىيەسىزلار ئاممىسى ئىچىگە قوشۇلۇپ ئارىلىشىپ كەتمەيدۇ. پارتىيە ئىشچىلار سىنپى تەشكىلاتىنىڭ ئەڭ يۇقىرى شەكلى ۋە ئەڭ مۇھىم قورالىدۇر. ھالبۇكى، يۇگوسلاۋىيەدە مەملىكەتكە رەھبەرلىك قىلغۇچى ئاساسىي كۈچ كوممۇنىستلار پارتىيەسى ئەمەس؛ بەلكى خەلق فرونتىدۇر.

دەپ ھـــســـابـــلايـــدۇ.

يۇگوسلاۋىيە رەھبەرلىرى كوممۇنىستلار پارتىيەسىنىڭ رولىنى كەمسىتىپ كېلىپ، تېيىلى پارتىيەسىز خەلق فرونتى ئىچىگە ئارىلاشتۇرۇپ كۆزگە كۆرۈنمەيدىغان قىلىپ يوقىتىۋەرمەكتە. خەلق فرونتىدا جەمئىيەتنىڭ خىلمۇ-خىل ئۇنسۇرلىرى (ئىشچىلار، مېھنەتكەش دېھقان خوجايىنلىرى، قۇللار؛ سودىگەرلەر، ئۇششاق فابرىكانتلار؛ بۇرژۇئا ئاپپاراتلار ۋە شۇنىڭغا ئوخشاشلار)، شۇنداقلا ئوخشىمىغان تۈرلۈك سىياسىي گۇرۇھلار ۋە جەمئىيەتلەر بىلەن بەزى بۇرژۇئا پارتىيەلىرى بار. يۇگوسلاۋىيە رەھبەرلىرى يۇگوسلاۋىيە كوممۇنىستلار پارتىيەسى ئۆزىنىڭ ئالاھىدە پروگراممىسىغا ئىگە بولمايدۇ ۋە ئىگە بولماسلىقى لازىم؛ بەلكى خەلق فرونتىنىڭ پروگراممىسى بىلەن قانائەت قىلىشى كېرەك دېگەن خاتا پىكىرلىرىنى ئېتىراپ قىلىشنى ئەسلا خالىمايۋاتىدۇ.

يۇگوسلاۋىيەدە پەقەت خەلق فرونتى سىياسىي مەيداندا ئىش ئېلىپ بارماقتا، پارتىيە ۋە ئۇنىڭ تەشكىلاتلىرى بولسا خەلق ئالدىدا ئۆز نامىدىن ئوچۇق ھەرىكەت قىلمايۋاتىدۇ. بۇ ھال مەملىكەتنىڭ سىياسىي ھاياتىدا پارتىيەنىڭ رولىنى پەسەيتىۋېتىش بىلەن بىللە خەلق ئىشەنچىنى يوقاتماسلىقى كېرەك. قىلىنىشى ۋە ئوچۇق سىياسىي ئىش ئېلىپ بېرىش ھەمدە ئۆز قاراشلىرى ۋە پروگراممىسىنى ئاشكارە تەشۋىقاتلىشى قولى بىلەن كەڭ خىزمەتكەشلەر ئاممىسىغا

...شالىرى كۆپرەك ئەدىر قايشى
... بولغان مۇستەقىل سىياسى كۈچكە
...ئىستلارنى پارتىيەگە زىيانلىق كۆرگەندۇ يۇگوس
...ىيە كومپارتىيەسىنىڭ رەھبەرلىرى رۇس
...شىۋىكلارنىڭ ماركسىزمنىڭ پارتىيە
...ئىزنىڭ ئاممىۋى تەشكىلات ئىچىگە
...ئىشب كىرىدۇ، دېگەن خاتا فىكىر
...لەرنى تەكرار ئىماقىدا. بۇ ھالەتلەرنىڭ ھەممىسى
...يۇگوسلاۋىيەدە كومپارتىيەنى تۈگىتىش
...ئۇزىدا تۇرلىك ئەمەللىرى پارلىغىنى
...ئارنى قىلىدۇ.

...ئىنفورماتسىيە بيۇروسى يۇگوسلاۋىيە
...كوممۇنىستلار پارتىيەسى) مەركىزى كو
...پارتىيەنىڭ مۇتلەق سىياسى كوممۇنىستلار
...سىنىڭ داۋام قىلىشىغا قورقۇنۇچ
...دۇ ۋە شۇنىڭ ئارىدا يۇگوسلاۋىيەداغ
...پارتىيەسىنىڭ بۇزۇلۇپ ئېتىش خەۋپ-
...تۇغدۇرۇۋاتىدۇ، دەپ ھېسابلايدۇ.

5. ئىنفورماتسىيە بيۇروسى يۇ-
...سلاۋىيە رەھبەرلىرىنىڭ پارتىيە ئىچىدە
...دىكى گېلەتۇرگەن بيۇروكراتىك تەر-
...ى يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسىنىڭ
...ى ۋە ئۇرقىئۈچۈن ئاپەتكە سالىدۇ دەپ
...بلايدۇ. پارتىيەدە پارتىيە ئىچكى
...كراتىيەسى يوق؛ خادىملار سايل-
...ۇنمايدۇ، تەنقىد ۋە ئۆز - ئۆزى
...تەنقىد يوق. تىتو ۋە كاردېل بول-
...لار يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسى مەر
...ى كومىتېتىنىڭ كۆپچۈلۈك ئەزا...
...ى سايلاپ قويۇلغان دەپ قورقۇق دەۋا

قالغان بولسىمۇ، مەركىزى كومىتېتىنىڭ
كۆپچۈلۈك ئەزالىرى كونفېرانسىيە ئارقى-
قائىدۇر، كومپارتىيە ھەققىدىكى بىرسىم
يوشۇرۇن ھالەتتە ئىكەنلىكىگە قارا؛ پار-
تىيە خادىملىرى ئۆلكۈزۈلمەيدۇ ياكى
ئۆلكۈزۈلگەنلەرمۇ يوشۇرۇنچە چاقىرىلى-
دىكى، بۇ ھال پارتىيەنىڭ ئاممە ئورنىدا
سەۋەبكى تائەسىرىگە ضرەر يەتكۈزمەي
قالمايدۇ؛ يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسى
تەشكىلاتلىرىنىڭ مۇتلەق تۈزۈلۈشىنى سېكرې-
تارلىقنىڭ بيۇروكراتىك ئاساسىدىكى تۈزۈ-
لۈشىدىن باشقا نام بىلەن ئاتاپ بولمايدۇ؛
دۇ؛ مۇتلەق تۈزۈلۈش شەكلى فەئال ۋە
تەشەببۇسكار تەشكىلات بولغان پارتىيەنى تو
گوتۇرۇپ قويىدۇ، پارتىيەدە رەھبەرلىك قىلىش
سىياسىتىدە بىر قانچىلار دىرېكتىپ چارى
قىلغان ئۇسۇللاردىن ھەربى ئۇسۇللارنى
تەتبىق قىلىدۇ.

يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسىدە پار-
تىيە ئەزالىرىنىڭ تۈپكى ھوقۇقى دەپسەندە
قىلىنىۋاتقان، قىلىماقتىكى، بۇ مۇتلەق ۋەھالەت
بولمايدىغان ئىرا ھالدۇر. پارتىيەدىكى
ئاتۇنەرى تەرتىپلەرنى كىچىككىنە بولسىمۇ
تەنقىد قىلغان كىشى قاتتىق جازاغا ئۇچ-
رايدۇ.

يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسى مەر-
كىزى كومىتېتى ئەزالىرىدىن ژويىچ
ۋە خېبرەڭ بولغانلار يۇگوسلاۋىيە
كومپارتىيەسى رەھبەرلىرىنىڭ
... ئاتالغان ... ئارقىسىدا ...

ئولارنىڭ خاتالارىنى تەنقىد قىلىشقا جۈرئەت
قىلالمايدىلار ۋە يوگوسلاۋيەنىڭ س س
س ر بىلەن دوستلىقىنى يانلاپ چىققانلىق-
لارى ئۈچۈن پارتىيە سەپىدىن ئۆچۈرۈلۈپ
قاماققا ئېلىنغان. ئىنفورماسيە بيۇروسى
بۇزغانلارنى شەرمەندىلىك بىر ھال ،
دەپ تاپىدۇ .

ئىنفورماسيە بيۇروسى كومپارتىيە دە
تۈردى تۆرگەنلەرگە خاس ئىززەتچىلىك
تەرتىپلارى ئورناشقان شەرمەندىلىك
تەرتىپنىڭ بولۇشىغا يول قويۇش قەتئىيلا
مۇمكىن ئەمەس ، دەپ ھىسابلايدۇ ؛ يو
گوسلاۋيە كومپارتىيەسىنىڭ داۋام قىلىشى ۋە
تەرەققىيات مەنپەئەتلەرى بونداي تەرتىپكە
خاتىمە بېرىلىشىنى تەلەپ قىلىدۇ .

6 - ئىنفورماسيە بيۇروسى ۋ.ك
پ (ب) مەركىزى كومىتېتى ۋە باشقا
كومپارتىيەلەر مەركىزى كومىتېتلارىنىڭ
يوگوسلاۋيە كومپارتىيەسى مەركىزى
كومىتېتىنىڭ خاتالارىنى قاتتىق تەنقىد
قىلشلارى ، يوگوسلاۋيە كومپارتىيەسىگە
قېرىنداشلارچە بېرىلگەن ياردەم بولۇپ
يول قويۇلغان خاتالارنى تۈزەتكەندە
تۈزەتىش ئۈچۈن ضرور شرائطلارنى
ۋۇجۇدقا كەلتۈرىدۇ دەپ ھىسابلايدۇ ،
ئەمما يوگوسلاۋيە كومپارتىيەسى-نىڭ
ھەددىدىن تاشقىرى ئۆزىگە مەغرور بولۇپ
غۇرۇرلىنىپ ۋە چىدىيالمىغان رەھبەرلەرى
يول قويغان صميمى قبول قىلىش ۋە ئول
ئۇرۇلغان خاتالارنى تۈزەتىشكە ئۇرۇنۇش

بولىشىغا ئورۇنۇش ئورنىغا ، بۇنىڭغا قارشى
چىقىپ ، ئۇلۇغ دۆلەتچىلىك ئاتالىشى بىلەن
قارىدى ، ئۆز خاتالىرىنى قورقۇنچ ۋە
ئاساسسىز ئىكەن قىلىپ ، پارتىيەگە قارشى
بولغان ئورۇپ ئالدى ، ماركسىزم -
لېنىنىزمنىڭ ھىمايەسى پارتىيەنىڭ ئۆز خاتا
رىغا مۇناسىۋەتى توغرىسىدىكى تەلىماتىنى
بۇزدى ۋە بۇنىڭ نەتىجىسىدە ئۇلار پۈتۈن
پارتىيەگە قارشى خاتالىرىنى چوڭقۇر
لاشتۇردى !

يوگوسلاۋيە رەھبەرلارى ۋ.ك.پ
(ب) مەركىزى كومىتېتى ۋە باشقا
قېرىنداش پارتىيەلەر مەركىزى كومىتې
تلارىنىڭ تەنقىدلارى ئالدىدا عاجز بولۇپ
قىلىپ ، ئۆز پارتىيەسى ۋە ئۆز خەلقىنى
[illegible]
ئالداش يولىغا ئوتتىلار ! يوگوسلاۋيە
كومپارتىيەسى مەركىزى كومىتېتىنىڭ
قالتىس مەسئۇلىيەتلىك تەنقىدلىرىنى
يوگوسلاۋيە كومپارتىيەسىدىن يوشۇر
دى ، شۇنىڭدەك ئۆزىنىڭ ۋە خىيانەت
رەڭگى ۋادىشلارنىڭ جەلپ قىلىشىغا ئەسلىدە
قىيەلەر سەۋەب بولغانلىقىنى پارتىيەدىن
ۋە خەلقىدىن يوشۇردى .

ۋ.ك.پ (ب) مەركىزى كومى-
تېتى ۋە قېرىنداش پارتىيەلەر يوگوس-
لاۋيە رەھبەرلارىنىڭ خاتالارىنى تەنقىد قى-
لغانلارىدىن كېيىن يوگوسلاۋيە رەھبەر-
لارى كېيىنكى ۋاقىتلاردا سولاق روھى-
دا يولغا قويۇلغان بىرقانچە يېڭى قانۇنلارنى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

دىگرىنى اولى باھانى چىقار
غانىچى بولدى . يوگوسلاۋىيە رەھبر
لرى مەيدە صناعتنى وە سودا سېتىقنى
دەولەت ئېختىيارىغا ئېلىش توغرىسى
دا ئەيىتى ئادمىنىستراتسىيلىق بىلەن بىچى
ترار چقاردى . مولداق قرارنى چقى
رىش اوچون ئەلا تيار گەرلىك كو
رولمىدى . مولداق ئادمىنىستراتسىيلىق تەتبى
جىسىدە بو تدبير يوگوسلاۋىيە اھالىسى
نى تامىنلەشنى قىيىنلاشتوروشى مەمكىن .
خلاس . اولارنى خوددى مولداق ئادمى
نىستراتسىيلىق بىلەن دەقانلارغا غەللەسىنى
سېتىشى توغرىسىدا يىڭى قانون چقار
دى ! بو قانوننى چقىرىش اوچون ەو
تەيار گەرلىك كورولمىدى . شو سەبە
بلىك ، بو قانون شەھر اھالىسىنى نان
بىلەن تامىنلەشنى چاتاقلاشتورۇشى مۇ
مكىن . ئەمايىت ، يوگوسلاۋىيە رەھبر
لرى يېقىندا توساتتىن دەھشەتلىك دىك
لاراتسىيە چقاردى ، سوۋيت اتفاقىغا
محبتلرى بارلىغىنى وە صادقلارىنى اع -
لان قىلدى ، وەھالەنكى اولارنىڭ حاضر
قى ھەرىكىتچە س س س ر غا نسبتا
عادەتى دوست بولمىغان سياستنى ھالگە
اشوروپ كەلگەنلىكلارى ھەممەگە ئېنىق
قەبە مەلۇمدور .

يوقىرى اوستىگە يوگوسلاۋىيە كوم
پارتىيەسىنىڭ رەھبرلارى كېيىنكى واقتلاردا
يوگوسلاۋىيەدە كاپيتالىست عنصرلەرنى
يوگوتوش سياستىنى ھالگە اشوروپ –

خاراكتېرىنى زور طنطنە بىلەن اعلان قىل-
مالدا ، تېتو وە كاردېل يولداشلار شو
يل 13 — اپرېلدا ي ك پ (ب) مەركزى
كومىتېتىگە ئەۋەتكەن خطارىدە ، مەر
كزى كومىتېت پلېنومى مەيانكەسىدە
كاپيتالىزم قالدوقلارىنى يوگوتوش
اوچون مەركزى كومىتېت سىياسى بيو
روسى طرفىدىن تكالىف قىلىنغان چارى-
لەرنى مەقوللىگەنىلى ، دەپ يازغان
ئىدى .

كاردېل يوگوسلاۋىيە فېدېراتيف
خلق رېسپوبلىكاسى خلق سكوپشتىنا-
سىنىڭ (يوگوسلاۋىيە پارلامېنتى)
25 — اپرېلدىكى يىغىلىشىدا سوزلىگەن
نطقىدا يولغا عمل قىلىپ : « بىزنىڭ
مەملىكىتمىزدە ادەمنىڭ ادەم طرفىدىن
ئېكىسپلواتاتسىيە قىلىنىشى سارقىندىلارىنىڭ
يوگىتىش اوچون ساناقلىق كونلەر قالدى ،
دېگەن ئىدى » .

يوگوسلاۋىيە كومپارتىيەسى رەھبرلىرى-
نىڭ يوگوسلاۋىيەدىكى حاضرقى شرائطدا
كاپيتالىست عنصرلەرنى يوگوتوش
وە يوقسېمو ؟ قولالارى صنف مەزىيە
يوگوتوش حقىدىكى بو يولدىكى ملر-
كسىزمغا خلاف بولغان اوانتيوريستلىق
يولىدىن باشقا بىر نرسە دەپ اتىيورلەيمىز
قولمايدو ! موقەددەر سورەتتە كاپى-
تالىزمنى وجودغا كەلتورگۈچى بەككە
دەقان خوجالىقلىرى مەملىكتىدە كوپچى-
لىكنى تەشكىل قىلىپ تورغان حاضرقى

بر شرائطدا ، قشلاق خوجەلوغىنى عام
مەوى سورەتدە كاللىكتىفلاشتىروش
اوچون زەمین تەییارلانیشان وە معینە
كەشى دهقانلارنىڭ كوپچولوگى خوجەلوغ
نى كاللىكتىف سورەتدە الیب بارىش
ارتوغلوغ كاریگە عیان ایشىنىب یەتمەی
گەن بر شرائطدا بو وظیفەنى حل
قلیب بولمایدى ، ولە پ (ب) نىڭ
تجربەسى شونى كورسەتدیكى ، قش
لاق خوجەلوغىنى عامەوى كاللىكتىف
لاش اساسیدەگینە كیینگى وە ایلگ كوب
یانلاق ایكسپلواتاتور صنف بولغان
قولاقلار صنفینى توگتوش ممكین .
قولاقلارنى صنف صفتیدە توگتوش
قشلاق خوجەلوغىنى كاللىكتىفلاشتیروش
نىڭ اوزى ایركیبى بر قسمیدین عبارە
تدور .

قولاقلارنى صنف صفتیدە توگتوش
ایشاریقا وە بولسەوى ، قشلاقدیكى
كاپیتالیست عنصرلارنى توگتوش
ایشارینى موافقیتلیك یورگیزیش اوچون
پارتیەدن قشلاقدیكى كاپیتالیست عنصر
لەرلى چەكلاش ، اشچیلار صنفی
یانی دهقانلار اتفاقینى اشچیلار
صنفینیڭ رهبرلیگی آستیدا مستحكملاش ،
قشلاق خوجەلوغىنى كاللیكتیف اساسدا
قلیب یورش اوچون كیرەكلیك ماشینەلەر
نى تشكیل قیلادیغان صوتسیالیستیك
صنعتنى ریواجلاندیروش اوچون اوزلی
ولات دیكتاتوراسینی تیارگرلیك ایشارینى

گوروش طاب قیلیندى : بو ایش الدیرا
یانلیق بلەن یورلمە ، حوایجنى چوك
ضررلی كورونوشی ممكین ، خلاص !
بونكا دوجارلیب ! قزغیللیق بلەن
مالكە آخرلایدیغان حوتنیبرلەر آیا
شوبلا قشلاقدیكى كاپیتالیست عنصر
لەرنى چەكلاشدین اولارنى توگتوش
اولیغا اوتوش ممكین .

بوگونلاردە رهبرلرنیڭ بو وظیفە
سنی الدیرانلیق وە سەكەدە اولتو
روب ، دیكریت چقرش یولی بلەن حل
قیلیشقا هر قالغان اورولوشلارى ، یا
موتەدل حلك بولادیغان اوانتیورادین
پاكى آدالش مقصدیدە قوروق ماختانچ
لق بلەن قیلینغان پوانتلارین عبارەتدور .

تیغور مایقیدە ، یوروسی بوگون
لاردە رهبرلارى آلدیدە تورغان عبارەت بوكل
ساغتلیگانیكى قوللوتوب ، اوزلاریدەك
صنفنى گورەش موقعیدە تور قالقانلار
بیلە تیمەس ؛ بلكی كاپیتالیست عنصر
لەرنى چەكلاش شرائطیدە جمهوریت ایمكا
نیتلار توقنەتى اطرافیدین بوگون
لاردە گوموارنیەسی الیشا توروش
ممكن بولغان طالبلاردین توپلاندوب كە
تیرولمانلارینى كورسەتمەكچى بولادى
دەب حسابلایمز .

تیغورمانسیە یوروسی بوگونلا
ردە رهبرلارنیڭ سوال دوحیدا چقارغان
بودیكریتورەبلارانسیەلارى آلیمچیلقدین
عبارەت بولوب ، حاضرغی واقتدا اولارلی

ھەمگە ئاشكارا بولمايدو وە دېموكرات
ھەمدە دېكلاراتسىيەلەر يۇگوسلاۋىيەدە
سوتسىيالىزم قۇرۇلۇشى بايرىقىغا ئىستىناد
كەلتۈرۈش مەسىلەن ، خىيالى دەپ
ھېسابلايدو .

شۇنىڭدىن ، ئىنفورماتسىيە بيۇ-
روسى ئوتتۇرىغا قويغان تەنقىد ئىبارەت
ئوخشىمىغان تاكتىكا پارتىيەنى ھەر
نەرسىنىڭ وە ئۇل قويۇپ بولمايدىغان
سىياسى ئويۇن دەپ ھېسابلايدو .

يۇگوسلاۋىيە رەھبەرلىرىنىڭ ئىنتا-
گەرلىك … ئۆز-ئۆزلىرىنى تول-
لۇق دوستلىقنىڭ بۇ تەدبىرلىرى وە دېمو-
كراتىيەلىرى ئۇ خەتەرلىرىنى ئېتىراپ
قىلىش وە ئولارنى ۋىجدانان تۈزۈتۈش-
تىن باش تارتىپ تەنقىدلەرنى قوبۇل قىلىش
ئۈچۈن مۇراجىئەت قىلىشنى … كۆرۈ-
نۈپ تۇرىدو .

7 . ئوللاپ (ب) مەركىزى كومىتېتى-
نىڭ وە باشقا قېرىنداش پارتىيەلەرنىڭ
مەركىزى كومىتېتلىرى يۇگوسلاۋىيە
كوممۇنىستلار پارتىيەسىدە ئۆز بەر-
گەن رەسمىي نەزەردە ئوتۇپ وە يۇ-
گوسلاۋىيە كومپارتىيەسى رەھبەرلىرىنى
شۇ خەتەرلىرىنى تونۇتۇشلىرىغا ئىمكان
بېرىش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىپ ، ئىنفور-
ماتسىيە بيۇروسىنىڭ بىرىنچى كېڭەشىدە
باشقا كومپارتىيەلەرنىڭ فەئالىيىتى قالدىق
ئاساسلاردا … بولسا ؛
يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسىدىكى ئەۋال
… ئىنفورماتسىيە بيۇروسىنىڭ
كېڭىشىدە پارتىيەنىڭ خوردى … قولدىن
… ئاساسلارغا مۇۋاپىق مەسىلىنى
قىلىۋېتىشنى تەلەپ قىلدى . ئەمما قې-
رىنداش كومپارتىيەلەرنىڭ يۇگوسلا-
ۋىيە كومپارتىيەسىدىكى ئەۋال مەسىلىسىنى
ئىنفورماتسىيە بيۇروسىدا مۇھاكىمە
قىلىش توغرىسىدا كۆپ مۇتەبەرلىك تەك-
لىپلىرىنى يۇگوسلاۋىيە رەھبەرلىرى قوبۇل
قىلمىدى .

يۇگوسلاۋىيە رەھبەرلىرى ئىنفور-
ماتسىيە بيۇروسىدا قېرىنداش پارتىيەلەر-
نىڭ توغرى تەنقىد قىلىشىدىن بوي تو-
لاشقا ئورۇنۇپ ، گويا ئۇلارنىڭ ھوقۇقىدا
تەڭ ئەمەسمىز ، دېگەن قورۇق گەپنى ئو-
يلاپ چىقاردى . شۇنى ئېيتىش كېرەككى
بۇ قورۇق گەپتە ھېچقانداق ئاساس
يوق . كومپارتىيەلەر ئىنفورماتسىيە
بيۇروسىنى تەشكىل قىلغان ۋاقىتتا ،
ھەر بىر پارتىيە ئىنفورماتسىيە بيۇروسى
ئالدىدا ھېساب بېرىشى لازىم ، شۇنىڭدەك
ھەر بىر پارتىيە باشقا پارتىيەلەرنى
تەنقىد قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە بولور ، دېگەن
قائىدىنى ئاساس قىلىپ ئالغانلىقى ھەممىگە
مەلۇم . توققۇز كومپارتىيەنىڭ بىرىنچى
كېڭەشىدە يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسى
ئۆزىنىڭ شۇ قائىدىلەرنى … كەلگەن بولسا
… يۇگوسلاۋلارنىڭ ئۆز خىزمەتلىرى
توغرىسىدا ئىنفورماتسىيە بيۇروسىغا ھېساب
بېرىشتىن ، باشقا كومپارتىيەلەرنىڭ
تەنقىدى فىكرلىرىنى ئاڭلاشتىن باش
تارتتى ، نەتىجە بولسا كومپارتىيەنىڭ

پارتیەلەرنىڭ ئەڭ ھوقوقلوق ئولتوروشلارىنى
چاقىرىش تەلەپ قىلغان ، ئىنفورماتسيە بيورو
سىدا يوگوسلاويە كومپارتيەسى
اشتراك قىلمىغان بر وضعيت وجودغا كەل
تورونى طلب قىلىش بىلەن بىرگە بىر دورە

8 = ئىنفورماتسيە بيوروسى يوقرىدا
ذكر قىلىنغانلارنى نظرە توتوب ، ھەم
پ (پ) مركزى كوميتيتىنىڭ 1948
يل مارت = ماي ايلارىدا يوگوسلاويە
كومپارتيەسى مركزى كوميتيتىگە يازغان
خطلارىدە يوگوسلاويە كومپارتيەسىنىڭ
احوالىغا بىرگان باھا ، يوگوسلاويە
كومپارتيەسى مركزى كوميتيتىنىڭ
خطلارى توغرىسىدىكى تنقيدلارگە وە بو
خطلارنىڭ سياسى جوھەرى تاماميلە قوشىلغا
تەمامى بىلەن قوشولادو ؛

ئىنفورماتسيە بيوروسى بىرلىك بىلەن
بۇ خلاصىگە كېلىدو : يوگوس-
لاويە كومپارتيەسىنىڭ رھبرلرى
پارتيەگە وە سوۋېت ئىتتىپاقىغا دوشمەنلارچە قارشى
بولغان وە ماركسيزم - لېنينيزمغا
تامامىلا توغرى كەلمەيدىغان قاراشلارى
بىلەن ، اوز حركتلارى بىلەن وە ئىنفور
ماتسيە بيوروسىنىڭ مجلسىدە قاتنىشمىغان
باشقا پارتيلارى بىلەن اوزلرىنى ئىنفورماتسيە
بيوروسىغا كرگوچى كوممونيستلار پارتيەلەر
دىن ... قارشى قاپچىقويلىدى ، ... اوزلرىنى
قارشى برلەشكەن سوسياليستىك فرونتدىن
ايراش بولىشقا اوتدىلار ...
... گەشلرنىڭ
... قاراشىنى ... قىلىش ...
... ئىچىگە ... قويدى

ئىنفورماتسيە بيوروسى يوگوسلاويە
كومپارتيەسى مركزى كوميتيتىنىڭ پارتيەگە
قارشى بولغان سياسەتىنى وە كېيىنكى قارالغان
ئىنفورماتسيە بيوروسى يوگوسلا
ويە كومپارتيەسى مركزى كوميتيتىنى
بو توغرىدا ... قاتناشماسلىق ، اوزلرىنى
يوگوسلاويە كومپارتيەسىنى قىرىن-
داش كومپارتيەلەر ... ،
برلەشكەن كوممونيستىك فرونتدىن وە
بو لىبىل ئىنفورماتسيە بيوروسىدىن
چەتلەشتۈرۈپ قويدو ، دەپ قارايدو ؛

*

ئىنفورماتسيە بيوروسى كېيىنكى
5 - 6 ايلاردا يوگوسلاويە كومپار
تيەسى رھبرلىگىدە ... منصورلار
... - اوچوقلا توغرا بولوپ بار-
غانلىغى (بولار ...) يوگوسلاويە
كومپارتيەسى رھبرلىگىدە ... بار
بولوب ، بو شوروەلى ... ايدى .
يوگوسلاويە كومپارتيەسى رھبرلرىنىڭ
يوگوسلاويە كومپارتيەسىنىڭ ئىچكى ...
... نىڭ ...
... يوگوسلاويە كومپارتيە
سى رھبرلرىنىڭ ... خطالارى اوچون
... اساس بولدى ، دەپ ...

يوگوسلاويە رھبرلرى ...
... يوگوس-
لاويەنىڭ ... تاشقرى
... باشقا ... كوم
... دىمو
كراتيەسى ... ھەم ...
... يوگوسلاويەنىڭ ...

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېگى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

...ئىنقىلاپ قىلالايمىز ۋە سوتسىيالىزىمنى قۇرالايمىز، دەپ ئويلايدۇ. ئۇلار يېڭى يۇگوسلاۋىيىدە ئەنە شۇ ئىنقىلابنى كۆزگە [illegible] ياردەمسىز قىلىش كۆزلەيدۇ، دەپ ئويلايدۇ!

خەلقئارا ۋەزىيەتنى چۈشەنمەيدۇ، ئىمپېرىيالىستلارنىڭ دوق ۋە تەھدىتلىرىدىن ھىلى قورقۇپ قالغان يۇگوسلاۋىيە رەھبەرلىرى ئىمپېرىيالىست دۆلەتلەرگە بىر مۇنچە يان بېرىش يولى بىلەن مەزكۇر دۆلەتلەرنى ئۆزىمىزگە مايىل قىلالايمىز، يۇگوسلاۋىيەنىڭ مۇستەقىللىقىنى [illegible] ئۇلار ئىلگىرى فىكىر قىلمايمىز ۋە يۇگوسلاۋىيە خەلقلىرىنى مەزكۇر دۆلەتلەر تەرىپىگە، يەنى كاپىتالىزم تەرىپىگە ئېلىپ بارالايمىز، دەپ ئويلايدۇ. ئۇلار يوشۇرۇن رەۋىشتە سۈكۈت قىلىدۇ، لېكىن ئۇلار [illegible] چىلار بىلەن [illegible] كاپىتالىستىك دۆلەتلەر يۇگوسلاۋىيەنىڭ مۇستەقىللىكىگە س س س ر دىن كۆرە كۆپرەك خەۋپ سالىدۇ دېگەن مەلۇم تېزىسكە ئاساسلىنىدۇ.

يۇگوسلاۋىيە رەھبەرلىرى ئەنە شۇنداق ماھىيەتلىك [illegible] يۇگوسلاۋىيەنىڭ [illegible] قايىل قىلىپ قويۇشى، يۇگوسلاۋىيەنى مۇستەقىللىكىدىن مەھرۇم قىلىشى ۋە يۇگوسلاۋىيەنى ئىمپېرىيالىستىك مەملىكەتلەرنىڭ مۇستەملىكىسىگە ئايلاندۇرۇشى مۇمكىن ئىكەنلىكىنى [illegible] چۈشىنەلمەيدۇ؛ ئەگەر، ئۇلارنى بۇ شەكىلدە [illegible] سالىدۇ.

ئىنفورماتسىيە بىيۇروسى يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسىدە ماركسىزم-لېنىنىزم، يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسىنىڭ ئىنتېرناتسىيوناللىزم ئەنئەنىلىرىگە سادىق، بىرلەشكەن سوتسىيالىستىك فرونتقا سادىق بولغان ساغلام كۈچلەر يېتەرلىك مىقداردا پارتىيەدە شۇلار ئىگىلەيدۇر.

يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسىدىكى ئەنە شۇ ساغلام كۈچلەرنىڭ ۋەزىپىسى ئۇلارنىڭ ھازىرقى رەھبەرلىرىنى ئۆز خاتالىقىنى ئاشكارە ۋە سەمىمىي ئېتىراپ قىلىشقا ۋە ئۇلارنى تۈزىتىشكە مەجبۇر قىلىش، مىللەتچىلىك بىلەن ئالاقىنى ئۈزۈش، ئىنتېرناتسىيوناللىزمغا بۇ ئىچكى قايتىشى، ئىمپېرىيالىزمغا قارشى بىرلەشكەن سوتسىيالىستىك فرونتنى ھەر تەرەپلىمە مۇستەھكەملەشتىن ئىبارەت. ئەگەر يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسىنىڭ ھازىرقى رەھبەرلىرى بۇنداق قادىر بولالماسا، ئۇلارنى ئالماشتۇرۇش ۋە ئىنتېرناتسىيوناللىزمچى يېڭى كىشىلەرنى يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسى رەھبەرلىكىگە كۆتۈرۈشتىن ئىبارەت.

ئىنفورماتسىيە بىيۇروسى يۇگوسلاۋىيە كومپارتىيەسىنىڭ بۇ قارارىنىڭ ۋەزىپىسىنى بەجا كەلتۈرۈشكە ئىشىنىدۇ.

(«قىزىل ئوزبېكىستان» 1918-يىل 1 — ئىيۇل).

یانمیغین

دیسەم

اویغوالوشنىڭ والقىن گەلدى ، ئەي يۇرەكىم يانميغين ،
تەۋرەنىب ئاچىن كوزونگنى ، ئەي يىلانىم يانميغين .
اويغوالى دەپ ئەلەمدە تارالديم ، گاھ تاراتيم يانميغين ،
بەس ئا ئاچمار اندى چولك ، ئەي جۇانىم يانميغين ؛
تۆزدیسەڭ ئەركىن ئازادلىق ، ئەي جانىم يانميغين !

يەنە اوزۇم ازاد ئەبروزمان ، شەئ چولدا خارو - زار ؛
بو ئەلەمدە ذكرى ئەيلەب يېتەلچەدۇر يارو — يار ؛
چىن ئېچادىق ئەمبەسەك دوشمەننى ناچىن ناروــ مار ؛
دانىيا اوغلانلەرش اسلانا ئەۋەس مادو — مار ؛
تۆزدیسەڭ ئەركىن ئازادلىق ئەي جانىم يانميغين !

قيادا مەنلىك بولسا ئادەم بو سوزمنى اكلاقيل ؛
الدەنب تفلاس ايچىسكە ناموسىنى ساتەقيل ؛
اوز ميلاتيق شوم رەنبىي ؛ ئاريغىنى الاقىل ؛
ئەل اوچون شادلىق كورمىشكە بەلنى محكم باغلاقيل ؛
تۆزدیسەڭ ئەركىن ئازادلىق ئەي جانىم يانميغين !

شۇلچە كوب اوخلامسە جانان كوزنى اچەلى اويغانىن ؛
النى شەر ظالملگە نوالىي ئاق ئوچەر توزغونلىدىن .
بولپوالوك ارمامدا قالدى ابرياب گرل — فوتچيدين ،
دەس كوتەرگون باغنى ئەمدى اولگە ازغىن غراچيدين ؛
تۆزدیسەڭ ئەركىن ئازادلىق ئەي جانىم يانماغين !

يۇرەكل تولاى ئەنەتكىن دوستلاريم بو يوقردا ؛
خاس اولوب ئالمىك سەبىب سو توختباى ئوغ تووريدا .
ئەمۇدىيەن جىيم يانميغين سەقە ؛ ظالمى يەنىش قوينيدا ،
ھەمس تودوب تالىك كورەش ازاد بولورسان داغويا ؛
تۆزدیسەڭ ئەركىن ئازادلىق ئەي جانىم يانميغين !

گەر خىيانلىق بولسا دەركار دىلبەرىم بىچارە بول !
ئويغونۇپ ئالدىڭغا باقىن ئەرك ئۈچۈن ھوشيارە بول ؛
ئەل رىزا بولسۇن دىسەڭ ئەل ئاشىقى دوردانە بول ؛
يار چىلاپ يار دائىمى يار ئالدىدا مەردانە بول ؛
ئۆزدىسەڭ ئەركىن ئازادلىق ئەرمانىم يانمىغىن !

ئورا ! ياشلار قاششىرلارنى ئادەملەر زىندانىنى ،
قالمىسۇن بىر پارچە چالما يەكسان ئەل خىۋارىنى .
شۇندا ئەل بولغاي ئازاد، مىڭلىغان كۆرەش تولپارىنى ،
يار قوبۇل قىلساڭ مەگەر بۇ دوستلىڭ ئالدىدىنى .
ئۆزدىسەڭ ئەركىن ئازادلىق ئەرمانىم يانمىغىن !

تىلەك

بوزدار

باغدىكى گۈللەر ئىچىدە بىر گۈل كۆرۈندى قىزىلىك ،
زارلىنىپ قالدىڭ ئامانە قىرغىچىسى ئالدىدا تەلەك ؛
شاخلارىدا بۇلبۇلى بار ، خوش ئاۋازى مەززىلىك ،
كۆكلىكى بولۇتۇن كېچە ، بەرگىسى چىراغ گەۋھەرلىك ؛

—

قۇش قانادىدا سەلكىنىپ ھالا ئالدىڭغا ئەلەر !
شوم ھوقۇشلار ئىلىنىپ ، ئوخشىداي قالغاي ھەقىرا ؛
بىغارى ئاتىلغا ضربە ، دۇشمەنغا راھەت ئەيلەنەر ،
ئاشىقى فەرھاد مىثالىڭ مەشۇقى شىرىنغا يەلەك ؛

—

گەر گۈللەر بولسا قويالمادىلىق ، يارچىنا قورانچىسىب ،
بىلەدۇر ئىچكەر مۇرادىغا دىلىمنىڭ گۈللىرىن ئاسىپ ؛
شۇگۈللىشىقا سۆيگۈ يارنىڭ كۆكسىدە تالاڭ قوتچىس
ۋاقىرايا چولپان گىبى كەلگۈسى گۈزەللىككە تەلەك ؛

راشالدين

(فرونت خاطرەلەريدىن)

ھ. ن

1945 - يىل بىرىنچى فېۋرال، ھاۋا تۇتۇق، ظالم خطاي چېرىكلەرى-نىڭ ھىر ئىناغ، لەشكەرى ئىرودروم-لارغا ئىقىلاب سەكىرلىقا چۈشكەن ۋاقتى ئىدى:

لەشكەرگاھنىڭ جەنۇبى ھەر ئىككى طرف تام دالدىلارىدا (ئارىلىق توپ — تۇز 50 مېتر چامىسى بار) دۈشمەنلەرنى ياپلاپ تۇرغان جەڭچىلەرنىڭ ئېرى دىكى لا قېتىۋېتىپ:

— بىر نەپەرنىڭ چېچى چۈشۈپ كەتتى — دەپ ئۇزۇننىڭ غىرۇرانە دال چېقىغا ئالدى. يېنىدا تۇرغان نۇرلان ئى-شىدى:

— بارىنىڭلا ئاداش — دەپ قولىغا قاقتى. دەرۋازە دۈشمەنلەردىن بىرى تام ئوستىدە يېشىپ كۆرسەتتى دە، ئوگدىسىغا چوشوپ كەتتى. بىردىن دۈشمەنلەر ئوق ديگەننى مولدوردەك توكۆپ تاشلايدى. دۈشمەن ئوقلارىنىڭ ئىرادە بىز طرفنىڭ تاملارىغا تەگكى-نى بىرقە بىزنىڭ جەۋەر يېگىتلىرىمىز ئوقنى تەپلاپ: ئاندا — ساندا تاشلىدا. قورالنى ... ئاۋال ... تەگسە ... دېگە ...

دۈشمەنلەر ئېترەك باسقان ئاۋازىسىنى ... دەپ ... باشلىدى، ئىستوق ئاتاشقان ئوچ جەرىك چىشىنى ... لاپ، ئارقا — ئارقىسىدىن تاملىرىن ساكرەب، ئاتلىرىنى ئالىپ بىز طرفكە توگ-رىلىدى، ئەرتىماھ چەرگەلارىمىز چېتىدە ئىلىك قويىپ ياتادىر تووروفچىلەردەن 3 يىل ئورۇن ئوچىنى ئېتىپ تاشلىدى!

ۋاقتى قىيمەت بالغىن جەڭچىلەرىمىز-نىڭ قورقماس يېگىت راشالدين تو-رالدىن ئوغلى، كاماندىرلارىنىڭ ئالدىغا توگرەب كېلىپ:

— ھۆرمەتلىك كاماندىر، ماڭا دۈشمەن تاپشۇرۇڭىز، مەن ئولگەنچە ئوچ جەرىك-نىڭ ماشىنىن سايەلارىنى يېقىتىپ-چوروب كېلەي: — كىرانات بېرىڭىز. تام ئاراسىدىن يېكىنگەن ۋە ئەسكەرلەرنىڭ چېپىنى يېڭەدىن جىدا ئالسام — دېدى. كاماندىر ئىلىك جىدارىغا كوز يوگەرتىپ ئارىقىدا ھالا يولدارلىق ھېچ نەرسىنىڭ يوق لىقىنى نظرگە ئىلىپ كۆرەدى، قىزىل قىيىنى ئېيىلگە سوقماي، چىنى تەقچىلەرنى تورغان راشالدين شرلارچە غىرەتلىك-لىك سورادى:

— ھۆرمەتلىك كاماندىر، ماڭا دۈشمەن بېرىڭىز: كىرانات بېرىڭىز، ... ئوردىنى ... چېقىلىپ ...

ئوردىكى ئېتىشتىن چېقىپ كېتىش ھالىتى-
گە يەتكەن دۈشمەنلەر شۇ تۇرقىدا ھېچ
نەرسە قىلالمىدى. ماڭا رۇخسەت قىلىڭ.
كوماندىر خۇشخۇي چىراي بىلەن
تەكلىپكە ئەرزىگەن قاپ، راشىدىننىڭ
يۈزىگە سەپسېلىپ تۇرۇپ:

— قۇۋۋەتلىك بىلەن يېرىپ،
گىرانىتنى دۈشمەن يېقىنلاشقان جايلاشقان
جايغا چىقىپ ئېتىڭ. قەيەرگە ئاۋۋال
تېگىدىغان — دەپ ئۈچ گىرانىتنى تۇتقۇ-
زۇپ قويۇپ قالاپ ئولتۇرغانلىرىدى.

قارىغا مۆلچەرلەپ يانغان ئۈچ چېرىكنىڭ
ئارىلىقى دۈشمەنلەر تەرەپكە 15 —
20 مېتىر، بىزنىڭكىلەر تەرەپكە 30 —
35 مېتىر چامىسىدا كېلىدىغان جايدا
ئىدى.

راشىدىن ئۆز يولىدا يېڭىكچە
ئەھچىن مەنزىلشارى بىلەن خۇشاللىنىپ
يۈگۈرۈشتىن توختاپ چىقىپ: يەر
بېغىلاپ ئىشلىتىشقا قاراپ قول
سالدى. دۈشمەن چەتلىرىگە ئاز قال-
غاندا مېرونىزلەرنىڭ پىلىموت توپچىس-
تەۋرەپ قاپ، پىلىموت ماشىنىلاردىن
ئوق ياغدۇردى. بىز يېقىنلارنى دۈشمەن-
لەرنى باش كۆتۈرەلمەسلىك قىلىپ تۇتۇپ
تۇرۇشقا يېقىن ئىگىلىۋالماسلىك ئۈچۈن
ماللارنى... ئوت ئاچتى، جەڭ
تېخىمۇ ئازراق باشلاندى. جەڭگاۋار را-
شىدىن كۆكرىگىنى ئاق قارغا يېقىپ
ئۆمىلەش تورغاندىن ئىلگىرى يۈرگەن

ئۇلار ئالدىدا ھېچ بىر تېنىمەسى — ئەترا-
پى ئاۋازلار ئىچىدە يېتىپ باردى:
قارىسا ئۈچ بىرلىك چىنە بار تېكەن؛
بۇلارغا تەيياردىغان خەنجەرلىك ئوزۇقلۇق
كانىيىدە تەگكەن! — دەپ چالا
ئولۇك يىغىدىكى خەلچەرنى — قوغلاپ
تاپىپ، قېچىپ بىلەن ئايرىلىپ بىر ساڭچىپ
تارتىپ ئالدى. ھېچ نەيزىسى ئالدىرىماي
3 ماڭىدى بىر خەنجەر يوزلەپ يانغۇرلار-
نىڭ ئالدىدا تۇرۇپ يېقىندىكى بىر گىرا-
ناتنى ئېتىپ — تاغلارغا ئولۇپ-
تاپ ئاتتى: گىرانات تەگدى. توغرى
دۈشمەنلەرنىڭ پىلىموت تۇچكىسىغا چۈ-
شۈپ ۋەيران قىلىپ تاشلىدى. پىلىموت
مىلتىقچىسىگە يېقىنلىغان ۋەھشىلەرنىڭ كۆ-
زىنى ئوتتۇرۇپ قالغىنىنى ناگا قالدى:
راشىدىننىڭ ئارقىسىدىن ياردەم ئۈچۈن
كېلىۋاتقان ئۇلار، ئېچىقىنىپ بولغان ئوردا-
شۇنى كۆرۈپ ئۆزىنىڭ ئاتقان گىراناتىنىڭ
كۆزلىگەن نىشانغا چۈشۈشى تۇغدۇق
كۆرسەتكەن روھىنى ئەسلەپ پەخىرلىك
كۆتۈرۈپ قويدى. ئىگە غەيرەت ئۈستىگە
كۆڭۈل چىرايى ظفر بىلەن يانغان
چاغدا راشىدىن ئىككى قولىغا ئىككى
گىراناتنى ئېلىپ، — خانىمىزنىڭ
يېغاچى ئۈچۈن! — دەپ ئارقا ئارىس-
تىدىن تاشلىدى: بۇ گىراناتلارمۇ
يولدا ماللىرىغا چۈشۈپ شەھىد
كۆرۈلگەن دۈشمەنلەرنى يەر تىشلىتىپ
كۆرۈنۈش ئىككىگە ئۈچۈندى:

مەقسەدىنى كۆزلىگەندەك ئورۇن-
لىغان قەھرىمان جەڭچىن ساق - سالامەت
قوتۇلۇپ ئولومىگە يېقىن كەلدى. بولۇم
كامالىدىرى ۋەتىنىمىزنىڭ ئەزىز فەرزەندى
داش الدىن نۇر الدىن ئوغلىنىڭ بۇ
ئاتولادى ئۇشى ئوروش قولىغى ھەم
سىقىپ ئىشتەككورلەر يېڭى قايپ،
سوقۇشۇپ يېتىپ قىز، قاھىنى ئېلىپ خەت-
كە ئىرلىنوردى.

*

13 - غىنۋار، ئوتۇرۇق:
ركۇش ئولتۇروپ كۆرۈم چۈشكەن
بولۇپ، ئولوم ئوتۇنىگى مەھرىغا ماھىر
لىقنى قايپ قويغان ئىدى. ھەم ئالىشقا
قوشۇلغان جەڭچىلىرىمىزدىن ئۈچ - تۆرتى
قارا باغچ ئورىدە ئولتۇروپ، جەڭگە
چىسورلوق كۆرسەتكەن قەھرىمانلارنىڭ
جېنىكاھلىرىنى سوزلەشمەكتە. 35 ياش-
لار چامىسىدىكى بۇرھان الدىن ھەرىپ
ئولتۇروپ سۆزلەشنى جىدى داۋام
قىلىۋاردى:

— باش لىكىنىگە كەلگەندە قاني؛
قانىچ؛ ئەگەر بەھادىرلار سوقۇنلىق ئاسىل
ئىنىكە ئاكرىق بالىسى بالدىق بەھەنىزنى
باشلىگەننىڭ دوشمەنلەر كېلىدىغان جايىغ
دىن بىزگە قويۇپ دوشمەنلەرنى
ۋەتاق ئوتكەزمەسلىكنى بۇيرىدى. بىزدە
ئىزدە فقط 3 ساتلىق 2 بوشچە ئوق بار
ئىدى.

ئاغىر يېتىپ قالغى. ھاۋادىكى جەڭ
بولۇپلار ھەر تەرەپكە تارالماقتا. بىز تۇرا
غان يەرگە ئاچچىق يوزلىگەن دېرىكسىز
جەڭگىۋارى ئاپىراپ چىقىپ كەلدى. ئۇ
جايدا پەقەت بىرلا كىشىنىڭ يوشۇرىنالايدىغان يې-
رىلىدىغان كىچىككىنە تاشدىن باشقا ھېچ
قالمىغان يارا بولغانلىقتىن يەرسىدە ئوق. شو
نىڭ ئۈچۈن قەھرىماننىڭ ئانابىك بىزلەرنى
يېتىشقا چاقىراپ، ھەممىزنىڭ بىر جايدا تۇرۇ-
شىمىز خەتەرلىك. سىزلەر ئارقىدىكى جىرا
غا بېرىپ ياتشى جاي تېپىپ ئېلىڭلار،
مۇبادا ماڭا دۈشمەنلەرنىڭ ئوقى تېگىپ
قالسىمۇ سىزلەر دۈشمەنلەرنى ۋەتان ئوت-
كۈزمەڭلار! — دېدى. بىز جىرا-
غا كىرىپ جايلاشتۇق. شۇ چاغدا كەلگەن
دۈشمەنلەرگە ھەر كەلگەن ئاتابىك ئوق چىقار-
دى. دۈشمەنلەرمۇ كۆزلىگەن جايىدىن
چىققان دەككىدىن ھەردۇرۇپ ئورنىدىن-
يەرگە تاشلاپ ئاتقانلىرى ئورۇلۇپ
يېقىلدىن مانقىغان ئوق ياغ- دوشقا ياشلاپ-
دى. جەڭنىڭ ھالقىسىغا كەلگەندە ئولەر-
مەنلار كامالدىرىنىڭ قاتتىق زەربەسى بى-
لەن ئارقا كارىنى دەسسىپ ئاغىنا سانجي-
ماقتا. كوزلىرى جانلىشىدىن چاپ كۆدى
ھالىتىگە كەلگەن يېڭى چىگىدو ئوچ قېتىم
ئوروش يوتكەپ ئاغا ئاتلىيدى. دۈشمەنلەر
نىڭ ئاتقان ئوقلىرىنىڭ ئاۋازى ياردىن —
يارغا ئورولوپ يەنە تاغ ئېچىدە يوشۇرغا
كىرەدى. شورداق تاپتىق تالشېۋالغان بىر
ساھەپتىن سوۋىت تولۇم ئاشلىغان كۆپ ئەر كەمگ

ـە — ايـ بلك ماكلاى تەرىپى بر تور
[illegible] دوشمەنلەرنىڭ [illegible] ايـ نب
[illegible] وطنيمزنىڭ باتور ارفلاسى دا
[illegible]
[illegible] 30 — 40 [illegible]
[illegible] انقلاب پايموت [illegible]
[illegible] قاچتى . [illegible]
[illegible] چقدرق . [illegible]
[illegible] آرالا [illegible]
[illegible]
[illegible] آخرى [illegible] دوشمەنلەرنى
[illegible] چوپاق ايدى . [illegible]
[illegible] اوزىنى [illegible]
[illegible] ايكى [illegible]
[illegible] ايكەن . دوشمەن
[illegible] پايموت [illegible]
[illegible]
[illegible] ، [illegible] ، [illegible]
[illegible] ؟ خصوصا [illegible]
[illegible] ايكەن [illegible]
[illegible]
[illegible] قالغان ايكەن . [illegible]
[illegible] انقلاب [illegible]
[illegible] . [illegible]
[illegible] ارقسيدا [illegible] . [illegible]
[illegible] — [illegible] دوشمەنلەرنىڭ
[illegible] انقلاب [illegible]
[illegible] ، [illegible]

بر پايموت ، بر [illegible]
[illegible] باتورلارنى [illegible]
[illegible]
[illegible] ، [illegible]
[illegible] ايدى [illegible]
[illegible]
[illegible] . [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] . [illegible]
[illegible] دوشمەنلەرنىڭ [illegible]
[illegible] باتور . . . [illegible] ،
[illegible]
[illegible] دوشمەنلەرنى [illegible]
[illegible] . . . [illegible]
[illegible] بالە . . .

[illegible] الدين [illegible]
[illegible]
[illegible] :

. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] . [illegible]
[illegible] انقلابى [illegible]
[illegible]
[illegible] . [illegible] . [illegible]
[illegible] وطنيمزنىڭ انقلابى [illegible]
[illegible]
[illegible] — [illegible] . [illegible]
[illegible]

تۈزلەرنى ھەممىسى بىر ئېغىزدىن تۇرۇپ ئۇرا
دېيىشتى .

خوشەلدىن كەچ ، ئاي قاراڭغۇ
ـى ، قار ئۇچقۇلداپ تۇراتتى . دا ـ
كت ئېتىلىپ . بىزنىڭكىلەر كېيەك تۇزە
گە چىقىۋاتقان چوڭ پولك چېكىنىۋاتقان
ماغۇر كازارمىدا بولۇپ ، بولۇپمۇ بىن-
كى ھۇجۇم ئەتانى [illegible] چوڭ بولدى ، تۇ
رۇش ، پول چېكىنىۋاتقان دەڭگەر دۇر-
نىڭ چېكىنىدىغان سازلىقنى ئىگەللەش ئې
دى . ئېتىشبازلىق قىزىپ كەتتى :
ئىككى تەرەپتىن ئېتىلغان مىلتىق ، پاي-
موت ئوقلىرى غەرددىن بولدى . كوچ-
كەندەك ئارتۇشمە كەندە ، بىزنىڭ جەڭچىلىرى
مىز كۆكرەكلىرىنى ئاي قار ، كۆكلەمۇن
غا يېقىپ ئالغا قاراپ ساچمىلاردا . دا -
ش الدىننىڭ ئاتقان گراناتى دۈڭ باقىر-
دىكى ئاكوپ ئىچىگە تېگىلغان ۋەھشىلەر
نىڭ خىيالى كۆزىنى بىر پارچە يەكسان
قالدى . بىر تەرەپتىن ئوقى [illegible] ئوسـ
تىگە ئېتىلغان گراناتلار . ئوق ۋە توپ
ياققان ئوردا لار ئاسمىدا پىشىپ تۇردى-
غان دۈشمەنلەر قازغان ئاكوپ ، قور-
غان ئىستىھكاملىرىنى تاشلاپ قاچتى . پا
تور قامىلىپكىنىك قالغان چوقۇرلىرى
ئىچىگە چۈشكەن قۇربانلار ، دۈڭ باقىر
لاپ قېچىپ چۈشۈپ كېتىپ بارغان ئالۋاستىلارنىڭ
بىر تۈپىنى بىر گراناتلار بىلەن [illegible] چىت
قالدى . ئورنىقىپ بىر [illegible] ئاغزىغا
ئېلىنغان [illegible] - [illegible]

ياتماي قاچقان بويى تۇرگەن ئىشپىيونلار
نىڭ چېكىنىدىغان يولى ، ئاكوپلىرىغا
تولدى .

تۈنەگۈنكى ھۇجۇم ئىشتاقىدا بىزنىڭ
جەڭچىلىرىمىز ئەلە شىددەتلىك ئۇرۇش ،
دەھشەتلىك ئورۇش مەيدانلىرى پاتقان
ئىدىيەت ، كۆپلىگەن دۈشمەنلەرنىڭ كۆ
لىقى كۆككە تۇزۇلدى .

سازلىقتا بىر خەتەر تۇرۇش . ئارقا
قى باغ بىر ھىلال ھالەت ئۇچى ئو-
رۇن خوشنىڭ بولغان چېكىنىدىغان ۋەھ-
شىلەر چاپلاشقان بولۇپنى كومۇرلۇق تا
لاش ۋەزىپىسىنى بولۇم كىمانديرى
جەڭچى رەشىدىنغا تاپشۇردى . ئوردا
ماس رەشىدىن توپ قاراڭغۇسىدا قار
غا مىلىنىپ ، بىر سىيجىلاپ بۇتىگە تا
راپ يول سالدى . دۈشمەنلەرنىڭ ئو
قى مولدۇردەك توكۇلدى ، شۇنداقمۇ قە
ھرىمان رەشىدىن ئارقا چېكىنمەي ئالغا
ساپتا ، قوش گراناتلار بىلەن ئوتنى
[illegible] قالدى . بىراق ئىنقىلابىمىز
نىڭ سادىق پەرزەندى قەھرىمان رەشىدىن
دۈگىدىن دومىلاپ چۈشۈپ كەلدى . تا
ۋابسىز دۈشمەنلەرنىڭ ئارقى رەشىدىننىڭ
دۈڭ كۆكرىكىدىن تېگىپ ، ئارقا تاغدى
ئارىلاپ چېچىپ كەتكەن ئىكەن !

*

بىرىنچى ئاپرېل ، ھاۋا قۇيۇق ئى
دى . [illegible] ، [illegible] . [illegible]
[illegible] قالدۇق دۈشمەنلەر [illegible]
جەڭچىلىرىمىز [illegible] [illegible]

شەرتلىرىگە چىداشلىق بېرەلمەي تاد-
مار كەلتۈرۈپ ، قولپاقلىق ئەرلەر
داۋاملىق تولۇق - ئارىسىدىن قو
تۇلۇپ ، تەركىبىدىكى ئالتە قويۇقتا
ئەگەرگەن شىپاھ گۈللەر بولغانىدى .
ۋاقىتنىڭ بارىدا كېرەكلىك دە
ھوشيارلىقى ئەللىك دوكانىدا كوك
رىگە ، مەلۇم ، بولدى ،
مېدالىرىنى ئالغان 30 يانلارچە مەسىلا
تۇغرىلىق ، يوغان باش ، بوۋاي گەپىرلىك
ئالىمرا ئۇزاق يىلغان ئىچىدىكى بىرىگىش
يالغۇز بولۇپ قالدى ؛ ئەلاكام شولوق
مەلۇم ئەتراپىدىكى دوكانلارنى دوكان -
دارىدىن مەگرۈپ چوشۇپ بوغۇشقۇ
ئىگىلىك يالغۇز قول ئىلىپ كورۇشۇپ ،
ئارقا - ئارقىسىدىن ، بىرى ئىلىپ
دېھقانى ، ئىگىلىكى ئوچۇق چىراي يالغۇز
ھەممىسىگە رەھمەت ئېيتتى . 22 - 23
يانلار چاقىسىدىكى ئىگىز بويلۇق
يىگىتكە :

- دوختۇر شاپىدا خىيال يالدىكىز
قويدىيمەن - دېدى ؛ 14 - فېۋرال كۈنى
يىرىپ ، 25 - مارت كۈنى چىقتىم ،
بىرايدىن ئارتۇق ياتتىم . ئۆز ئۆيۈمچە
ساقىيىشقا كۆزۈم يەتمەيتتى ، ھەيدىشان
رازىيم بولغان تەقدىردە ياتقىن يېرى
ساقىيىشىمنى ئىشەنمەيتتىم ئىدى . ئۇ ۋاقىتتا
شۇ ، ئاندىن قالسا دوختۇرلىرىمىزنىڭ
ياقىشىدىن تۇتقانلىرىچە نامانچە ۋاقىتلىرى

ئارقىسىدا مەشغۇلۇتتىن ئۈچۈن بىر سائەت
ئىشلىمىقايدىم - دېدى ، قايسىبىر ،
- ھەمدى يىراق كورۈشمەم ئۇلارنىلالەسۋە
دېدى ، غەيرەتلىك يىگىت :

- دوختۇر بىرقانچە ھەم ئەمسەلەك
بولمايدۇ ، - دېدى ؛ ئەمما بالارسەنمۇ
دوختۇرلۇق مەسلىھەتىدىن چىقماي - دېدى .
ئەمما مېنىڭ كۆڭلۈم ئولتۇرمايدۇ ، ،
ئالاقى مەنگە بىر يىل ، ئەسلىمىزنى
چىقىپ بولۇپ بىرلەپ ئەسلىرىنى ئەمە
بوزنىڭ كالىسىنى ئېلىپ ، ئاندىن
ئولتۇرۇم ئەرەب ئىرق دېيىمەن ، مەشغۇلا -
تۇتقانلار قىشىدا يېرىلىپ كەلگەندەك
گىيەچ ، دوختۇرغا ياتقۇزۇپ ئەمرا
ئېلىپ ، قولۇمغا ئېلىپ چىقتى ،

- ھەممىگە رەھمەت ئېيتىمەن -
دېدى ، دوكاندا بولۇپ تۇرغان ئاق
ساقاللىق بوۋاي :

- دوختۇرلىرىمىز يېزىلار گىرى
ئىشلىرى ئولتۇرمايدۇ ، مەۋرىتى كەلسە
ئۇزاق يوقۇشقا 7 يىلدىن 70 يىل
يەر - مىيال ھەممىمىز ئەمگەك - دېدى
ئەلاكام ، ئولتۇرغانلار تەرەپ ئەمگەكنى ،
ئاندىن بىر نەچچە كىشى - كىچىكلەرنى
ئولتۇرغاندىن كېيىن ئەمرىنى يالغۇز
خوشلىشىپ چىقىپ قايتىپ كەتتى ؛
ئەلاكام يەنە ئولتۇرۇپ سوزنى
باشلىدى :

- بۇ يىل مېنىڭ يېرىم

قۇنۇمايمۇغانلار باردۇ ، ئۇ ـ [illegible] بالا بو
لۇپ ، ھەر قايسىنىڭ [illegible] مالى
ئىشلەپ يۈرەتتى ؛ موشو ئىنقىلابدا ئار ـ
دى بىلەن قولىغا قورال ئېلىپ ، مەيدان
غا سەكرەپ چىقىشلارنىڭ [illegible] بول ـ
غىنى ، سوقۇشىدا كۆپ باتۇرلارنى

[illegible] كۆرسەتتى ، بىز ئارتۇق [illegible] ـ
[illegible] ـ [illegible] راشىدىن نۇرا
دىن ئوغلى ـ دەپ ئاتالدۇق ، يە ـ
گىت ـ دە ! ! ! ! !

شەرقى خواجە

غەزەل

[illegible] ، كۆزى [illegible] ؛
[illegible] بار [illegible] .
[illegible] عجب ؛
[illegible] !
[illegible] ؛
[illegible]
[illegible] ؛
[illegible] .
[illegible] ! ! ،
[illegible] ! ! [illegible] .
[illegible] ،
[illegible] ـ [illegible]
[illegible] ،
[illegible]
[illegible] كۈرەش [illegible] ،
[illegible] ؛
[illegible] ،
[illegible] ؛

[illegible] . م

• شنجاڭدا تنچلق وه خلقچيللقني حمايه قلش اتفاقى • قورولدى :

1948 - يلى برنجى اوغوست كونى . ئەتيگەن ساعت 9 ده ايلى ولايت والى محكمه كلوبيدا خلقچيل رهبريمز احمدجان افنديم باشلق بتون اولكينك هر - بر جايلريدين كەلگەن جمعيتنك هر قاتلامديكى وەكيللرى، علمالرى، منبر زاللرى، مدنى آقارتش، كشيلرى، ياشلار تشكيلاتينك مسئول خادملرى وه ترقى پرور ضيالىلرى دك باشى قوشيشى بلەن زور اساسده مجلس اچلدى .

مجلس قاتناشچيلرينك تكليفى بلەن احمد افنديم جنابلرى سوزگه چقب بر نچچه اولتورشدا احمد افنديم جنابلرينك 2 - اغوستدا سوزلگەن نطقنينك معروضەسى دقت وه اوستون القيشلار بلەن تنگلاندى .

2 - اولتورشدا احمد افنديم نطقنى اوستيده مذاكرەلەر يورگوزولدى وه بونى قوللاب مجلس قاتناشچيلرينك وەكيللرى هم اختيارى سوزليگوچيلر سوزگه چقب ، معروضەده كورسەتلگەن ابرام نقطيلار اوستيده تفصيلى توختالب ، اولنى قوولاب ، اوز فكرلريني تقديم قلشتى . اوزون مذاكرلردين كيين نتيجەده ، بتون اولكه مقياسيدا چوڭ اهميتگه ئيگه بولغان اولكه خراكتريديكى اوچون بر عامەوى تشكيلات اوروش ، شنجاڭدا تنچلق وه خلقچيللقنى حمايه قلش اتفاقى قوروش هققيده قرار قابل قلندى . اوزاق مذاكرەلردين كيين مجلس اهلى اتفاقنينك كيگەش اعضالرينى سايلدى هم مذكور اتفاقغا هەيرابيغوزادين معاوين رئيس احمد افنديم جنابلرينى رئيس قليب سايلدى .

اينك اخردا مذكور اتفاقنى قوروش خصوصيدا بتون اولكه خلقيگه مراجعت اعلان قلندى .

تبریك نامه .

«شنجانگدا تنچلق وه دیموکراتیهنی حمایه قلش» اتفاقی نینك رهبری احمدجان
قاسیموی جنابلرینه !

1948 — یل ۱رنچی اوغوست کونی ایلی والی مهکمهسیده اولكه خلقلرینك هر قاتلامیدیكی وه کیللرینك قاتنشیشی بیلن ایچلغان تاسیس مجلسی نتیجهسیده «شنجانگدا تنچلق وه دیموکراتیهنی حمایه قلش اتفاقی» نینك روسمی قورلغانلق خوشلاق خبر تارقالدی . 4 — اوغوست کونی انقلابچل یاشلار تشکیلاتی مرکزی کومیتهتی پریزیدیوم اعضالری هم غولجه شهریدیکی یاداق اعضالری یغلیب مزکور «اتفاق» حقده مذاکره ایتیشیب ، «اتفاق» ننك بو کونکی کولده خلقیمزنك آرزولرینه موافق میداندا کیلیشی تنچلق وه دیموکراتیه دشمنلرینه عکس الرکتچی مستبدمنصورلرغه وه اوروش تیلارگه قرشیلیك قاتشلاقواچ ضربه بیرور دیب بیلدوق . چونکی ، اولکهمزدیکی هر ملت وه هر کسپدیکی یاداق قیرینداشلار حقیقی تینچلیك ، برابرلیك ، ازادلیك اوچون صداقتلیك بیلن بیرلهشسه ، اولکه خلقیمزنك استقبالی شبههسز پارلاق بولودو . شونینك اوچون مجلیسکه یغلغان انقلابچل یاشلار تشکیلاتی مرکزی کومیتهتی پریزیدیوملاری هم غولجه شهریدیکی یاداق اعضالار «شنجانگدا تنچلق وه دیموکراتیهنی حمایه قلش اتفاقی» نینك قورولغانلیغینی صمیمی قلبیمز بیلن تبریکلهیمز ، هم ده اولکهمزده حقیقی تینچلیك وه بیرلیکنی ساقلاب تورموشقا اشوروش اوچون بولغان کورهشده مزکور «اتفاق» بیلن بیرلیك ، همکارلیقدا بیقیندان یاردمده بولوب ، کوچیمیزنی قالدیرماستین بیریمیز .

حرمت ایله :

انقلابچل یاشلار تشکیلاتی مرکزی کومیتهتی پریزیدیوم اعضالری هم غولجه شهریدیکی یاداق اعضالارنك عمومی یغینی .

غولجه شهری .

1948 — یل 4 — اوغوست

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com